

Onsdagen den 13 Maj.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 5 och 6 i denna månad.

§ 2.

Anställdes, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, omröstning öfver följande af Särskilda Utskottet i första punkten af dess memorial N:o 9 föreslagna, utaf Riksdagens båda Kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen, för anställande af *högst sex* skogsingeniörer till enskilde skogsegares tjenst, för år 1875 ställer till Kongl. Maj:ts disposition ett förslagsanslag af 15,000 kronor, röstar

ja;

Den, det ej vill, röstar

nej;

Vinner nej, har Riksdagen beslutit att, för anställande af skogsingeniörer till enskilde skogsegares tjenst, för år 1875 ställa till Kongl. Maj:ts disposition ett förslagsanslag af 15,000 kronor.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsmedelne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknning, och utföll omröstningen med 118 ja och 45 nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren sam-

tidigt anställd, hade utfallit med. 47 ja och 46 nej,
 hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster,
 eller 118 ja och 45 nej.

Sammanräkningen visar 165 ja och 91 nej;
 och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfver-
 ensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 3.

Föredrogs Stats-Utskottets memorial N:o 94, med förslag till samman-
 jemkning eller voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga
 beslut rörande Utskottets utlåtande N:o 83 angående förändrad reglering
 af skjutsväsendet.

Under förutsättning af Första Kammarens bifall till det af Utskottet
 framställda sammanjemkningsförslag, biföll Kamraren samma förslag.

I fråga dernäst om den i förevarande memorial vilkorligt föreslagna
 voteringspropositionen anförde:

Herr Ehrenborg: Uti den föreslagna nej-propositionen förekomma
 orden: "vinner nej, har Riksdagen beslutit, dels att, der landstinget fun-
 nit skäligt bevilja, eller *i följd af landstinget åliggande skyldighet* nöd-
 gats anslå medel för skjutslegans nedsättande, hälften af det sålunda ut-
 gifna belopp må" etc. Denna sats rörande landstinget åliggande skyldig-
 het att anslå medel för skjutslegans nedsättande saknar all grund, derest
 det framställda sammanjemkningsförslaget icke går igenom. I sådan hän-
 delse förefinnes liksom nu icke någon sådan skyldighet för landstingen.
 Det har varit mig alldeles omöjligt att fatta betydelsen af den nämnda
 satsen såsom del af i fråga varande voteringsproposition, och då jag sålunda
 anser den af Utskottet föreslagna voteringspropositionen vara oförmlig,
 får jag yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till Grefve af Ugglas
 reservation.

Herr Grefve Posse: Kamraren torde erinra sig, att Utskottets
 första betänkande i denna fråga var uppställt i två punkter. Första
 Kamraren afgjorde hvarje af dessa punkter för sig, då deremot Andra
 Kamraren afgjorde båda genom ett enda beslut. Men detta beslut inne-
 fattade dock två bestämdt skilda delar, nemligen under litt. a förslag till
 underdånig skrifvelse, och under litt. b ett definitivt anvisande af ett an-
 slag. Första Kamraren beslöt också under litt. a en underdånig skrif-
 velse, men af helt annat innehåll än den här beslutade samt anvisade un-
 der litt. b ett högre anslagsbelopp än här beviljats. Under sådant för-
 hållande var ju klart, att de båda till innehållet olika skrifvelseförslagen
 skulle förfalla, men att de båda definitiva besluten, hvarigenom anslagits
 af Första Kamraren 175,000 R:dr och af Andra Kamraren 174,500 R:dr,
 skulle ovilkorligen hvardera i oförändradt skick blifva föremål för gemen-
 sam omröstning. Det argument, Herr Ehrenborg anført till stöd för en
 motsatt åsigt, kan icke hålla stånd mot grundlagens ovilkorliga föreskrift
 i 65 § Riksdagsordningen. Der stadgas: "när i fråga om statsutgifter eller
 bevilning eller angående Riksbankens eller Riksgäldskontorets styrelse och
 förvaltning

förvaltning, inkomster och utgifter, Kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt Utskotts förslag varda sammanjemkade, skola begge Kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvari hvardera förut stannat.“ Således är ej fråga om det är mer eller mindre förnuftigt eller nyttigt, utan det är vår ovilkorliga *pligt* att rösta öfver Kamrarnes olika beslut rörande i fråga varande statsutgift. Och då de olika besluten uppställas till voteringsproposition, måste de bibehållas ordagrannat lika med den lydelse, i hvilken de äro fattade; ty jag förmodar, att ingen af Kammarens ledamöter skulle vilja gifva Stats-Utskottet rätt att vid uppställande af voteringspropositionen från besluten afklippa hvad det kunde anse mindre förnuftigt eller nyttigt. Derigenom skulle Stats-Utskottet få en allt för vådlig makt. Det är sannt, mycket sannt, att denna voteringsproposition, sådan den föreligger och, enligt min uppfattning, måste föreligga. låter oförnuftig derigenom att nej-propositionen är lösryckt från första delen af Andra Kammarens beslut. Men det kan ingen menniska hjälpa, och jag tror, att frågan ej kan redas på annat sätt än genom bifall till Utskottets förslag, hvarom jag vördsamt anhåller.

Herr Nils Larson: Jag instämmer fullkomligt i den af näst föregående talare yttrade åsigt, att, då Kamrarnes olika beslut komma under gemensam omröstning, man ej enligt grundlagen eger rätt att från någondera beslutet afklippa någon del, större eller mindre. Derföre borde, strängt taget, Andra Kammarens beslut helt och hållet hafva intagits i nej-propositionen. Men, som vi se af det föreliggande betänkandet, har så icke skett, utan Utskottet har från förslaget till nej-proposition afskilt större delen af Andra Kammarens beslut. På grund af det åberopade grundlagsbudet skulle jag velat yrka, att en sådan uteslutning icke finge ega rum, men då det kan vara fara värdt, att Första Kammaren ej skulle gå in på denna åsigt, d. v. s. att Första Kammaren icke skulle bifalla, att Andra Kammarens beslut helt och hållet intoges i voteringspropositionen, så måste mitt yrkande i andra rummet eller i det nyss förutsatta fallet blifva, att, då man bortklippt en del af Andra Kammarens beslut, man också måtte bortklippa allt som med samma del af beslutet eger sammanhang och ej kvarlemna något, som efter den skedda bortklippningen kommer att sakna all grund eller så att säga hänga i luften, såsom är händelsen med det i förslaget till voteringsproposition inryckta uttrycket om landstingens skyldighet att auslä medel för skjutslegans nedsättande, då sådan skyldighet icke förefinnes och frågan om dess införande ansetts vara förfallen, så vida ej Utskottets sammanjemkningsförslag af båda Kamrarne godkännes. Kommer det åter till gemensam votering, synes mig voteringspropositionen icke rimligtvis kunna uppställas annorlunda än såsom reservanten Grefve af Ugglas föreslagit. Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan och bifall till den af Grefve af Ugglas föreslagna voteringspropositionen samt godkännande af den åsigt han i reservationen uttalat med följande ord:

“För den händelse förslaget till sammanjemkning icke skulle vinna Riksdagens bifall, har Andra Kammarens förslag om underdänig hemställan rörande skjutsväsendets ordnande af landstingen förfallit, hvaremot

Riksdagen torde få anses hafva beslutit att till Kongl Maj:t affåta underdånig skrifvelse i fråga om höjande af legan för entreprenadskjuts till 1 krona 60 öre milen för hvarje häst.

Grefve Posse: Det slut, hvartill föregående talaren kom, var mig högst öfverraskande. Han började med att erkänna, att grundlagen fördrade, att vid uppställning af voteringspropositionen icke något afklippes från Kamrarnes beslut, och slutade med yrkande att från denna Kammares beslut allt skulle bortklippas utom sjelfva anslagssumman. Det är alldeles omöjligt förstå talarens slutkonst.

Hvad sjelfva saken beträffar, så ber jag Herrarne fästa uppmärksamhet derå, att Andra Kammarens beslut, oaktadt det fattades under ett klubbslag, innefattade två särskilda beslut, som ej få sammanblandas, nemligen ett rörande en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvilket utmärktes med litt. A och ett annat, utmärkt med litt. B, om definitivt anvisande af 174,500 R:dr för visst ändamål. Då nu Första Kammaran för samma ändamål beslutit ett anslag af 175,000 R:dr, men beslutit en helt annan skrifvelse än Andra Kammaran, så kan endast de olika definitiva besluten om anslag blifva föremål för gemensam votering. Men om dessa beslut måste Kamrarne enligt grundlagen votera i deras oförändrade skick. Det lär icke kunna bestridas, att, om denna Kammaran skulle hafva anslagit dessa 174,500 R:dr för det mest oförnuftiga ändamål, för ett ändamål som varit fullkomligt omöjligt att vinna, gemensam votering deröfver dock måst ega rum. Det går därför icke an att vid uppställande af voteringsproposition för gemensam votering fästa sig dervid, att något af besluten, öfver hvilka man skall votera, ser mer eller mindre besynnerligt ut.

Den, som utgår från Herr Nils Larsons förutsättning, kan följdriktigt icke komma till hans slutsats, utan måste med logisk nödvändighet sluta med det yrkande, att allt hvad Kammaran i ämnet definitivt beslutit, måtte inryckas under nej-propositionen.

Skulle Kammaran emellertid ej finna skäl att godkänna den föreslagna voteringspropositionen, får jag hemställa, att Kammaran icke nu måtte bestämma sig för andra ordalag deri, utan återremittera ärendet till Utskottet, på det frågan icke måtte blifva fastläst.

Jag yrkar bifall till betänkandet.

Herr Nils Larson: Jag ber att med anledning af Grefve Posses senaste anförande få framställa en förfrågan, hvad han eller Utskottet eller Kammarens ledamöter skola kunna mena med det resonnement som förekommer i denna nej-proposition om landstingets skyldighet att träda emellan för skjutsväsendets ordnande, sedan nu hela förslaget om att ålägga landstingen en sådan skyldighet måste anses hafva förfallit. Har nu den grund, hvarpå resonnementet stöder sig, förfallit, så måste också resonnementet sjelft vara förfallet, och följaktligen kan det icke, vare sig såsom ja- eller nej-proposition, blifva föremål för Kamrarnes gemensamma omröstning.

Herr Sjöberg: Villigt medgifver jag, att hvad som i det förelig-

gande förslaget till voteringsproposition förekommer under "nej" är af den beskaffenhet, att det, allra lindringast sagdt, kan kallas i högsta måtto oegentligt. Men icke dess mindre synes det mig alldeles klart, att Stats-Utskottet vid förslagets uppgörande icke kunnat förfara annorlunda, än som skett, emedan Utskottet icke ur någon synpunkt kunnat anse sig berättigadt att taga i öfvervägande, om och huruvida det beslut, som af den förutsatta voteringen skall framgå, kommer att leda till en absurditet eller icke, utan helt enkelt måst i följd af grundlagens klara och oförtydbara ordalag uppställa voteringspropositionen på det sätt, som nu blifvit iakttaget. Det förefaller mig visserligen, som skulle denna Kammares beslut i sjelfva saken, om det affattats på annat sätt, hafva kunnat i sin helhet blifva föremål för samfäld votering; men i följd af den form detta beslut erhöll, hvilket i dess förra del under *litt. A* afser allernäst en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t och i dess senare del åter under *litt. B* innefattar dels medgifvande af ersättning från statsverket för visst ändamål och med vissa vilkor, dels ock beviljande af ett bestämdt anslag, kan jag icke annat finna, än att Stats-Utskottet handlat i full öfverensstämmelse med grundlagens föreskrifter; och, lika med Stats-Utskottets ärade ordförande, är jag af den mening, att det vore i högsta grad vådligt, om Stats-Utskottet af egen maktfullkomlighet toge sig före att formulera våra beslut, äfven om detta skedde i den afsigten att göra dessa förnuftsena. Att Andra Kammarens beslut, sådant det nu förekommer och måst uppställas uti föreliggande voteringsproposition, är i saknad af reda och sammanhang samt strider mot sundt förnuft, torde icke kunna förnekas. Men detta kan hjälpas derigenom att Kammarens ledamöter vid den samfälda voteringen rösta förnuftigt.

Hvad åter angår den vid Utskottets memorial fogade reservation, så kan jag icke förena mig i den förste ärade talarens yrkande om bifall till densamma. Enligt min uppfattning af grundlagens bud i fall, hvarom fråga nu är, tillkommer det nemligen icke någon annan än Stats-Utskottet att för Kamrarne framlägga förslag till voteringspropositioner i och för gemensamma omröstningar, och till följd deraf anser jag, att hvarje annat förslag, vare sig det väckts af någon ledamot inom Stats-Utskottet eller vid Kamrarnes sammanträden, icke kan blifva föremål för Riksdagens omedelbara pröfning. Om således Kammaren icke vill godkänna det nu framlagda förslaget till voteringsproposition, så torde icke något annat återstå än att återremittera frågan till Stats-Utskottets förnyade handläggning och pröfning.

Herr Nils Larson: Jag skall blott anhålla att få i anledning af den siste ärade talarens yttrande erinra att allt hvad Kammaren beslutit i förevarande fråga, det må nu vara uppställt under *litt. A* eller *B*, dock i sjelfva verket är ett och samma beslut. Och på samma grund, som samme talare yttrade, att det icke vore med grundlagen öfverensstämmande, att man vid voteringspropositionens uppställande klippte bort någon del af Kammarens beslut — något som jag i mitt första anförande äfven påpekade — anser jag också, att hvad som blifvit af Kammaren beslutadt, under så väl *litt. A* som *litt. B* bort i voteringspropositionen upptagas. Då nu så icke skett och under förutsättning att detta icke

heller kommer att ske, anser jag, att om man vill konsekvent fullfölja denna styckningsåtgärd, så bör man, på samma gång man klipper bort en del af Andra Kammarens beslut, klippa bort allt hvad med samma del eger oskiljaktigt sammanhang.

Herr Philipsson: För min del instämmer jag till alla delar i den åsigt som uttalats af Stats-Utskottets ordförande äfvensom af en ärad ledamot på stockholmsbänken. Jag vet icke huru Stats-Utskottet skulle hafva kunnat bete sig annorlunda vid uppställande af föreliggande voteringsproposition, då denna Kammarens beslut sönderfaller i två afdelningar, hvaraf den ena endast afser en skrivelse till Kongl. Maj:t, hvilken skrivelse icke vunnit Medkammarens bifall och derföre icke heller kan under några förhållanden blifva denna Riksdags beslut, samt den andra delen åter innefattar en bestämmelse, som faller så att säga inom den finansiella lagstiftningens område. Det är således endast denna senare del, som kan komma under samfärd votering och följaktligen blifva nej-proposition i densamma.

Om jag i detta hänseende delar de båda nyssnämnde talarnes åsigt, så kan jag deremot å andra sidan icke finna att den ifrågavarande nej-propositionen, på sätt man velat påstå, i verkligheten är så orimlig. Ty orden "Der landstingen funnit skäligt bevilja; eller, i följd af landstinget åliggande, skyldighet, nödgats anslå medel för skjutslegans nedsättande;" utgör en förutsättning, beroende på utföningen i laga ordning af landstingets egen beslutanderätt, och hvars påföljd, eller ersättningen af statsmedel, är i sista hand beroende på Kongl. Maj:ts pröfning. Jag medgifver gerna, att det icke är så alldeles helt, utan att något deri fattas. Men jag kan, som jag nämnde, icke finna att förslaget är så orimligt, och lika litet kan jag inse, hvartill en återremiss skulle tjena. Jag yrkar alltså bifall till Utskottets förslag.

Efter denna öfverläggning, som nu var slutad, och sedan Herr Talmannen upptagit så väl deras mening som yrkat vilkorligt godkännande af den omröstningsproposition, Utskottet föreslagit, som jemväl det af Herr Nils Larson gjorda yrkande, framställde i öfverensstämmelse härmed, Herr Talmannen propositioner, af hvilka den på vilkorligt bifall till Utskottets förslag besvarades med öfvervägande ja; i följd hvaraf Kammaren beslutit att, för den händelse Första Kammaren icke skulle bifalla förut omnämnda sammanjemkningsförslag, för sin del godkänna den omröstningsproposition, som Utskottet föreslagit.

§ 4.

Föredrogs men bordlades ånyo Sammansatta Stats-, Bevillnings- och Lag-Utskottets memorial N:o 5.

§ 5.

Upplästes och lades till handlingarne följande af Herrar *von Schoultz*, *Per Nilsson* i Råby och *Carlson* till Kammaren insända sjukbetyg:

Att Ledamoten af Riksdagens Andra Kammare Herr Professor E. von Schoultz är af sjukdom hindrad att tills vidare deltaga i Riksdagens förhandlingar, intygar
Stockholm den 12 Maj 1874.

Adolf Kjellberg,
Med. Doktor.

Att Riksdagsmannen Per Nilsson i Råby genom ett tillfälligt illamående (kolik och tarmkatarr) är förhindrad att på någon tid afresa till Stockholm, intygas på förut aflagd tjensteed.
Örebro den 11 Maj 1874.

J. Larsson,
Stadsläkare.

Att Ledamoten af Riksdagens Andra Kammare Herr Landssekreteraren C. V. Carlson lider af värk och svulnad i ena foten och därför måste tills vidare hålla sig inne på sina rum, intygar
Stockholm den 13 Maj 1874.

Adolf Kjellberg,
Med. Doktor.

§ 6.

Föredrogs ett till Kammaren inkommet, denna dag inför Hans Excel lens Herr Justitie-statsministern hållet protokoll, hvaraf inhemtades, att den för Postmästaren m. m. Magnus Lindstedt, såsom utsedd riksdagsman i denna Kammare för städerna Södertelje, Norrtelje, Waxholm, Öregrund, Östhammar och Sigtuna, utfärdade fullmakt blifvit vederbörligen granskad och utan anmärkning befunnen.

Herr Lindstedt tillstädeskom derefter och intog den för honom af sedda plats bland Kammarens ledamöter.

§ 7.

Till behandling förekom Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets utlåtande N:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående ändringar i lagstiftningen för enskilda sedelutgivande banker, samt Herr A. O. Wallenbergs motion i samma ämne.

Innan föredragningen af det i detta utlåtande framlagda förslag till lydelse för åtskilliga §§ i Kongl. kungörelsen den 20 Maj 1864 börjades, ansåg sig Herr Talmannen böra underställa Kammarens pröfning, huruvida icke, med afseende å innehållet af i fråga varande §§, desamma lämpligast borde, såsom ock Första Kammaren för sin del beslutit, föredragas och behandlas i följande ordning, nemligen: först § 28, dernäst § 26, vidare § 19, derefter § 13 och sedan de återstående §§ 8, 9, 12, 22, 24, 27, 30, 31 och 35 i den ordning, hvaruti de i Utskottets förslag förekomme; hvarjemte Herr Talmannen föreslog, att den hemställan (sid. 19), med hvilken Utskottet inledt förslaget, måtte sist till afgörande företagas.

Ordet begärdes af

Herr Philipsson, som anförde: För min del får jag värdsamt tillstyrka bifall till det af Herr Talmannen föreslagna behandlingssättet af denna fråga, men jag vill på samma gång hemställa om det tillägg, att detta beslut ej må anses innefatta hinder, att diskussionen äfven måtte få röra sig omkring frågan i dess helhet.

Herr Jöns Rundbäck: Jag skall icke heller hafva något att anmärka emot den föredragningsordning, som af Herr Talmannen föreslagits, men har icke kunnat underlåta att uttala min uppfattning af hela denna sedelutgifningsrätt, hvarom här är fråga, nemligen att densamma står i strid med 72 § Regeringsformen, sådan som denna paragraf ännu lyder. Är denna min uppfattning riktig, så att Riksbanken allena skall utgifva sedlar, borde man efter min tanke vid behandlingen af detta utlåtande börja med 1:sta paragrafen och naturligtvis afslå hela denna sedelutgifningsrätt. Jag tror dock icke, att Kammaren i detta fall delar den uppfattning, som jag har uti denna fråga, och skall därför icke framställa något yrkande.

Herr Hæggström: Såsom Herrarne torde finna, sönderfaller detta förslag uti tre viktiga delar; den första rör kontrollen å sedelutgifningsrätten, den andra, huru vidt denna sedelutgifningsrätt skall sträckas och den tredje, huruvida bankerna skola inlösa sina sedlar med guldmynt. Jag föreställer mig, att det vore bäst, om Kammaren ville vid behandlingen af detta utlåtande gå i ordning med paragraferna, såsom de af Utskottet uppstälts. Innan man vågar sig in på förslaget att utvidga sedelutgifningsrätten, kan man då vid afgörandet af § 19, som gäller den viktiga frågan om kontrollen, bestämma, huruvida denna kontroll bör skärpas eller icke. Jag anhåller således, att den af Utskottet uppställda ordning måtte vid föredragningen följas, och att man måtte börja med § 8.

Herr Boman: Jag ber att få tillstyrka bifall till det af Herr Talmannen framställda förslag, att diskussionen först måtte röra § 28, derefter § 26 o. s. v. Här har blifvit yrkadt, att diskussionen skulle få omfatta på samma gång jemväl andra paragrafer, och det kan ju icke på något sätt hindras, i den mån det kan vara nödvändigt vid behandlingen af hvarje förekommande fråga, men för min del vill jag värdsamt yrka, att man likväl först måtte föredraga till diskussion en hvar af de kommande paragraferna, så att det måtte blifva mera i förbigående eller tillfälligtvis, som någon af de senare paragraferna kommer att beröras, då t. ex. § 28 föredragits till behandling.

Grefve Sparre: Jag anser mig böra upplysa Kammaren om att inom det Sammansatta Utskottet precis samma föredragningsordning blifvit följd som den af Herr Talmannen nu föreslagna. Det är efter mitt förmenande aldeles klart, att, innan vi bestämma något om kontrollen och om de särskilda detaljerna, så måste det vara afgjort, om Kammar-

ren gillar förslaget, att privatbankernas sedlar skola inlösas med guld, och denna fråga bör följaktligen vara den första. Jag anhåller således om bifall till det af Herr Talmannen framställda förslag.

Herr Gustaf Jönsson: Hvilketdera föredragnings sättet man än må anse vara det rätta, så tror jag dock, att man alltid vid föredragning af en paragraf skall få anledning att yttra sig om denna paragrafs sammanhang med en annan, och vill jag derföre också förena mig uti det af Herr Hægström framställda yrkande, att paragraferna måtte föredragas i den nummerordning, hvaruti de af Utskottet uppställts.

Härmed förklarades öfverläggningen angående föredragnings sättet slutad; och beslöt Kammaren, sedan propositioner gifvits, i öfverensstämmelse med de meningar som i detta afseende blifvit framställda, att den af Herr Talmannen föreslagna, här ofvan angifna föredragningsordning skulle följas, dock med öppen lemnad rätt för den ledamot, som sådant önskade, att, oberoende af berörda föredragningsordning, yttra sig jemväl öfver andra delar af förslaget, än den som, enligt meranämnda föredragningsordning, föreläge till beslut. Följaktligen skedde nu uppläsning af § 28 i Utskottets förslag och lemnades ordet till

Herr Hammarberg, som yttrade: Innan jag inlåter mig på att något närmare yttra mig om den nu föreliggande paragrafen, skulle jag önska att i några allmänna ordalag få uttala den uppfattning, som jag har om frågans vigt och i allmänhet om vigten af att ändra bestående lagar, emedan mitt yrkande hufvudsakligen kommer att stödja sig på denna rain uppfattning.

Då fråga föreligger att ändra en bestående lag, anser jag det nemligen vara af största vigt att tillse, huru denna lag har verkat, så att man icke allenast har blicken fästad på de större eller mindre olägenheter, som den medfört, utan äfven tager i betraktande de fördelaktiga verkningar, som den visat sig hafva. Man har i allmänhet lätt att finna brister, men det är icke lika lätt att bota dem och, om äfven det jemförelsevis är lätt att framlägga förslag till deras botande, så gäller dock mer eller mindre den gamla satsen, att man vet hvad man har, men icke alltid hvad man får. Ett förslag kan, betraktadt från teoretisk synpunkt, vara fullkomligt godt och riktigt, så är det dock obepröfvadt, och man kan icke i allo förutse dess verkningar. Deraf kommer jag till den slutföljd, att man bör vara temligen försigtig i fråga om att företaga ändringar i en bestående lag, hvilken med alla sina brister dock haft mycket godt med sig. Detta är min uppfattning och de grunder, hvilka jag nu i korthet velat uttala såsom ledande min åsigt så väl i fråga om denna paragraf som äfven andra, rörande hvilka jag möjligen kan komma att yttra mig.

Hvad nu den förevarande paragrafen beträffar, så är dess vigt och betydelse beroende derpå, att man, med fränkännande för de enskilda bankerna af den rättighet de hittills haft att infria sina utelöpande sedlar med riksmünt, h. e. Riksbankens sedlar, nu vill ålägga dem ovilkorlig skyldighet att infria sina sedlar med lagligen i riket gällande guldmünt.

Man har således att tillse, huru en sådan bestämmelse skulle komma att inverka icke allenast på bankerna utan äfven på den allmänna rörelsen. Frågar man då först efter den egentliga pådrifvande orsaken till, att man nu önskar en mera omfattande förändrad lagstiftning för de enskilda bankerna, så torde svaret derpå blifva, att det är för att afhjelpa de olägenheter, som den nuvarande lagstiftningen haft med sig genom de så kallade ryckningarne, hvilka esomoftast förnummits i den allmänna penningemarknaden, till följe af de föreskrifter, som varit gällande, och hvarigenom de enskilda bankerna varit ålagda att vid vissa tider uppvisa en bestämd kassa uti riksmünt. Dessa föreskrifter hafva åstadkommit ryckningar i den allmänna penningemarknaden, hvilka vid vissa tillfällen medfört stora olägenheter, och det är dessa man velat söka afböja eller åtminstone förmildra. Det förefaller mig emellertid som om ett sådant åliggande, som det, hvilket i den föreliggande paragrafen föreslagits, eller att bankerna ovilkorligen skola inlösa sina utelöpande sedlar med guld, torde kunna i samma mån som förut, om icke i ännu högre mån, förorsaka sådana ryckningar.

Hvad man med denna föreskrift vill åsyfta att vinna är naturligtvis att få guld ut i den allmänna rörelsen. Jag frågar då, om detta ändamål vinnnes genom ett sådant stadgaande, och kommer för min del till samma svar, som uti den Kongl. propositionen lemnats derå, eller att det skall snarare motverka detta ändamål, ty det ligger ju i sakens natur, att, om de enskilda bankerna få en sådan ovilkorlig föreskrift, skall deras bemödande synnerligen gå ut på att draga till sig en så stor guldkassa som möjligt. Riksbankens sedlar skola för de enskilda bankerna icke få någon annan betydelse än den andra sedelutgifvande bankers sedlar för dem ega, ty då de icke kunna inlösa sina egna sedlar med riksbanks-sedlar, så är ju gifvet, att dessa för dem icke kunna hafva något högre värde, och de skola följaktligen söka att göra sig af med dem och vexla sig till guld, hvarifrån de än må få det, om icke annorledes, så från Riksbanken. Dessa förhållanden och de ansträngningar, som de enskilda bankerna således måste göra att vid alla tillfällen skaffa sig guld, torde efter min tanke äfven komma att förorsaka ryckningar, hvilka kunna hindersamt inverka på den allmänna rörelsen och på affäreruas jemna gång. Det kan icke heller inverka fördelaktigt på sjelfva Riksbanken, om, såsom jag nyss antydde, det för de enskilda bankerna blir en angelägenhet att så skyndsamt som möjligt göra sig af med Riksbankens sedlar för att deremot skaffa sig guld. Då jag sålunda för min del icke kan inse att den åsyftade fördelen befrämjas genom nu föreslagna system, kan jag följaktligen icke heller biträda det slut, hvartill Utskottet kommit, utan vill deremot förorda den reservation, som af Herrar Philipsson och Ekman blifvit afgifven. Ett ytterligare skäl dertill synes mig ligga deruti, att de enskilda bankerna efter min tanke böra få vederfaras den rättvisa, att, så länge de hafva skyldighet att mottaga Riksbankens sedlar, d. v. s. så länge dessa riksbankssedlar hafva i riket gällande tvångskurs, de äfven måtte få begagna sig af den rättigheten att dermed inlösa sina utelöpande sedlar.

Man har anført, att dessa enskilda bankers sedelskuld icke äro af samma natur som annan skuld, enär deras utelöpande sedlar äro mynt-

representativ, som det nödvändigt borde åligga dem att inlösa med klingande mynt, men vill man tillämpa denna i teori riktiga princip, så bör man dock efter min tanke först tillse, om det medför några fördelar för det allmänna, men jag kan under närvarande förhållanden för min del icke förutse sådana fördelar, utan snarare olägenheter deraf.

Jag underskattar ej vigten och värdet af att få guldmynt spriddt i allmänna rörelsen, men tror det böra ske utan tvångsätgård och i den mån allmänheten sjelf känner behovet och önskan deraf. Saken befrämjas efter min åsigt mera genom det af mig förordade förslaget, som också har mera billighet och rättvisa för sig.

Det skulle vara åtskilligt annat att ytterligare anföra uti denna fråga, men jag vill förbehålla mig att möjligen sedermera återkomma dertill och har nu blott uti några allmänna ordalag velat framhålla de skäl, som bestämma mig för att yrka afslag å Utskottets förslag och bifall till den af Herrar Philipsson och Ekman afgifna reservation.

Innan jag slutar, vill jag blott tillägga ett par ord, för att ingen må tro, att jag här talar för något privatintresse, nemligen att jag icke är och aldrig varit delegare i någon enskild bank. Det är så ofta, som man här förebrått talare att yttra sig uti eget intresse, så att, ehuru det är alldeles utom frågan, har jag dock ansett mig böra nämna, att det ej i någon mån kan anses vara förhållandet med mig härvidlag.

Häruti instämde Her *Wedberg*.

Grefve Sparre: Den nu föredragna frågan är otrivvelaktigt en af de viktigaste, som vid denna riksdag förekommit, ja, som *på länge* förekommit, emedan den har det allra väsendtligaste inflytande på näringslivet. Jag vurmar litet, som Herrarne veta, för den saken, och det är ur denna synpunkt, som jag sökt, så godt jag förmått, sätta mig in i ett ämne, deri jag erkänner, att jag för öfrigt icke, i följd af mitt yrke, kan anses synnerligen hemmastadd.

Det finnes, jag vet det, inom denna Kammare ganska många, som äro af den åsigt, att de sedelutgivande bankerna icke i alimänhet äro någonting önskvärdt, och att det vore bättre om Riksbanken ensam kunde vara den stora kreditanstalt, som försåge landet med banksedlar. Jag vill för min del förklara, att jag icke skulle hafva så särdeles mycket emot denna sak, om nemligen det under närvarande förhållanden vore möjligt. Jag vill reservera mig emot att någonsin hafva deltagit i det under flera år konsekvent bedrifna systemet, enligt hvilket man ville taga ifrån Riksbanken dess vinst, och såmedelst motverka dess förstärkning. Men ännu är det ett faktum, att Riksbanken med dess nuvarande grund- och reservfond icke i någon mån kan försiå till att motsvara rörelsens behof i Sverige, och att vi således mer än väl behöfva det biträde, som de enskilda bankerna hittills på ett i det stora hela välsignelsebringande sätt lemnat, samt att vi följaktligen, och intill dess vi ökat Riksbankens fonder, icke kunna undvara dessa kreditanstalter inom vårt land. Dermed vill jag också hafva förklarat, att då den tidpunkten en gång inträder, att Riksbanken är tillräckligt stark, i synnerhet om man då medgifver, att privata må ingå deri såsom delegare, och att styrelsen således

kommer i andra händer än nu, då fullmäktige för hvarje år utses genom en slags kompromiss emellan Riksdagens båda Kamrar, *då*, men ej förr, vill jag för min del gärna gå in på att få en enda stor och stark Riksbank.

Men, om jag sålunda för min del vill medgifva dessa privatbanker rättighet att utgifva sedlar, så måste jag också anse det vara lagstiftarens ovedersägliga rätt att bestämma, under hvad vilkor en så beskaffad rättighet må utöfvas, vilkor, som det obestriddigen åligger dessa banker att iakttaga, och hvaröfver de ingalunda ega rätt att klaga. Härmed vill jag således besvara den invändning, som gjorts emot det nu framlagda förslaget, att, då enskilda personer i sina liqvider med privatbankerna äro berättigade att betala dem med riksbankssedlar, det vore hårdt och obilligt, om privatbankerna sjelfva skulle vara nödsakade att inlösa sina sedlar med guld. Det kan väl vara svårt, men obilligt eller orättvist är det ej; bankerna få, innan de börja sin rörelse, se sig före och skaffa sig sådana valutor och resurser i öfrigt, som erfordras, eljest få de afstå från hela rörelsen — det är ingen som tvingar dem. Detta är i korthet mitt svar på denna invändning — jag finner lagstiftaren härutinnan vara i sin fulla och goda rätt.

Jag har nu talat om den juridiska sidan af saken; det återstår nu att behandla den ekonomiska, eller huruvida den nu föreslagna åtgärden må anses nödig och nyttig. Mine Herrar! om vi jemföra de länder i Europa, hvilka hafva klingande mynt i rörelsen, med dem, som hafva endast sedlar, så skola vi finna förvånande motsatser. Det ena landet är Frankrike, som, förhärjadt af ett långvarigt krig, det mest ödeläggande krig, som senare tider skådat, inom några år utgått ur denna stora kris segrande och lyckligt, det andra landet är Österrike, som aldrig kommer till stånd med sina finanser, derföre att det icke har klingande mynt. Således, alla lagstiftningsåtgärder, som af staten vidtagas för att trygga krediten i det afseende, att, der sedlar finnas i rörelse, de må kunna vid anfordran inlösas med mynt, måste också vara fullt berättigade, och derom tror jag knappast meningarne hos dem, som äro något inne i förhållandena, kunna vara delade.

Nu är det väl klart, att, om denna skyldighet att hålla mynt i beredskap till invexling af sedlar ensamt hvilat på Riksbanken, detta måste blifva ytterst svårt för denna bank, som icke är öfverdrifvet stark, hvaremot, om denna skyldighet fördelas på de 26 privatbanker, som finnas i riket, om alla dessa bankinrättningar hafva samma intresse att anskaffa guld och samma skyldighet att med mynt inlösa sina förbindelser, det skall blifva vida lättare, än om Riksbanken ensam har denna skyldighet, ty "*conjuncta valent*": med förenade krafter kan mycket åstadkommas.

Det har blifvit sagdt af en talare, som här haft ordet, att detta stadgande, att privatbankerna skola inlösa sina sedlar med guld, icke skall föranleda dertill, att guld kommer mera i rörelsen än hittills. Jag vill kanske erkänna detta, det är möjligt att så blir förhållandet, men det finnes åtminstone i 26 olika banker inom riket, Riksbanken oräknad, en kassa af guld att vid tillfälle kunna användas. Så länge Riksbanken utgifver sedlar på så små valörer som en riksdaler och privatbankerna

på fem riksdaler, samt folket i allmänhet har så ringa sympatier för klingande mynt, som ännu är fallet, så länge tror jag visserligen icke att detta mynt har mycken utsigt att komma i allmänna rörelsen här i landet. Och denna opinion emot klingande mynt tror jag nog icke blir så lätt att arbeta bort; jag bekänner att jag sjelf tycker bäst om att hafva sedlar i min plånbok, och så är nog förhållandet med de flesta.

Man har sagt att, om det nu beslutes att privatbankerna skola inlösa sina sedlar med guld, detta skall vålla en allt för stor påkänning för Riksbanken, i ty att denna måste på en gång anskaffa så stora kvantiteter guld och guldmynt. Ja, mine Herrar, till någon del kan väl detta ega sin riktighet, men vid närmare påseende torde saken icke vara så farlig. Först och främst vill jag påpeka, att de nuvarande privatbankernas oktrojer upphöra först småningom, endast för två eller tre redan nästa år, men för alla öfriga sedermera successive ända intill 1880, tror jag. Det är således endast småningom som de enskilda bankerna behöfva skaffa sig guldkassor — icke någon revolution i penningväsendet, utan endast det successiva ordnande, som alltid bör finnas i finansoperationer. I dessa frågor är jag framför allt konservativ.

Detta om den förmenta faran för Riksbanken. Jag ber nu få säga på hvad sätt privatbankerna skulle kunna understödja Riksbanken i dess verksamhet. Det är klart, att det är högst få, som gå till privatbankerna och begära att vexla till sig kronor blott för nöjes skull; vi vilja alla hellre hafva sedlar. Blir det åter en kris, och vi finna att papperet icke duger något till, då rusas till bankerna och man begär guld för dessa förbindelser, och vi äro då berättigade att fordra att de honorera desamma; men för nöjes skull göra vi det icke. Ett annat tillfälle, då guld kan behöfvas, är då en köpman skall betala en skuld utomlands. Om det då icke finnes tillgång i orten på vexlar, och kursen följaktligen är hög, så går köpmannen till banken och säger: tag hit guld! — och följden blir att banken måste anskaffa goda vexlar för en rimlig kurs, ty detta kan blifva billigare för banken än att lemna ut guld, om tillgången derpå är knapp. Detta blir resultatet, och jag upprepar hvad jag sagt, att den i fråga varande förändringen mindre skall bidraga till att sprida guldmynt än hjälpa Riksbanken att hålla myntvärdet uppe, om en kris inträffar.

Man har sagt, att den hittills gällande lagen för privatbankerna opererat väl. Det är sannt; jag kan icke neka dertill, men denna omständighet kan och bör aldrig afhålla den kloke att under lugna tider vidtaga sådana åtgärder, att han kan med tillförsigt och utan våda möta den onda dagen, och det är detta man nu vill göra.

Man har vidare sagt, att det närvarande systemet, att privatbankerna få inlösa sina förbindelser med riksbankssedlar, är ett bepröfvadt system. Ja, detta är också sannt, men detta system är icke rätt godt befundet, enär det uppmuntrat de enskilda bankerna att öfverskrida sin sedelutgifningsrätt. Detta kan icke vara något godt, och det är utan tvifvel just detta förhållande, som framkallat det förslag till förändring, som innehålles i den Kongl. propositionen, der Kongl. Maj:t också föreslår, att de enskilda bankerna skola invexla sina sedlar med guldmynt, men

endast *då*, när Riksbanken icke förmår inxelia sina sedlar med guld — en åtgärd, hvilken man icke gerna kan förorda.

Då således, efter min öfvertygelse, lagstiftningen är fullt berättigad att stadga detta vilkor för privatbankernas rätt att utgifva sedlar, då det otvivelaktigt skall medverka till upprätthållande af sedlarnes värde vid en inträffande kris eller en större tillfällig olycka, och då slutligen det icke bör vara omöjligt för de enskilda bankerna att åstadkomma hvad man sålunda af dem fordrar, så vågar jag för min del tillstyrka bifall till Utskottets förslag. Det skulle kunna vara mycket mera att säga i denna sak, men jag skall nu icke vid denna framskridna timme af Riksdagen längre upptaga Kammarens tid.

Herr Gustaf Jonsson: Då jag, såsom ledamot af det Sammansatta Utskottet, deltagit i behandlingen af detta ärende och således jemväl bidragit till det lagförslag, som nu närmast föreligger till afgörande, så anser jag mig också böra upplysa om min ställning till denna fråga.

Jag huser för min del den tanke, att det vore en stor lycka, om man kunde ålägga de enskilda bankerna att inlösa sina sedlar med guld, på det att derigenom vårt penningeväsen skulle få en mera betryggad ställning än nu, då de enskilda bankerna icke hafva en sådan skyldighet. Ty att grunda en sedelutgifning på Riksbankens sedlar, detta föreställer jag mig, efter mitt ringa begrepp, icke kunna på längden vara bra, och allramint på en tid, då måhända allmänna krediten hårdt pröfvats och sedelmyntet kan få en kurs, som skall kunna tillskynda förluster för alla dem, som hafva i sin ego detta myntrepresentativ. Man har sagt, att Riksbankens sedlar äro mynt. Ja, det erkänner jag, så länge 72 § Regeringsformen står oförändrad kvar, och jag tror icke heller, att denna paragraf skall behöfva rubbas i och för den här föreslagna förändringen i banklagen; jag anser att Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt kunna stifta lag för de enskilda bankerna till penningeväsendets betryggande utan någon förändring eller rubbning af denna paragraf; men önska vi full trygghet för de enskilda bankernas sedlar, så måste väl ock något göras till uppnående af ett sådant mål, och, mine Herrar, då man nu under lång tid har ålagt hvarje individ i Sverige att mottaga dessa sedlar, så lärer det väl icke vara för mycket att dessa banker nu få sig ålagdt att gifva guld, då så fordras, i stället för de trasiga och smutsiga privatbankssedlar man nu nödgas emottaga och som på landsbygden är snart sagdt det enda utelöpande mynt, under det Riksbankens sedlar deremot äro ytterst sällsynta.

På grund af hvad jag nu yttrat samt af andra blifvit bättre sagdt, vill jag tillstyrka Kammaren att nu, då tiderna äro lugna, antaga en lag, som, när den onda dagen kommer, utan tvifvel skall visa sig hafva varit till oberäknelig fördel och nytta för vårt land.

I 28 § är jag sålunda ense med Utskottet, men deremot har jag icke kunnat dela Utskottets åsigt i åtskilliga andra paragrafer och får i detta afseende hänvisa till den af Herr Gumælius vid betänkandet afgifna, af mig biträdda reservation. Med stöd af denna reservation kommer jag att vid föredragningen af öfriga punkter framställa de anmärkingar, hvartill de föranleda; nu vill jag endast tillkännagifva, att jag

bifaller 28 §, med vilkor att de i reservationen upptagna tillägg må få åtfölja de beslut, som i dessa paragrafer komma att fattas.

Herr Peter Olsson: Jag delar fullkomligt den åsigt, som af en talare här blifvit uttalad, att denna fråga är en mycket viktig fråga, och jag vågar därför för min ringa del hemställa till denna Kammare, att man måtte åt densamma egna så mycken uppmärksamhet som möjligt, ty, mine Herrar, detta är icke en fråga, som betyder något endast för dagen, utan det är en fråga, hvars afgörande utan allt tvifvel kommer att ingripa i våra ekonomiska förhållanden för många år. Jag får därför redan nu på förhand uttala mitt beklagande öfver att en talare, som jag i öfrigt sätter mycket värde på och som varit med uti det Utskott, hvilket behandlat denna sak, icke hade satt sig bättre in uti våra bankförhållanden, än att han kunde påstå, att det vore hvarje individs skyldighet att mottaga enskilda bankernas sedlar såsom betalning för sina fordringar. Nej, mine Herrar, det går icke an, om vi skola behandla så viktiga frågor, att vara främmande för de allra enklaste förhållanden, som äro af så stor betydelse vid bedömande af sådana saker.

Jag vill nu anhålla att få öfvergå till sjelfva saken, eller frågan, huruvida de enskilda bankerna skola vara skyldiga att inlösa sina sedlar med guld. Frågar man sig då först, hvad orsaken kan vara till ett sådant förslag, så blifver svaret derpå, att orsaken väl lärer vara, att man anser det vi i vårt land icke hafva tillräckligt mycket guld uti den allmänna rörelsen och att genom den nu föreslagna åtgärden dels dessa enskilda banker komme att hvila på en solidare grund, dels äfven mera guld komme ut i den allmänna rörelsen. Jag kan åtminstone icke fatta orsaken på något annat sätt, och detsamma framgår äfven tydligt och klart af den utaf Herr Wallenberg i Första Kammaren i ämnet väckta motion, hvilken samtidigt med Kongl. Maj:ts proposition varit föremål för Utskottets behandling. Men, säga vi nu, att detta är orsaken, så är det af största vikt att göra oss reda för huru ett sådant stadgande, som det här ifrågasatta, skulle komma att verka vid tillämpningen deraf. Jag skall i detta fall icke blott uttala mina egna åsikter, utan jemväl åberopa den Kongl. propositionen, som innehåller ett så rikligt materiel, att jag måste anhålla att derpå få fästa Herrarnes synnerliga uppmärksamhet och något mera utförligt utveckla hvad der förekommer, då det ju är möjligt, att icke alla Kammarens ledamöter haft tid att så noga sätta sig in uti densamma.

Man har sagt, att då man gifver dessa enskilda banker rättighet att utgifva egna sedlar, så skulle det vara både rättvist och billigt, att bankerna äfven finge det åliggandet att inlösa sina sedlar med guld. Jag vill nu redan på förhand säga, och tror mig framdeles, då det blir fråga om sedelutgifningsrätten, kunna visa, att det visserligen icke är någon uppoffring för de enskilda bankerna, som man ålägger dem genom ett sådant stadgande, som här föreslagits. Emellertid skall jag nu öfvergå att tillse, hurudan verkan ett bifall till Utskottets förslag skulle medföra. Det heter uti den Kongl. propositionen på sid. 23, hvarest af departementschefen åberopas de skäl, som blifvit anförda emot fortfarande tillåtelse för de enskilda bankerna att emot behållningar i sina kassor af Riks-

bankens sedlar utgifva egna, bland annat sålunda: "att, om det ålades de enskilda bankerna att med guld eller silfver inlösa sina sedlar, så borde ock den behållning i deras egna kassor, som skulle tjena till underlag för sedelutgifningen, icke bestå i annat än klingande valuta." Häraf drager jag den slutsats, som jag tror vara lika naturlig som nödvändig, att, om hvad Utskottet här föreslagit blefve lag, så skulle deraf följa, att den kassa, som de enskilda bankerna nu hafva bestående i riksmünt, skulle komma att förvandlas i guld. Efter min tanke är det lika naturligt som nödvändigt, och det genomgår också andan af hela utskottsbetänkandet och af alla de yttranden, som i frågan afgifvits, att så skulle komma att blifva förhållandet. Jag ber att få vända mig till hvad den Kongl. propositionen innehåller i afseende å det förhållande, hvaruti Riksbanken skulle komma att stå till de enskilda bankerna med afseende å den metalliska kassan, i fall Utskottets förslag blefve lag. Jag vill då fästa uppmärksamheten på hvad som angifvits på sidd. 25 och 26 af den Kongl. propositionen. Här finnes nemligen en redogörelse, som är ganska fullständig, och jag förmodar, att de Herrar, hvilka möjligen komma att tala emot detta mitt yttrande i frågan, icke vilja bestrida, att denna redogörelse är i allo tillförlitlig. Man kan häraf få klart för sig, huru det förhåller sig med de enskilda bankernas sedelutgifning och huru det förhåller sig med Riksbankens metalliska kassa. På sid. 25, nedersta punkten, heter det: "Sammandraget öfver de enskilda bankinrättningarnes kvartalsuppgifter för den 31 December 1873 utvisar, att beloppet af de enskilda sedelutgifvande bankernas utelöpande sedlar då var 67,213,000 R:dr och deras obegagnade sedelutgifningsrätt 13,183,000 R:dr, så att sedelutgifningsrätten på det hela var 80,396,000 R:dr. Denna rätt var grundad på grundfondshypotek, 33,567,000 R:dr, och på kassa, bestående af behållningar i hufvud- och afdelningskontoren R:dr 14,139,000: —
vexlingskassa i Stockholm " 13,584,000: —
samt på löpande räkning i Riksbanken " 8,462,000: —
tillsammans R:dr 36,185,000: —
och följaktligen för skilnaden, 10,644,000 R:dr, på kreditivsäkerheter. Riksbankens metalliska kassa utgjordes åter, enligt uppgift deröfver för samma dag, af guld 14,916,000 R:dr, silfver 14,437,000 R:dr och hos bankinrättningar eller handelshus å utrikes ort innestående medel, 11,552,000 R:dr, tillsammans 40,905,000 R:dr, så att, med tillägg af 30 millioner, med hvilka sedelstocken må öfverstiga nämnda tillgångar, Riksbankens sedelutgifningsrätt var 70,905,000 R:dr. Deremot hade den utelöpande sedlar 44,725,000 R:dr och andra i sedelstocken inräknade förbindelser 22,447,000 R:dr, så att dess obegagnade sedelutgifningsrätt alltså var 3,733,000 R:dr. Det framgår häraf, att de enskilda bankernas kassabehållningar nämnda dag med 6,832,000 R:dr öfverstego Riksbankens hela inom landet varande guld- och silfverförråd, uppgående till 29,353,000 R:dr" — Herrarne torde fästa uppmärksamheten vid att det uttryckligen säges, att den metalliska kassan i Riksbanken icke motsvarar det behof, som här klart och tydligt genom siffror ådagaläggas vara för handen —" och att, om de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt icke finge grundas på

riksbankssedlar, utan endast på metallisk kassa och säkerheter, samt det för dem, i ungefärlig likhet med hvad för Riksbanken är bestämdt, föreskrefves, att summan af utelöpande sedlar icke finge öfverstiga den metalliska kassan med mera än ett belopp, lika summan af deras grundfonder 46,649,000 R:dr, och reservfonden 3,361,000 R:dr eller tillsammans för 50,010,000 R:dr, så skulle de dock, för att upprätthålla en så stor sedelutgifning som den, hvartill de enligt nu gällande bestämmelser varit den 31 December 1873 berättigade, behöft en metallisk kassa till belopp af 30,386,000 R:dr, således, äfven det, öfverstigande Riksbankens inom landet varande metalliska kassa. Om nu de enskilda bankerna uttoge ett så stort belopp i guld och silfver ur Riksbanken, så skulle, under förutsättning att i öfrigt samma förhållanden, som den 31 December 1873 egde rum, ännu fortfore, Riksbankens metalliska kassa inalles nedgå till 10,519,000 R:dr, eller till föga öfver föreskrifna minimum, och Riksbankens sedelutgifningsrätt minskas till 40,519,000 R:dr. Efter afdrag från dess i sedelstocken inräknade förbindelser, 22,447,000 R:dr, af de enskilda bankernas enligt uppgift på löpande räkning inestående 8,462,000 R:dr, skulle då af dessa förbindelser återstå 13,985,000 R:dr, och, med bibehållande af ofvannämnda spelrum af obegagnad sedelutgifningsrätt, 3,733,000 R:dr, hvilket icke är öfverdrifvet, skulle beloppet af Riksbankens utelöpande sedlar således nedgå till 22,801,000 R:dr, eller till föga öfver hälften af det belopp, 44,725,000 R:dr, som nämnda dag var utelöpande.“

Herrarne finna således af dessa siffror, hvilka, jag ber att få upprepa det, äro enligt min öfvertygelse fullkomligt tillförlitliga, att förhållandet skulle komma att gestalta sig så, att Riksbankens sedelutgifningsrätt eller, rättare sagdt, den sedelstock Riksbanken skulle kunna hafva utelöpande, skulle nedgå från 44,725,000 till 22,801,000 kronor. Nu invänder man, att detta kunde ske endast under den förutsättning, att alla de enskilda bankerna genast skulle presentera sina riksmynskassor för att i stället erhålla guld; och detta säger man, kan icke inträffa. Jag för min del är deremot öfvertygad, att det icke blott kan inträffa, utan äfven kommer att inträffa. Ty det vore väl högst egendomligt, om icke de enskilda bankerna, i fall detta förslag blefve lag, lemnade in sina sedlar till Riksbanken för att i stället få ut guld, hvarmed de, om icke genast, så dock om några år, skulle inlösa sina utelöpande förbindelser; den saken är så naturlig, att den ej kan vara något tvifvel underkastad. Kongl. Maj:t har också fattat frågan på samma sätt och derfore icke föreslagit hvad Sammansatta Utskottet här tillstyrkt. Jag ber vidare att få fästa uppmärksamheten på ett annat yttrande i den Kongl. propositionen, hvilket jag anser vara af ganska stor betydelse och vittnande om mycken detalj- och sakkännedom i frågan, ett utlåtande som inkommit till Kongl. Maj:t från en sakkunnig person. Det afhandlar fördelarne och olägenheterna, som skulle åtfölja privatbankernas åliggande att inlösa sina sedlar med mynt, med andra ord fördelarne och olägenheterna af det af Utskottet i § 28 föreslagna stadgandet, att dessa banker skulle inlösa sina sedlar med guld. Det heter der: “Fördelarne synas vara: ökad tillgång på mynt; myntets större och lättare spridning i alla orter; kreditsedlarnes användbarhet för alla sedelns funktioner, egendomsvärdenas större öfver-

ensstämmelse med det verkliga förhållandet mellan myntet och annat kapital; ett minskadt beroende mellan bankerna inbördes; en större garanti för beståndet af systemet i dess helhet“. Hvad den första fördelen, den ökade tillgången på mynt, beträffar, så återkommer jag dertill, då det blir fråga om grunderna för sedelutgifningsrätten. Myntets större spridning åter står i sammanhang med sistnämnda fråga. Hvad slutligen angår den större garantien för beståndet af systemet i dess helhet, så beror detta på erfarenheten, och något fullt tillförlitligt omdöme om förändringens inflytande i detta afseende kan således icke fällas. “Olägenheterna“, heter det vidare “kunna anses vara: ökad kostnad för landet genom tillhandahållande i alla banker af mynt för invexling af sedlar“. Den kostnaden kan jag icke fatta kunna uppstå på annat sätt än derigenom att, såsom nyss sagdt, de enskilda bankerna finge betala frakt för guld, som de hemtade från Riksbanken till sina hufvudkontor; men denna kostnad är, i min tanke, så obetydlig, att den icke kan tagas i betraktande. Det heter vidare: “minskning i omsättningsmedel, åtminstone till en början“. Detta är så naturligt, att, om Utskottets förslag i 28 § blefve lag, jag är öfvertygad om att inskränkningen i penningtillgången skulle blifva så stor och så känbar, att ensamt den omständigheten skulle vara tillräckligt skäl till att betänka sig mer än en gång, innan man ginge in på förslaget. Den tredje olägenheten är: “deraf (af minskningen i omsättningsmedel), föranledt betryck för produktionen och rörelsen“. Detta är en helt naturligt följd, ty om penningtillgången inskränkes, så blifva penningar dyrare och i följd deraf uppstå ganska stora svårigheter för industriens och företagsamhetens utveckling, hvilka eljest skulle utblifva. Jag ber att få fästa uppmärksamheten härvid, ty orden äro ej mina, utan återfinnas i den Kongl. propositionen. Den fjerde olägenheten är: “kostnad för bankerna till följd af nödvändigheten att förse sig med utländska krediter“; den femte: “försvåradt utbyte af bankernas sedlar på orter, der de ej hafva kontor“; den sjette: “en högst väsendtlig minskning i Riksbankens rörelse, som icke kan undgå att medföra nedsättning i bankens inkomster“. Ja, mine Herrar, den nedsättning i Riksbankens rörelse, som sannolikt häraf skulle blifva en följd, kan blifva så stor, att inkomsterna eller öfverskottet blir betydligt mindre än hvad eljest blefve förhållandet. Vidare förekommer här på samma sida ett yttrande angående 72 § Regeringsformen. Mine Herrar, vi hafva många gånger stridt om denna § i grundlagen; majoriteten i denna Kammare har fått uppbära ganska många tillvitelser därför att hon icke kunnat fatta detrimliga och lämpliga uti att upphäfva denna grundlagsparagraf. Jag har för min del hyst och hyser ännu den åsigten, att uuder närvarande förhållanden, d. v. s. så länge de enskilda bankerna hafva en så utsträckt sedelutgifningsrätt som de för närvarande ega, det skulle vara mycket oklokt att förändra i fråga varande § i Regeringsformen. Nu har en förändring i denna § icke kunnat åstadkommas på det förut begagnade sättet, man vill i stället försöka att genom vidtagande af sådana åtgärder, som här äro föreslagna, beröfva denna § all verklig betydelse. Jag ber i det hänseende få hänvisa till yttrandet i den Kongl. propositionen, der det heter på nyss anförda sida: “att de enskilda bankerna borde till sin organisation

tion ställas i paritet med riksbanken, så att deras sedlar voro lika goda och hos allmänheten hade samma förtroende, hvilket torde vara det enda sättet att neutralisera den skada, nuvarande lydelse af § 72 Regeringsformen kunde åstadkomma“ samt “att den allmänna meningen mer och mer syntes mogna för den öfvertygelsen, att riksbankens sedlar borde upphöra att vara lagligt betalningsmedel“. Jag tror att detta är en af de icke uttalade orsakerna i utskottsbetänkandet, hvarför man nu har framkommit med detta förslag; man har derigenom velat, såsom jag längre fram kommer att visa och redan antydt, sätta riksbanken ur stånd att hålla den metalliska kassa tillhanda, som är erforderlig för att gifva åt dess sedlar det värde de förtjena, och som de böra och måste hafva. Man säger visserligen, att de enskilda bankerna böra med riksbanken dela omsorgen om anskaffandet af nödig metallisk valuta; men låtom oss se efter, huru det kommer att förhålla sig med den saken. Huru förhåller det sig med den metalliska valutan i riksbanken? Jo sålunda, att i samma mån penningtillgången eller, riktigare sagdt, exporten af produkter är stor, i samma mån är ock bankens metalliska valuta stor. 1857 t. ex. då vi fått flera goda år och prisen på våra produkter i utlandet voro höga, uppgick denna kassa till omkring 57,000,000 R:dr; 1869, deremot, efter missväxten 1868 och 1867, nedsjök metalliska kassan till, om jag icke minniger mig, 7,000,000 à 8,000,000 och bankofullmäktige visste ingen annan utväg att få upp den till det föreskrifna beloppet, 10,000,000 R:dr, än att skaffa sig en kredit i Hamburg och inberäkna den på detta sätt vunna tillgången i den metalliska kassan. Metalliska kassan i riksbanken utgör för närvarande 29,000,000 R:dr och tillsammans med bankens fordringar på utrikes ort omkring 40,000,000, en följd af den större exporten, de högre prisen och de bättre ekonomiska förhållanden som nu ega rum i vårt land. Men om vi antaga, att dessa förhållanden förändras, vill någon då säga mig, huru det skall tillgå för de enskilda bankerna eller för riksbanken att förskaffa sig metallisk valuta. Det är antydt uti betänkandet, att det skulle ske genom att sälja de utländska valutorna, genom att köpa guld från utlandet, genom att egna mera omsorg åt vårt banksystem. Men, mine Herrar, huru skall man kunna få denna metalliska valuta, om man icke har en tillgång, ett öfverskott. Låt vara, att man exporterar en del timmer, spannmål, jern m. m.; detta är visserligen en tillgång, men jag ber att få fästa uppmärksamheten på att, likasom detta måste räknas såsom en tillgång, för hvilken man kau förskaffa sig guld från utlandet, så måste man ock å andra sidan räkna såsom en utgift hvad som erfordras för att betala importen. Om nu importen och exporten gå ungefär ihop, om exporten icke öfverstiger importen, så kan jag icke förstå annat eller bättre, än att, de enskilda bankerna må egna aldrig så mycken uppmärksamhet åt sitt bankintresse och riksbanken aldrig så mycket arbeta på att hafva en stor metallisk valuta, detta icke kan ske på annat sätt än att antingen riksbanken måste skuldsätta sig i utlandet för importen af den metalliska valutan eller ock de enskilda bankerna köpa guld på kredit. Jag hemställer nu, om det kan vara lämpligt att lägga en sådan skuldsättning till grund för vårt banksystem, om det kan vara lämpligt att åter kasta sig in på samma gebit som förr,

då den svenska handeln, som bekant, till en icke ringa del hvilade på den s. k. bankokrediten i utlandet. Jag tror icke det och är således fullt öfvertygad om att riktigheten af påståendet, det riksbanken skulle egna mera omsorg åt sin metalliska valuta, i fall privatbankerna ålades att inlösa sina sedlar med guld, beror på huru stor exporten kommer att blifva i förhållande till importen; ty lemnar icke den förra något öfverskott öfver den senare, så kan icke den metalliska valutau anskaffas på annat sätt än genom skuldsättning, motsvarande det utifrån införskrifna beloppet. Jag vill bedja att få fästa uppmärksamheten på, huru det i detta atseende förhåller sig i England. Ifrån Englands bank uttages icke så sällan ganska mycket guld. Huru förfar då nämnde bank vid dessa uttagningar? Jo, han förhöjer sin utlåningsränta under kritiska tider från 2, 2 $\frac{1}{2}$ eller 3 procent, hvilket i England utgör den vanliga räntefoten, till 4, 5, 6, ja ända till 10 procent, för att, såsom det heter, derigenom kunna förhindra de stora gulduuttagningarne. På samma sätt kan man komma att göra här i Sverige. Om vår riksbank icke kan tillfredsställa det stora behovet af metallisk valuta, de enskilda bankerna komma att af honom vilja hafva uppfyllt, och icke eger några fordringar i utlandet, så måste riksbanken hålla sin ränta vid sådant förhållande, att den motsvarar den ränta riksbanken i utlandet betalar för det guld, han derifrån införskrifver på kredit. Jag frågar emellertid, om det skulle vara fördelaktigt för vår ekonomiska utveckling, att riksbanken en vacker dag helt plötsligt höjde utlåningsräntan till t. ex. tio procent och inlåningsräntan i förhållande derefter. Tro icke Herrarne, att en sådan åtgärd skulle verka hämmande på landets handel, rörelse och industri? I England inverkar ju en sådan åtgärd hämmande på all handel när den inträffar, ehuru der finnas många enskilda diskontörer eller bankfirmor, hvilka diskontera billigare än banken, när räntan stigit t. ex. så högt, som nyss anfördes. Penningbehovet i England kan härigenom visserligen relativt lättare tillfredsställas; men hvad våra enskilda banker beträffar, så tror jag icke att de i det fallet skulle underlåta att rätta sig efter de konjunkturer, hvilka genom riksbankens förhöjning af räntan skulle uppstå. Men vi hafva icke endast denna erfarenhet att för frågans bedömande tillgå. Se vi på det sista årets erfarenhet i afseende på riksbankens sedelutgifningsrätt, så finna vi att riksbanken måst under dåvarande förhållanden en gång utgifva sedlar till större belopp, än hvartill den hade rättighet; och förhållandena sistlidet år voro dock ingalunda exceptionela, något betydligt större behof af penningar än vanligt förefanns ej, räntan var ej heller högre än den vanliga, 5 à 6 procent. Men icke nog härmed; inlåningsräntan höjdes äfven till 5 procent, en omständighet som visar, att riksbanken hade ganska stort behof af medel för sin rörelse, detta oakadt ett stort belopp af dess sedlar ansågs ligga i de enskilda bankernas kassor. Äfven ett annat förhållande kan inträffa, som icke är så afåfaset liggande, och som erfarenheten gifvit vid handen, nemligen export af guld. Herrarne hafva utan tvivel sig bekant, att i Amerika guldets värde stigit ganska högt under kritiska och oroliga tider. Jag ser icke något hinder för att någonting dylikt kan inträffa äfven i Europa eller därför att det i så fall kan löna sig för våra penningefirmor att taga ut guld ur riksbanken och exportera det för att derpå förtjena. Vi minnas

ju litet hvar, att sådant egt rum i afseende på silfret; man har exporterat silfver, och detta, efter hvad jag föreställer mig, med fördel. Huru skulle det komma att taga sig ut, om en sådan export kommer att ega rum, om vår riksbank icke hade tillräckligt stor metallisk valuta, om räntan komme att stiga till en onaturlig höjd, om med ett ord en hel del, visserligen icke nu befintliga olägenheter, men som icke ligga så af lägsen möjligen skulle komma att inträffa?

Af dessa skäl, och då jag är mycket angelägen om att riksbanken skall hvila på en fullkomligt solid grund — ty jag ber att få säga hvad jag ofta förut sagt, att det för landet ligger en synnerligt stor vikt uppå att hafva en säker, fast och väl organiserad riksbank — kan jag icke annat än yrka afslag på föreliggande 28 §.

Det yttrades af Grefve Sparre, att Frankrike och Österrike hade så dåliga finanser, derföre att de icke hade klingande mynt i rörelsen. Detta påstående är icke alldeles riktigt, likasom det icke är i förevarande fråga bevisande, ty först och främst hafva dessa länder, så vidt jag vet, iuga sedelutgifvande privatbanker, och för det andra läser Grefve Sparre väl icke vilja förneka, att ju icke dessa länder relativt hafva mera klingande mynt i den allmänna rörelsen än Sverige. Men jag vill fästa uppmärksamheten vid en annan omständighet, som står i det närmaste samband med den 28 §, och gjorde den icke det, så skulle jag hafva varit mycket tveksam i afseende på Utskottets förslag i den nu förevarande paragrafen, ty de af mig befarade olägenheterna torde möjligen kunnat på ett eller annat sätt öfvervinnas, och man borde kanske hafva blottställt sig för dessa svårigheter, hvilka man på förhand ser skola uppkomma. Det märkliga är nemligen att samma personer, som vilja att våra enskilda banker skola hvila på säker grund och att uti den enskilda rörelsen man och man emellan skall cirkulera mera guld, hafva icke föreslagit någon förändring i afseende på utsträckningen af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt. Man talar å ena sidan om, att guld skall cirkulera bland folket, men vill å den andra sidan bestämma, att detta guld skall ligga uti de enskilda bankernas kassor och att på detsamma skola utgifvas sedlar. Men jag frågar om det är troligt, att en enskild bankstyrelse skulle handla på det sättet, att hon, så länge hon har guld, på hvilket hon kan utgifva sedlar och jemväl är skyldig att inlösa dessa sedlar med guld, skulle släppa ut guld i den allmänna rörelsen? Jag tror det icke. Men huru många sedelinnehafvare skulle väl begära en sådan inlösen, så länge privatbankerna hafva rätt att utgifva sedlar å så låga valörer som fem och tio Rdr och insigterna i afseende på fördelen af cirkulationen af guldmynt ej äro mera utvecklade och utbildade än de för närvarande äro. Ty hvad vittnar väl erfarenheten under den lilla tid, som förflutit sedan guldmyntet i vårt land började utgifvas, och huru förhöll det sig väl för några år sedan, då de enskilda bankerna började utgifva sedlar på ineliggande riksmyntkassa? Jo, det bestämdes en viss provision åt uppboordsmän och andra personer, som voro villiga att skaffa de enskilda bankerna riksmyntsedlar, på hvilka de kunde utgifva sedlar och sålunda sätta dessa sedlar ut i den allmänna rörelsen. Jag är således för min del fullt öfvertygad om att, långt ifrån att man genom ett sådant stadgande som det uti 26 § föreslagna, får ut mera guld i allmänna rörelsen, det endast högst sällan

skulle blifva förhållandet, att detta guld komne att man och man emellan cirkulera. De enskilda bankerna måste nemligen, hvilket för dessa är både nödvändigt och af stor betydelse, skrapa ihop allt guld de kunna komma öfver och endast utlemna så mycket guld som fordras för inlösen af egna sedlar. Vid sådant förhållande är det för mig alldeles oförklarligt, att man å ena sidan påstår att man skall släppa ut guldet i allmänna rörelsen och å den andra yrkar, att detta guld skall ligga till grund för de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt; ett sådant resonnement innebär en nästan ofattlig motsägelse. Men, mine Herrar, huru förhåller det sig med denna sedelutgifningsrätt i andra länder? Jag har redan i det afseendet lemnat en antydning. I Danmark finnes som bekant, ingen enskild bank med sedelutgifningsrätt. Så vidt jag vet, finnes icke heller några sådana banker i andra länder med undantag af Skotland. Efter min uppfattning är det också ganska vådligt, att de enskilda bankerna få utgifva denna massa af sedlar, som de nu göra, icke derföre att jag tror att dessa banker skola underlåta att fullgöra sin inlösningsskyldighet eller, äfven under kritiska tider, icke kunna betala valutan för sina sedlar, utan derför att jag tror att de kunna råka i tillfälliga förlägenheter, och att de förlägenheter, i hvilka de för tillfället råkat, kunna komma att inverka störande på den allmänna rörelsen. Jag vill icke underkänna betydelsen af de enskilda bankerna, ty de hafva utträttat ganska mycket godt i vårt land; men detta har skett under förhållanden, som man väl icke kan kalla normala, utan måste anse för exceptionela. Det blir nemligen alltid någonting onaturligt, att enskilda bolag skola på detta sätt få utgifva en massa banksedlar, uppgående ända till 80,000,000 R:dr, såsom för det närvarande är fallet. Om misstroende till dessa sedlar uppstår uti landet, om allmänheten icke vill, hvilket är dess fullkomliga rättighet och står henne fritt, mottaga dem, hvilka medel skulle vi väl då hafva att röra oss med. Vill man hafva en större cirkulation af guldmynt i landet, så finnes ingenting naturligare än att inskränka dessa bankers sedelutgifningsrätt. Läser man den Kongl. propositionen i frågan, finner man, att antalet utelöpande privatbanksedlar å fem och tio R:drs valör uppgår till en summa af omkring 40,000,000 R:dr. Borttoge man rättigheten att utgifva dessa sedelvalörer, så skulle de enskilda bankerna blifva i tillfälle att utsläppa mera guld i rörelsen, riksbanken likaledes, och på det sättet, hvilket är det enda naturliga och lämpliga, skulle man få mera guld i omlopp och derigenom äfven en sundare och säkrare ekonomisk ställning, hvad bankförhållandena angår; men så länge icke detta skett, så är hvarje förslag om skyldighet för privatbankerna att inlösa sina sedlar med guld endast ett palliativ, ett förslag som endast kommer att medföra mer eller mindre vanskligheter och svårigheter för landets ställning i ekonomiskt afseende.

Hvad nu beträffar 26 och 28 §§ i nu föreliggande förslag, så tror jag, att båda dessa paragrafer stå i det närmaste sammanhang med hvarandra, och jag tror vidare att, om man antager den 28 §, deraf kommer att följa, att äfven den 26 § antages; men om så sker, då hafva vi visserligen icke infört någon förbättring i vår banklagstiftning och ej lagt någon säkrare och sundare grund för sedelutgifningen. Vi hafva deremot

ställt riksbanken i en belägenhet, som kan medföra vådor sådana som jag för min del ej kan på förhand beräkna.

Jag tror således att, äfven om man finner det vara lämpligt att stadga att de enskilda bankerna skola inlösa sina sedlar med guldmynt, man, vid det förhållande att denna fråga sättes i samband med den 26 §, icke bör antaga den 28 §, enär vi då skulle få alltför dyrt köpa denna supponerade fördel genom att kasta oss in i förhållanden, som kunna föra med sig att vi en vacker dag komma till den öfvertygelsen, att det blir nödvändigt att inrätta en enda stor och för hela landet gemensam bank genom att förena riksbanken med några af våra större enskilda bankinstitutioner. Jag vill ej afgöra, huruvida detta vore nyttigt eller skadligt för vårt land, men jag har icke kunnat underlåta att påpeka en tanke, som rör sig hos mången och möjligen kan en gång förverkligas.

Jag vill ej vidare ingå i någon granskning af de särskilda paragraferna i nu föreliggande förslag, utan blott fästa uppmärksamheten på det sätt, hvarpå betänkandet i sin helhet blifvit behandladt. Till en början må det tillåtas mig påpeka, att denna fråga uppkommit kort efter det en ändring i vår myntföt skett. Jag tror, att det varit nyttigt, om man haft någon erfarenhet af det sätt, hvarpå denna förändring verkat på den allmänna rörelsen, innan man framkommit med ett förslag sådant som detta, och att allmänheten fått något mera vänja sig vid guldmyntet. Jag tror, att en sådan erfarenhet skulle ännu mera hafva stadgat allmänhetens öfvertygelse i afseende å riksbankens förnåga att tillhandahålla landet metallisk valuta. Då man här talar så mycket derom, att de enskilda bankerna skola inlösa sina sedlar med guld, synes man hafva glömt att de redan hafva denna rättighet och intet hinder för dem finnes att, i stället för riksmüntkassa, uttaga guld ur riksbanken. Det är dock en stor skilnad emellan att såsom en bestämd föreskrift ålägga de enskilda bankerna att med guld inlösa sina sedlar och den rättighet i detta afseende, som de redan ega. Men om de enskilda bankerna verkligen skulle vara så angelägna att sprida guldmynt i den allmänna rörelsen, så finnes ej något hinder därför redan i nu gällande lag. Det vore således, enligt min tanke, ganska nyttigt om vi hade någon erfarenhet i afseende på guldets cirkulation i den allmänna rörelsen, innan vi antaga i fråga varande förslag.

I de utlåtanden, som från de enskilda bankerna inforrats, uttalas så skilda meningar, att det är alldeles klart att landet ej ännu kommit till någon fast åsigt i denna fråga. Detta synes mig vara ett af de skäl, som böra verka derhän, att denna Kammare må väl betänka sig, innan den antager ett förslag sådant som det föreliggande.

Vidare hafva nästan alla Utskottets ledamöter reserverat sig mot förslaget. Kan det under sådana förhållanden vara lämpligt att i en så vigtig fråga, der så många olika meningar försökt göra sig gällande, antaga detta förslag? Blott denna omständighet gör, att jag för min del är ganska betänksam i denna fråga.

Vidare är att märka, att Kongl. Maj:ts nådiga förslag, uti hvilket, enligt min tanke, frågan blifvit väl utredd, icke öfverensstämmer med Utskottets, enär Utskottet går sin egen väg utan att fästa något afseende vid Kongl. Maj:ts åsigt i fråga om 28 §. Någon närmare utredning fö

det sätt, hvarpå Utskottet uppfattat frågan, har jag ej heller kunnat finna i dess betänkande.

Härtill kommer äfven en annan omständighet, som bör tagas i beaktande, nemligen den, att den tid Utskottet haft för behandling af denna viktiga fråga varit allt för knapp. Flere af Utskottets ledamöter hafva enskildt för mig förklaradt, att de ej haft tillräcklig tid att sätta sig in i frågan, och den värde talaren på calmarbanken har äfven i sitt anförande ådagalagt, att han icke eger den kännedom om hithörande förhållanden, som är nödvändig för att fatta ett moget beslut i en så viktig sak.

Under sådana förhållanden och på de skäl jag nu haft äran anföras, anser jag för min del att Kammaren ej för närvarande bör bifalla Utskottets förslag, utan låta frågan hvila, till dess man fått se, huru förhållandena gestaltat sig. Jag får således för min del yrka afslag på 26 och 28 §§ i nu föreliggande förslag.

Herr Boman: I det ej mindre omfattande än vältaliga anförande vi nyss ahört, har den föregående ärade talaren i någon mån berört, man skulle kunna säga lindrigt tangerat, den föreliggande frågan, men hufvudsakligast rört sig i helt andra rymder. Han har i nationalekonomien sväfvat ut på ett sätt, att, om jag här skulle söka spåra honom, man med rätta kunde förebrå mig att alltför mycket taga Kammarens tid i anspråk. Jag vill derföre inskränka mig till det summariska yttrande, att om än uti den ärade talarens anförande icke sänkades väsentliga luckor, så sänkades der icke heller motsägelser. Jag skall längre fram vidröra de punkter i anförandet, hvilka verkligen haft afseende på den nu föredragna frågan, men för närvarande vill jag inskränka mig till det ämne, som nu föreligger.

Här har blifvit i fråga satt att tillsvidare bibehålla den nuvarande lagstiftningen för enskilda sedelutgifvande banker oförändrad. Jag medger att i nu gällande lag finnas bestämmelser af den beskaffenhet, att så väl de enskilda bankernas som riksbankens räkningshafvare och innehafvarne af deras sedlar kunna tryggt lita sig till, att ej någon förlust skall drabba dem, åtminstone under så lugna och jemna affärsförhållanden som de nuvarande. Det är likväl icke allenast min enskilda, utan snart sagdt hvarje finansmans uppfattning, att vårt banksystem lider deraf, att vi hafva alldeles för litet verkligt mynt bakom den cirkulerande sedelmassan. Af Riksbankens och de enskilda bankernas kvartalsrapporter framgår nemligen, att med afdrag af de sedlar, som ligga i bankernas hvalf, återstår för den allmänna rörelsen något öfver 80 millioner R:dr i sedlar. Emellan 80 och 90 millioner R:dr i sedlar eller bytesmedel kräfver således den allmänna rörelsen för sitt behof. Enligt nu gällande lag är det ej föreskrifvet, att de enskilda bankerna skola vara försedda med någon metallisk kassa, och om riksbankens metalliska kassa heter det, att den ej får understiga 10 millioner riksdaler. Under det att den cirkulerande sedelstocken uppgår till emellan 80 och 90 millioner, kan följaktligen den metalliska kassan nedgå till 10 millioner. Detta kan ej anses vara någon nöjaktig proportion. Här har anmärkts, att så hafva vi praktiserat i flera år och det gått bra. Ja, detta är sannt, och jag

vill tillägga, att det äfven framdeles skall gå väl, så länge affärsverksamheten går sin jemna gång utan några rubbningar. Under sådana tider emottager hvar och en banksedeln såsom ett godt betalningsmedel, viss som man är, att bankerna förvaltas med redbarhet och att det finnes fullgod säkerhet bakom deras sedlar. Men om en kris skulle uppstå och det allmänna förtroendet rubbas, då blir förhållandet annorlunda, då kan och måste den nuvarande lagstiftningen föranleda till förlustbringande förvecklingar, ej derföre att säkerhet för inlösande af banksedlarne saknas, utan derföre att säkerheterna ej nog hastigt kunna förvandlas till mynt. Det förhåller sig nemligen så med förtroendet och krediten i affärsverlden, att det värdepapper, som i dag anses godt, kan i morgon vara mindre säkert och nästa dag värdelöst. Jag är nöjd med detta papper, så länge det uppbäres af krediten, men om ryktet, grundadt eller ogrundadt, förklarar den institution, som utfärdat detsamma, vara vacklande, blir jag, utan närmare undersökning af rätta förhållandet, betänksam, och nästa steg blir det, att, till undvikande af förlust, i stället för en anvisning på ett verkligt värde, söka tillegna mig värdet sjelft; och för banksedeln kan detta endast tillgå sålunda, att den företes till inlösnings hos den bank, som utfärdat densamma. Om sålunda en panik uppstår och i den allmänna rörelsen blifvit utsläppt ett så stort belopp sedlar, som under de senaste tiderna visat sig i vårt land behöfligt, men lagstiftningen icke gått i författning derom att i landet finnes mera verkligt mynt än det nu bestämda minimum, huru är det då möjligt att med någon anvisning till framgång gå en kris till mötes? Om det vore möjligt att under sådana förhållanden iakttaga samma lugn som i vanliga nyktra tider, då vore ingen fara; en hvar finge sina penningar, blott man gaf sig någon tid. Men då, såsom vanligtvis sker vid en panik, allmänheten strömmar till för att utfå mynt, blir naturligtvis följderna, att först och främst riksbanken ej förmår inlösa sina sedlar med klingande valuta och vidare att äfven alla de enskilda bankerna, hvilkas sedelutgifning ej är baserad på mynt utan på riksbankens sedlar, måste stoppa, samt slutligen att en finansiell kris uppstår, hvilkens dimensioner icke kunna på förhand beräknas. Vid betraktande häraf synes det vara nödvändigt, att, medan tid är, genom förändrad lagstiftning vidtaga sådana åtgärder, hvarigenom nu rådande missförhållande mellan cirkulerande sedlar och verkligt mynt undanrödjes.

Utskottet har i den 28 § föreslagit, att de enskilda bankerna skola äläggas att inlösa sina sedlar med lagligen i riket gällande guldmynt. Om detta förslag, såsom jag hoppas, blir lag, så måste, under förutsättning att någon ändring i lagstiftningen rörande riksbanken ej sker, den närmaste följderna blifva, att minimum af verkligt mynt inom landet i väsendtlig mån förhöjes. Om föreskrifter för de enskilda bankerna att vexla med guld skulle för dem alla tillämpas på en gång, kunde visserligen förlägenheten uppstå vid öfvergången till det nya systemet, men då detta, enligt Utskottets förslag, endast kommer att införas i mån som bankernas oktrojer utlöpa och således successivt, bör deraf icke föranledas någon märkbar rubbning.

Ett ökad guldunderlag är dock ej ensamt det mål, man med föreslagna stadgandet i 28 § vill uppnå. Dermed åsyftas äfven att få guld-

myntet spridt i den allmänna rörelsen. Dit hoppas en hvar att komma; men för att uppnå detta mål fordras, för det första att guldmynt finnes i landet, för det andra att det är tillgängligt på så många ställen som möjligt. Utskottets förslag äro således första stegen till det åsyftade målet, och sedan dessa blifvit uttagna, är det ej svårt att befrämja myntets spridning i landet. Dertill fordras blott, att de nu brukliga små sedelvalörerna borttagas, ty intill dess sådant skett, kommer till följd dels af vanans makt och dels derföre, att sedlar äro vid många tillfällen mera beqväma än hårdt mynt, guldmyntets spridning ej att taga någon starkare fart. En föregående talare har mot i fråga varande paragrafs lydelse enligt Utskottets förslag framkastat den anmärkning, att om de enskilda bankerna förpligtades att anskaffa guldmynt, för att användas vid invexling af sina sedlar, sådant skulle motverka spridningen deraf i landet. Jag kan ej godkänna eller ens förstå en sådan uppfattning, ty om en vara kan utan någon svårighet erhållas på flera ställen, så skall väl detta förhållande underlätta varans spridning i vida högre grad än om varan blott på ett enda ställe är tillgänglig. Konsekvensen af Utskottets förslag, derest det godkännes, blir ju den, att den, som vill förskaffa sig guldmynt, sättes i tillfälle att erhålla sådant vid hvarje enskild banks hufvudkontor, då han för närvarande ej är lagligen berättigad dertill på annat ställe än vid Riksbankens lucka.

Emot Utskottets förslag hafva framstälts äfven åtskilliga andra anmärkningar. Så har åberopats 72 § Regeringsformen och sagts att det vore att kringgå densamma, derest en lag stiftades, hvarigenom de enskilda bankerna ålades att inlösa sina sedlar med guldmynt. Den åberopade grundlagsparagrafen lyder, i den del som rörer denna fråga, sålunda: "Riksdagen allena eger rätt att genom Banken" (Riksbanken) "utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas." Detta stadgande kan ej rimligen tolkas annorlunda än dels att det är Riksdagen allena, som är berättigad att genom riksbanken utgifva sedlar, hvilka skola gälla såsom mynt, och dels att, om ej särskilda vilkor på förhand uppställas, hvar och en är skyldig att emottaga dessa sedlar såsom lagligt betalningsmedel. Men i denna paragraf och ännu mindre i öfriga paragrafer af grundlagen finnes uttaladt förbud för någon att åtaga sig förbindelse att på annat sätt gälda en skuld.

Om nu de enskilda bankerna sjelfvilligt åtaga sig att inlösa sina sedlar med guldmynt, så äro de ock dertill fullkomligt oförhindrade, och man bör lägga märke dertill, att det icke är meningen att den af Utskottet föreslagna föreskriften skall påtvingas bankerna under nu gällande koncessioner, utan blott att densamma skall uppställas såsom vilkor för en ny oktroj. Den sålunda gjorda anmärkningen mot paragrafen saknar alltså verklig betydelse.

Vidare har man sagt, att, om det af Utskottet föreslagna stadgande skulle antagas, riksbanken derigenom skulle blifva oskäligt tryckt. Låt oss se till, huruvida detta påstående eger någon grund! Riksbanken är enligt nu gällande lag den enda bankinstitution i vårt land, som är skyldig att ega en metallisk kassa. Om samma föreskrift blir gällande äfven för de enskilda bankerna, så är det gifvet att många bland dem komma att anlita riksbankens guldmyntförråd för att fylla sitt behof

deraf. Tänkte vi oss, att på en gång gjordes ett stort kraf på mynt, så skulle det visserligen kunna hända att riksbanken för ögonblicket bragtes i förlägenhet; men något sådant är ej i Utskottets förslag i fråga satt, ty de enskilda bankernas oktrojer tilländagå på olika tider, och det behof af guldmynt, som på en gång kommer att göra sig gällande, kan således ej blifva så synnerligen stort. Men om nu en enskild bank eller hvilken person som helst vill uttaga mynt ur riksbanken, så lemnas sådant honom visserligen icke utan motsvarande valuta, och då kan ju riksbanken för den erhållna valutan förskaffa sig ett nytt guldförråd. Riksbanken bör således i detta fall betraktas blott såsom en mellanhand, som tager in guld och lemnar ut detsamma mot full valuta. Härvid ligger visserligen nära till hands den anmärkningen, att riksbanken egentligen icke erhåller någon för sig värdefull valuta, om den i utbyte mot guldmyntet blott återfår sina egna sedlar. Detta är dock endast skenbart sannt. Antagom att en enskild bank hos riksbanken köper guld för t. ex. en million i riksbankens egna sedlar. Då är det gifvet att i samma stund, som riksbanken enot guldmynnet återfår sina egna sedlar, har riksbanken också minskat sin skuld med motsvarande belopp. Riksbankens saldo blir alldeles oförändradt och dess solidaritet ej på minsta sätt berörd. Jag vill nu antaga det för riksbanken mest ofördelaktiga förhållandet, eller att den nått gränsen för sin sedelutgifningsrätt. Om riksbanken vid en sådan tidpunkt får in en million i sina egna sedlar, så kan den väl ej omedelbart åter utsläppa dem i allmänna rörelsen, men då har banken sin reservfond, sina obligationer och vexas att använda till att i utlandet uppköpa guld samt blir följaktligen, sedan en million i guld på nytt inlagts i bankens hvalf, helt och hållet oförhindrad att med de förut ingångna sedlarne köpa motsvarande valuta i vexas eller obligationer. Det hela är blott en cirkelgång. Riksbanken uppträder endast såsom medlare, man plundrar den ej på något sätt.

Af hvad jag nu visat framgår, att riksbankens ställning ingalunda försämras derigenom, att de enskilda bankerna åläggas att med guldmynt inlösa sina sedlar.

Om vi gifva akt på den verkan, det föreslagna stadgandet skulle hafva på de enskilda bankerna, så veta vi alla, att för närvarande dessa skola inlösa sina utelöpande sedlar antingen med riksbankssedlar eller med klingande mynt. En sedelutgivande privatbank måste således alltid hålla den för ändamålet behöfliga kassan i beredskap, vare sig i riksbankssedlar eller i metall. Förändras nu föreskrifterna derhän, att privatbankernas sedlar ovilkorligen skola inlösas med i riket gällande guldmynt, så blir enda skilnaden, att bankerna utbyta en del af sedelkassan emot guld, och denna förändring kan icke i någon väsentlig mån inverka på deras ekonomi. Den enda ökade utgift, som uppstår, är den lilla transportkostnaden för guld, men för öfrigt är det naturligtvis alldes likgiltigt om guld eller riksbankssedlar till erforderligt belopp ligga räntelösa i kassahvalfvet.

Vidare har här framhållits, att privatbankerna skulle blifva tvungna att öka räntesatserna på samma gång de åläggas att invexla sina sedlar med guld. Måhända var denna invändning icke allvarligt menad, men var den så, då nödgas jag påstå att den talare, som framställt den, icke

satt sig in i dessa förhållanden. Aldeles såsom nu komma bankerna att höja diskontot, då det är ondt om pengar, och sänka det, då tillgången är god, oberoende deraf om bankerna invexla sina sedlar med riksbanks-sedlar och guld eller ensamt med guld. Den lilla kostnad, som tillkommer för transporten af guldet, är icke tillräcklig för att höja diskontot.

De faror och olägenheter, som af det nu föreliggande stadgandet förmenas skola uppstå för privatbankerna, synas mig således vara temligen menlösa. För riksbanken deremot skulle förändringen medföra stora fördelar, ty om riksbanken fortfarande ensam skall parera för alla sedlar, som cirkulera i landet, så skall, vid inträffande rubbning i peuningmarknaden, denna i första hand komma att hårdt ansättas. Förslaget utsträcker skyldigheten att hålla metallisk kassa till *alla* banker och derigenom förhindras de stora ryckningar i riksbankens metalliska valuta, som nu kunna uppstå när som helst. Har hvarje bank sitt guldförråd, så kommer hädanefter att finnas sammanlagdt en större metallisk kassa än förut, på hvilken den utelöpande sedelstocken hvilar; och det ligger i sakens natur att riksbanken derigenom får lättare att reda sig under alla förhållanden.

Den föregående ärade talaren ordade mycket om vådan deraf att riksbankens metalliska kassa varierar, och han påpekade äfven de förhållanden, under hvilka ett större stigande eller fallande uppstått i bankens metalliska förråd — nemligen en riklig tillgång på guld, då exporten varit stor och tvärtom. Detta är mycket riktigt en nationalekonomisk sanning, som af alla erkännes, men vi kunna tryggt gömma den till en annan gång, ty den har med denna sak icke det minsta att göra, lika litet som de höga räntesatser, talaren omnämnde såsom rådande i London under föregående år.

Här har äfven yttrats — naturligtvis af ömhet för de enskilda bankerna — att dessa skulle genom förändringen blifva pressade. Men, mine herrar, under hvilka förhållanden uttages väl guld ur bankerna? Jo! antingen af sådana personer, som vilja hafva guld i sina börser för att dermed bestrida lefnadskostnader, eller också för utländska liqvidationer. I förra fallet är afsigten att sprida guldet i allmänna rörelsen, hvilket ju är ett godt ändamål, och hvad beträffar de utländska liqviderna, så torde icke guld för sådant ändamål uttagas i annat fall, än när affärsmannen finner det vara med sin fördel förenligt. Har banken godt om guld, men brist på utländska vexlar och således utan olägenhet kan afstå någon del af guldkassan, så utlemnas det begärda beloppet i guld. Vill åter banken hålla på sin metalliska kassa, så erbjudes affärsmannen vexlar till så låg kurs, att detta liqvidationssätt icke blir honom dyrare än om guld användes, och då finnes ju ingen anledning för affärsmannen att föredraga guld, som är både dyrare och besvärligare att transportera. Härvid bör äfven ihågkommas att de flesta länder, till hvilka vi stå i lifligare affärsförbindelser, numera hafva samma myntmetall som vi och vigten uttryckt i samma system, nemligen gram. Då så är förhållandet, har man parivärdet absolut gifvet. Annorlunda var det förr, då vi hade vårt mynt grundadt på silfver, och andra länder hade dels guld, dels silfverstandard efter annan grund än vår. Då kunde det till följd af kursförhållanden vara en lönande finansoperation att ur bankens hvalf taga

svenska specier och sälja dem på utländsk ort, hvilket naturligtvis nu icke kan med fördel ske, om vederbörande bankstyrelser påakta kurserna.

Den ärade helsingborgsrepresentanten har ställt 28 § i förbindelse med föregående paragraf rörande sedelvalörerna och sagt att vi skulle få vårt bankväsende mycket solidt och godt, om vi inskränkte de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt på sådant sätt, att de icke längre finge utgifva små sedlar. Dit vill man komma, men steget kan icke tagas ut på en gång, emedan vi ännu sakna den erforderliga massan af metalliskt mynt. Sedlarne på fem kronor kunna icke ersättas med guld, först tiorna hafva ett motsvarande guldmyntstycke. För att 5 och 10 riksdalerssedlarne må kunna indragas, erfordras alltså tillräckligt förråd af metalliskt mynt, så väl guld som silfver, samt vidare att det är spridt och tillgängligt på flera ställen inom landet. Sedan detta vunnits, kunna de mindre sedelvalörerna, såsom obehöfliga, indragas.

Men vid denna punkt gjorde sig talaren skyldig till en väsendtlig motsägelse, då han yttrade, att om någon annan bank än riksbanken skulle hafva åliggande att hålla guld i kassan, skulle detta förorsaka en ofantlig rubbning af det bestående; hvaremot det skulle vara fördelaktigt om det funnes endast i Riksbanken samt i allmänna rörelsen. Jag hemställer, mine Herrar, i hvad mån det skulle verka menligare för riksbanken, om guld uttoges för de enskilda bankernas räkning, än om det uttoges af enskilda personer. Enligt min tanke är detta ur national-ekonomisk synpunkt — hvarur den värderade talaren sade sig betrakta frågan — precis detsamma. Att föreskriften för privatbankerna att hålla guldkassa skulle kunna vara en olycka för landet kan jag derföre omöjligen fatta.

Man har tillstyrkt uppskof med hela denna lagstiftning för att se hvad verkan den nya myntlagen kan hafva. I allmänhet är det icke skäl att förhastta sig, men då det, såsom här, föreligger tvänne utvägar med afseende å bankväsendet, nemligen att antingen låta det quarstå med samma osäkerhet, som hittills, eller bygga det på en solidare grund, så lärer frågan om ett uppskof skall ega rum eller icke i och för sig sjelf vara lätt att besvara. Ett uppskof med den i fråga varande reformen — låt vara endast för ett år — skulle nödga regeringen att provisoriskt förlänga nu gällande oktrojer för åtskilliga banker, hvaraf naturligtvis skulle följa, att, då ny lagstiftning komme att tillämpas, ett större antal banker på en gång vore i behof af guld. Olägenheterna häraf skulle väsendtligen träffa riksbanken, och det torde derföre vara klokast att nu fatta beslut samt låta förändringen inträda så småningom, i samma mån oktrojerna tilländalöpa.

Jag skall icke orda mera. Om jag lyckats nog klart framställa min uppfattning af den föreliggande frågan, torde Herrarne finna, att, genom antagande af Utskottets förslag, ingen egentlig rubbning i det bestående skulle uppkomma, hvaremot väsendtligen ökad trygghet skulle vinnas, och på dessa skäl tillstyrker jag bifall till förslaget.

Herr Nils Pettersson: Ut i denna för fosterlandet i ekonomiskt hänseende ytterst viktiga fråga kan jag icke undurlåta att med några ord uttala min öfvertygelse, Jag anser tidpunkten inne eller åtminstone till-

fället icke ogynsamt att låta sedelutgifningsrätten för de enskilda bankeraa upphöra, och jag vill helt kort framdraga mina skäl. Jag anser nemligen att det grundlagens bud, som åt riksbanken ensam förbehåller rätten att utgifva sedlar, som skola gälla för lagligt mynt, såsom en fördel så stor, att representationen icke bör delvis bortslumpa denna fördel till enskilda bolag. Staten har för sina utgifter behof af så stora summor, att det i sanning vore ett stort missgrepp, om den afhänder sig de millioner i årlig inkomst, som med sedelutgifningsrätten är förenad. Dessutom har denna sedelutgifningsrätt för de enskilda bankerna förorsakat mistroende och rubbningar, ehuru en sådan sak bör hafva sin normala gång. Huru det enligt min uppfattning skulle ordnas, vill jag nu visa. Riksbanken bör få behålla sin årliga vinst för att dermed öka den metalliska valutan, hvarigenom sedelstocken äfven småningom ökades. I samma mån de enskilda bankernas oktroj upphör, anser jag att afdelningskontor i orterna böra upprättas under riksbankens öfverinseende, hvilka alla försäges med nödiga valutor från riksbanken. Vi hafva äfven nu banker utan sedelutgifningsrätt och sådana kunde inrättas och förläggas i trakter, der Riksdagen icke ansåg att afdelningskontor borde af riksbanken anläggas.

På grund af hvad jag yttrat, torde min mening klart framstå, nemligen att i min tanke hela föreliggande förslag bör afslås, men i händelse Kammaren icke skulle godkänna denna min åsigt och då den 28 § först föreligger till afgörande, vill jag äfven derom yttra några få ord. Jag anser att, så framt privatbankerna skola existera, just detta stadgande är hufvudvilkoret för deras rätt att utgifva sedlar. Här har i synnerhet af den högt ärade representanten från Helsingborg framhållits en mängd svårigheter, och olägenheter, som skulle vidlåda införandet af nämnde paragraf. Enligt min tanke existera icke dessa olägenheter. Jag har omöjligen förmått följa honom uti hans åskådningssätt och det är för mig alldeles oförklarligt, huru han vill leda i bevis sina satsar. De enskilda bankerna skulle ovilkorligen komma att trycka på riksbanken, om denna senare ensam hade guldförråd, hvaremot Riksbanken tillskyndas stora fördelar om privatbankerna sjelfva inlösa sina sedlar med guld. De kunna härtill begagna icke blott svenskt guldmynt, utan äfven utländskt, och de kunna för sina liqvider äfven köpa utländska vaxlar. Jag yrkar derföre bifall till nu föredragna paragrafer, i händelse min åsigt derom, att hela förslaget bör underkännas och sedelutgifningsrätten uteslutande förbehållas riksbanken, icke skulle vinna Riksdagens bifall.

Herr Dickson: Då jag i denna stund kastar blicken kring Kammaren och ser de glest besatta bänkarne samt å andra sidan eriurar mig huru pass besatt Kammarens samlingsrum var vid det tillfälle, då frågan om stadganden rörande försäljning af maltdrycker och vin förevar, så kan jag icke annat än fatta en för Kammaren ofördelaktig tanke om den vikt. Herrar ledamöter fästa vid det nu föredragna ärendet. Enligt min tanke har knappast något mera viktigt ärende vid denna riksdag förekommit än just detta, och jag kan endast draga den slutsatsen, att möjligen Kammarens ledamöter af de föregående, måhända allt för långa anförandena blifvit tröttrade. Jag vill derföre vara ganska kort.

Med anledning af helsingborgsrepresentantens omständliga, men vackra anförande, vill jag erinra derom att de vådor, han förespeglat för framtiden, lika väl kunna inträffa för närvarande, och att dessa vådor icke blifva större om förändringen vinner bifall, än under närvarande förhållanden.

Förändringar i privatbanklagstiftningen tillhöra Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsrätt, men då Kongl. Maj:t hänskjutit ärendet till Riksdagen, så har denna grundlagsenligt att uttrycka sin åsigt i saken. Man får således härvid tänka sig dels den verkan, Utskottets förslag vid tillämpningen skulle medföra, dels den verkan, som är afsedd att inträffa. Enligt min tanke afser förändringen att småningom förbereda en reform öfver hela landet uti allmänna föreställningssättet om hvad som är penningar eller icke. Svenska folket är vandt att betrakta papper som penningar och detta föreställningssätt kan endast långsamt utrotas. Den första verkan utaf föreliggande 28 § skulle blifva, att guld, i stället att ligga i riksbankens hvalf, komme att fördelas på alla de orter i landet, der enskilda banker finnas. Man har förespeglat vådor för riksbanken, då så mycket guld på en gång skulle uttagas för att fylla privatbankernas behof, men den föregående talaren antydde mycket riktigt, att uttagningen kommer att gå *succesivt* allt efter som de enskilda bankernas oktrojer behöfva förnyas, så att riksbanken alltid är i tillfälle att fylla sitt behof af guldmynt, och slutföljden kan omöjligen blifva någon annan än den, att *mera metallisk valuta efter kort tid skall finnas i landet än som nu är förhållandet*. Sedermera, då guld, blifvit spriddt i alla landsändar, skulle, enligt mitt förmenande, den senare följden inträffa, nemligen en *större spridning af guldmynt i allmänna handeln och rörelsen*. Men att få reformen genomförd betingar ovilkorligen att först småsedlarne afskaffas, hvilket, om det nu genast beslutades, skulle vara en allt för brådstörtad åtgärd.

Det finnes dock en sak, som talar mot den föreslagna förändringen. Ett sådant beslut skulle nemligen innefatta en ologisk konsekvens, ty så länge, jemlikt 72 § Regeringsformen, riksbankens sedlar äro lagligt betalningsmedel, så förefaller det i viss mån motbjudande att förhindra enskilda personer eller inrättningar att med rikets lagliga mynt infria sina förbindelser, men om man å andra sidan besinnar att sedelutgifningsrätten är en *förmån* för privatbankerna, så kan också med skäl sägas att staten icke kringgår deras rätt, då för sedelutgifningen uppställs såsom vilkor att sedlarne skola inlösas med guld. Alla andra förbindelser kunna bankerna liksom andra inrättningar och enskilda personer fullgöra med riksbankens sedlar.

Om icke här, så har dock i Första Kammaren vid diskussionen om denna punkt framstälts den möjliga vådan för en mindre bankinrättning uti någon aflägsen landsort, att en enskild person eller annan bankinrättning kunde samla en massa af den i fråga varande bankens sedlar och på en gång förete hela beloppet till inlösen med guld. Sådant kan möjligtvis inträffa och bringa banken i förlägenhet, men jag vill påpeka att samma olägenhet kan inträffa äfven i närvarande stund. Skilnaden är endast den att, då hädanefter banken vid sådant tillfälle skulle vara i

förlägenhet för guld, den nu kan råka i förlägenhet med afseende å riksmyntskassan.

För min del anser jag det högligen önskvärdt om frågan kunde erhålla en tillfredsställande lösning. Vi känna redan utgången inom Första Kammaren, der förslaget med stor majoritet blifvit antaget, och det vore utan tvifvel för regeringen godt att med afseende å privatbanklagstiftningen kunna stödja sig på en majoritet inom *båda* Kamrarna. Den utgång, frågan här får, har derföre stor betydelse.

Slutligen vill jag beröra en omständighet, som enligt min uppfattning verksamt talar för Utskottets förslag. Under de många föregående diskussioner inom representationen, då 72 § varit på tal, har — så vidt jag kan erinra mig — alltid framkastats den tillvitelsen, att privatbanksintresset har sina förnämsta målsmän inom Första Kammaren. I sitt beslut angående den nu föredragna punkten tyckes mig likväl Första Kammaren på ett ganska lysande sätt hafva visat att så icke är förhållandet och jag skulle önska att icke heller Andra Kammaren visar sig vara en sådan målsman för privatbanksintresset, som man förut tillvitat Första Kammaren att vara.

Herr Philipsson: En hvar af de närmast föregående talarne har inledt sitt anförande med den förklaringen, att den talare, som före honom hade ordet, allt för länge tagit Kamrarnes tid i anspråk, hvaremot talaren lofvade, att i stället blifva så mycket kortare. Huruvida nu de ärade talarne hållit dessa löften, lemna jag derhän och mig skall det också röra föga. Ty jag för min del ämnar *icke* afgifva något löfte i samma hänseende, enär jag anser, att, så länge en fråga af sådan vikt som denna icke synes vara tillräckligt utredd och besvarad, det är representantens främsta pligt att efter måttet af sina krafter söka förklara och ådagalägga, hvarföre han icke kan godkänna åsigt, som under debatten blifvit förut anförda och förfäktade.

Hvad sjelfva saken beträffar, vill jag förutskicka mitt yttrande den allmänna anmärkningen, att det gemenligen är ett mycket kinkigt värf att lagstifta inom det nationalekonomiska området. Detta område är så sensibelt för den minsta beröring och det är beträffande detsamma så svårt att på förhand rätt inse och med säkerhet bedöma de verkningar, som en tillämnad lagstiftningsåtgärd skall medföra, att det fordras att der framgå med en hög grad af försigtighet. Inom civil- och kriminalrättens gebit är deremot lagstiftningsarbetet lättare i detta hänseende, enär man der har allmänna rättsprinciper att följa. Man känner vidare, på hvad sätt och i hvilken riktning med hänsyn till dem, det allmänna tänkesättet utvecklats sig under senare tider, och man kan deraf draga säkrare slutföljder om de förändringar, som i dessa lagar böra vidtagas; — men huru olika är det icke på det nationalekonomiska området. En skenbart ringa och obetydlig åtgärd kan der leda till resultat, om hvilka man icke hade någon aning eller a priori kunde göra sig någon tydlig föreställning. Om någonsin är derföre försigtighet här af nöden, ty eljest löper man lätt fara att vidtaga förfoganden, hvilka i sina följder kunna rubba icke blott millioners väl och ve, utan hela landets utveckling, och något sådant, mine Herrar, vilja vi väl icke åstadkomma genom ett obe-

tänksamt bifall till ett utskottsförslag, hvilket tillkommit vid granskning af en i det vigtiga ämnet till denna riksdag aflåten nådig proposition, som går i en helt annan riktning. Jag kan omöjligen tilltro Utskottet, som endast under några få veckor förehafte det invecklade ärendet till behandling, förmågan att i sådan hast grundligt pröfva och bedöma resultatet af dess nu i fråga satta tillgöranden.

Den ärade talare från Helsingborg, som yttrade sig näst före den siste talaren, har för öfrigt redan framställt så många sanna och, enligt mitt förmenande, ovederläggliga satser, att på det föreliggande fältet för mig återstår ganska litet att inhösta. I någon mån anser jag mig dock böra förfullständiga hans bevisning, enär han vid sin redogörelse för de åsigter och uppgifter, som återfinnas i den Kongl. propositionen, underlät att närmare citera, hvad det vid samma regeringshandling fogade statsrådsprotokollet för finansärenden, sid. 41, upptagit såsom motiv för det resultat, som den Kongl. propositionen härutiinnan förut framlagt. Detta stycke önskar jag att få ordgrannt intaget i Kammarens protokoll. Det lyder som följer: "Så länge Riksbankens sedlar icke blott i enlighet med gällande grundlags föreskrifter såsom lagligt betalningsmedel erkännas, utan ock vid anfordran med mynt inlösas, kan lämpligheten af ovilkorlig föreskrift för de enskilda bankerna att vid hufvudkontoren med guld inlösa sina sedlar, derest anfordran derom göres, vara tvifvel underkastadt. Det torde näppeligen kunna förnekas, att allmänheten för dagligt bruk har förkärlek för banksedlarne framför guldmyntet, och sannolikt skall denna förkärlek fortvara, så länge sedlar af små valörer utgifvas, men utan allmänhetens medverkan låter verklig spridning af guldmyntet icke verkställa sig, ty såsom verklig spridning kan icke anses, att guldmynt blifver för möjligheten af en efterfrågan, som icke i verkligheten inträffar, inlöst vid landsortsbankernas hufvudkontor. Förr än efterfrågan uppstår, kan det sättas i tvifvel, huruvida icke åläggandet af ovilkorlig skyldighet för landsortsbankerna att vara försedda med guldmynt kan motverka spridningen deraf i stället för att befrämja den, i det att, om genom den allmänna rörelsen guldmynt inkomma i bankkontoren, de från dem icke åter utsläppas, utan qvarhållas. Nekas kan icke heller, att skyldigheten att med guld inlösa sina sedlar skulle med mycket olika tyngd falla på de särskilda bankerna, och förhållanden kunna äfven tänkas, under hvilka följden af ett påbud derom skulle blifva, att en enskild bank i sjöstad kunde blifva tvungen att utan all ersättning bekosta frakt och assurans från hufvudstaden för större guldpartier till förmån för exportörer, hvilka sjelfva borde bära kostnaden derför". Jag tror, för min del, att detta resonnement innehåller så mycken sanning, att det bör mana till synnerlig betänksamhet, innan man understödjer en lagstiftningsåtgärd, som går i motsatt riktning.

Än vidare ber jag att få återöpa hvad en sakkunnig person, till hvars auktoritet den förenämnde talaren äfven hänvisat, i ett af de afgifna svaren yttrat beträffande de olägenheter, som antagligen skulle åtfölja de enskilda bankernas åliggande att inlösa sina sedlar med guld. Det är isynnerhet tvänne punkter i sammanfattningen af dessa olägenheter, på hvilka jag anhåller att få fästa Herrarnes uppmärksamhet, då den af mig förut åsyftade ärade talaren, såsom mig syntes, måhända icke nog kraf-

tigt accentuerade dem. De återfinnas sid. 34 af ofvanberörda yttrande till statsrådsprotokollet och lyda sålunda: "olägenheterna torde kunna anses vara: — — —; 2:o) minskning i omsättningsmedel, åtminstone till en början; och 3:o) deraf föranledt betryck för produktionen och rörelsen". Och viljen I veta, mine Herrar, hvilken den man är, som yttrat detta, så får jag förklara, att han i mer än 20 år deltagit i våra riksdagars förhandlingar, samt att representationen för honom hyst så stort förtroende, att han under en tidsföljd af omkring 10 år varit satt i spetsen för förvaltningen af riksbankens angelägenheter. Denne man torde väl få erkännas vara mäktig att bedöma så väl de fördelar å ena sidan som de olägenheter och vådor å den andra, som ett antagande af Utskottets förslag i denna del kan komma att medföra.

Herrarne hafva till förmån för sagde förslag här hört uppgifvas, att de enskilda bankernas flertal skulle hafva uttalat sig *för* den ifrågakämda förändringen. Jag håller här i min hand ett kort sammandrag af de anföranden, som på Herr Finansministerns initiativ till honom inkommit från dels alla dessa enskilda banker och dels tio enskilda personer. Dessa utlåtanden finnas ock omförmälda i det åberopade yttrande af Herr Finansministern, som är bifogadt den Kongl. propositionen, och de voro äfven öfverlemnade till det Sammansatta Utskottets kännedom. Jag skall inskränka mig att ur dem meddela ett enda kort yttrande af styrelsen för Skånes enskilda bank. Denna har förklarat sig anse, att det svärligen låte sig göra att ålägga bankerna inlösningsskyldighet med guld, förän riksbankens sedlar å 1 och 5 riksdalers valör indragits. För öfrigt ställer sig förhållandet sålunda, att af de tjugosex enskilda banker, som blifvit i ämnet hörda, *nio* hafva besvarat frågan med ett ovilkorligt *nej*. Dessa hafva yrkat, att nuvarande bestämmelser angående inlösnings af enskilda banksedlar må förblifva oförändrade, och bankerna således fortfarande vara berättigade att jemväl med riksbankens sedlar inlösa sina egna. *Sex* hafva svarat obetingadt *ja*. *Elfv*a hafva yttrat sig *vilkorligt*, dervid de dock uppställt såsom vilkor för bankernas förpligtande att inlösa sina sedlar med guld ett motsatt stadgande mot det, som den Kongl. propositionen innehåller. Der föreskrifves nemligen, att blott i *den* händelse att riksbankens sedlar skulle upphöra att vara lagligt betalningsmedel eller icke längre med mynt inlösas, det ovilkorligen skall åligga enskild bank att med i Sverige lagligen gällande guldmünt till fulla värdet efter denna lydelse inlösa sina sedlar. Dessa banker åter vilja tvärtom åtaga sig att inlösa sina sedlar med guld, *så länge* riksbanken gör det. Denna deras benägenhet är också lätt förklarlig, ty så länge riksbanken har guld i sina hvalf, hemta de helt enkelt det guldförråd de behöfva från riksbanken. Slutresultatet är således, att frågan besvarats af 11 enskilda banker vilkorligt jakande och af 9 ovilkorligt nekande lika med 20 stycken. Endast 6 hafva svarat rent ja. Här af framgår, att bland de enskilda bankerna nu visst icke uppenbarat sig någon större enhällighet i åsigt uti detta fall, utan att tvärtom en ganska olika uppfattning hos dem gjort sig gällande. Det är ju också ganska tydligt och klart, att förhållandet måste vara sådant, då för större bankanstalter, hvilka stå i närmare beröring med riksbanken, det naturligtvis

naturligtvis skall falla sig mycket lättare att åtaga sig i fråga varande åliggande än för bankinrättningar af mindre omfattning och med i samma mån mindre vidt utsträckta förbindelser. Under förutsättning af en sådan förändring i inlösningsgrunden för de enskilda banksedlarne, som Utskottet förordat, anser jag derföre ock, att det vore vida bättre, om ju förr desto hellre blefve stadgadt, att ingen enskild sedelutgifvande bank finge hafva lägre grundfond än 4 eller 5 millioner kronor i stället för det nu bestämda minimum af 1 million kronor, så att bankrörelsen genast från början komme att öfvergå i endast de större bankanstalternas händer och monopoliserades der från de nya oktrojernas början.

Rådfrågar man åter erfarenhetens vittnesbörd, hemställer jag till Eder, mine Herrar, hvad manne i det särskilda afseende, om hvilket debatten nu vänder sig, denna erfarenhet gifvit vid handen under de 30 till 40 år, som de enskilda bankerna hittills afgifvit egna kreditsedlar? Hafva några olägenheter eller någon den ringaste våda härflutit deraf, att dessa bankinstitutioner tillåtits inlösa sin sedelemission med riksbankens sedlar? Och är icke riksbankens soliditet större och mera aktningssbjudande nu än för 20 år tillbaka? Har icke riksbanken för det närvarande en grundfond, inberäknadt reservfonden, af 30 millioner kronor emot endast 20 millioner kronor förut? Har icke obligationsväsendet i bredd med landets utveckling numera vuxit till en höjd, hvarom man icke egde någon aning på den tid då riksbankens eventuella oförmåga att fullgöra sina förbindelser var ett älsklingstema med variationer? Hvilken är riksbankens principal om ej Riksdagen? Hvad säger 72 § Regeringsformen? Stadgar den ej, att *Riksdagen allena* eger rätt att genom banken utgifva sedlar, som för nyut i riket må erkännas, och att dessa sedlar vid anfordran, efter deras lydelse, skola af banken med guld eller silfver inlösas? Bör man icke kunna med visshet antaga, att denna principal skall på allt sätt medverka dertill, att dess bank må förblifva städs i stånd att fullgöra åtagna förbindelser och sålunda jemväl vara beredd att upprätthålla den under brydsamma tider? Sådan är åtminstone min fasta förtröstan. Icke är det dessutom någon svårighet att anskaffa guld. Sådant finnes att tillgå på världsmarknaden, så mycket man åstundar, endast man kan betala detsamma. Och så länge riksbankens principal, Riksdagen, kan lemna valuta i riksbankens händer uti statens obligationer, är det ingen fara, att icke riksbanken skall kunna bereda sig all den tillgång till guld, som behofvet kräfver. Men, invänder man, onda tider kunna randas; statens obligationer kunna förlora sitt värde och blifva odugliga att begagna för ändamålet. Nåväl, är det så, att landets ställning undergår en så oerhörd försämring, då är i sanning icke heller värdt försöka att uppehålla landets kredit genom den ekonomiska lagstiftningen. Då båtar dess bistånd föga. Går man sin ruin till mötes, sker det i alla fall.

Man anför ock till stöd för föreslagna förändringen gagnet för allmänna rörelsens trygghet af guldvalutans fördelning äfven bland de enskilda bankerna. För min del anser jag likväl, att det skulle lända till ännu större gagn, att guldet funnes samladt på ett ställe och jag delar i allo den ärade talarens från Helsingborg åsigt, att det vore för landet

bättre och lyckligare, om der *icke* finnes så många enskilda banker med sedelutgifningsrätt, men att, då nu en gång de *finnas*, det torde vara lämpligast, att dessa kreditanstalter såsom underlag för sin sedelutgifning hafva å vista-förbindelser, utgifna af en sådan institution som riksbanken. Hvilken verkan deremot detta underlags bestämmande till guld skulle medföra, är något, som icke är möjligt att med visshet förutse, lika litet som man kan ana, att en i dag frisk och sund menniska i morgon ligger på sjukbädden eller måhända på bår. Ett plötsligt sjukdomsfall, en kris kan på samma sätt ganska oväntadt träffa äfven affärslifvets organism. Hvilka följder skulle, i händelse af en finansiell panik, privatbankssedlarnes likställighet med riksbankens kunna föranleda för de enskilda bankerna? En run, en allmän rusning, uppkommer. Alla strömma till bankluckorna för att få guld. Bankerna hafva icke inne så mycket guld, att de förmå motstå en dylik stormlöpning. De måste stoppa och inställa sina betalningar och en allmän ruin står för dörren, något som säkerligen icke så lätt skulle kunna hända, om de enskilda bankerna jemväl egde att inlösa sina sedlar med Riksbankens sedelmynt, enär efter all sannolikhet en vida mindre stormning på riksbankens lucka skulle inträffa, än som komme att riktas mot de många särskilda bankernas tillhoppa. Förrän en motsvarande sedelmassa hunnit till hufvudstaden hade sannolikt förskräckelsen gifvit vika för en lugn eftertänksamhet. Min tro är således den, att ett antagande af Utskottets förslag i denna del, långt ifrån att medföra någon nämnvärd fördel, kan föranleda ganska beaktansvärda olägenheter.

Å andra sidan har man uppträdt med påståendet, att 72 § Regeringsformen skulle utgöra ett ovillkorligt hinder för en lagstiftning i antydd syftning. Riktigheten af detta antagande kan jag dock icke medgifva. Ty det ligger onekligen i sjelfva sakens natur, att, om man vill genom en speciallag ålägga de enskilda bankerna att inlösa sina förbindelser med guldmynt, *ur lagstiftningssynpunkt* för ett dylikt beslut intet hinder möter, enär ju i allmänhet forskrifningar kunna utfärdas å varor, boskap eller hvad det vara må, som försträckas, och allmänna lagen i 9 kap. Handelsbalken bestämmer, att det, som försträckt är, skall i samma slag, jemngodt och till fullo återgåldas. Men hvad jag påstår, är, att en så beskaffad åtgärd i banklagstiftningen strider emot *andan* i 72 § Regeringsformen. Ty der stadgas, att endast *Riksdagen* eger att *genom riksbanken* utgifva sedlar, "som för mynt i riket må erkännas". Det har väl icke blifvit i fråga satt, att dessa privatbankssedlar hädanefter mer än hitintills skulle utgöra lagligt betalningsmedel och således under vissa förhållanden kunna löpa med tvångskurs eller, som är detsamma, med en högre kurs än de äro värda, ty detta gäller ej för de enskilda bankerna. Men om, på sätt här skett, åt deras sedlar tilldelas en egenkap, som i verkligheten ytterst syftar derhän, att dessa kreditpapper dock såsom mynt i riket anses, strider en dylik anordning mot det uppenbara syftet af berörda grundlagsparagraf. De enskilda bankinrättningarnes papper hafva visserligen faktiskt karakter af penningar, men denna karakter hafva de icke lagligen, utan till följd af allmänhetens vana att utan tvekan emottaga dem, hvarföre ock lagstiftningen med all rätt inskrider, då den skall pröfva dessa anstalters vederhäftighet. Men någon

rättighet för dem att utgifva sedlar å *mynt* kan grundlagsenligen icke åt dem inrymmas, så länge ett grundlagsbud finnes, som bestämmer, att *denna rätt uteslutande* tillkommer Sveriges Riksbank. Jag anhåller således, att icke jag åtminstone må återopas såsom den der vill påstå, att en föreskrift om privatbankssedlarnes inlösen med guld är stridande mot 72 § i Regeringsformens *ordalydelse*, enär jag upprepar, att den *endast* strider mot dess *anda* och *syftning*.

Man har sagt mycket mera. En annan föregående talare från Skåne har sålunda framhållit såsom en omständighet, full af våda, att, medan den i landet utelöpande sedelmassan uppgår till 90 millioner kronor, riksbankens metalliska valuta kunde nedgå till ett värde af endast 10 millioner kronor. Jag förmår likväl icke inse, hvilken egentlig fara denna möjlighet må innebära, då gällande bestämmelser förhindra den metalliska kassans nedgående *under* ett minimum af 10 millioner. Till följd af detta stadgande kan ju riksbanken med fulla skäl liknas vid den mannen i sagan, hvars högsta och skenbart mycket blygsamma önskan var, att han städse måtte hafva ett enda mynt i sin börs, så att, huru mycket han än utgäfv, denna aldrig vore tom, och i sjelfva verket var han ju då den rikaste i världen. Hvad gör det, om guldvalutan nedsjunker *till* 10 millioner, då den aldrig får sjunka *under* denna gräns. Dessutom föreställer jag mig, att bankofullmäktiges omsorg nog sträcker sig derhän, att den metalliska kassan i regeln kommer att stå vida derutöfver.

Jag tror, jag icke kan förevidas att hafva talat för länge, om jag nu slutar mitt anförande och hemställer om ogillande af Sammansatta Utskottets utlåtande i denna del. Jag gör det, derföre att jag anser fäderneslandets välförstådda intresse icke befrämjas genom detta förslag. Måhända skulle jag yrka bifall till min reservation, men då talaren från Helsingborg hemställer om afslag å Utskottets redaktion i 28 §, finner jag mig desto hellre kunna instämma i detta yrkande, som jag derigenom i sjelfva verket vinner mitt mål, alldenstund, derest Utskottets redaktionsförslag förkastas, den nuvarande lydelsen af paragrafen kommer att bibehållas och denna, med undantag af en liten obetydlighet i afseende å ordställningen, öfverensstämmer med innehållet af min reservation. Men om sålunda äfven jag yrkar afslag å här förekommande förändrade lydelsen af 28 § i Kongl. kungörelsen den 20 Maj 1864, följer deraf ingalunda, att jag önskar samma öde åt alla öfriga paragrafer i Utskottets ändringsförslag. Jag ber derföre att särskildt få betona, att mitt yrkande i angifven syftning endast gäller ofta berörda 28 §, hvilken nu utgör föremål för Kammarens pröfning.

Herr Carl Ifvarsson: I likhet med den talare, som näst före mig hade ordet, anser äfven jag, att mycken varsamhet är af nöden, innan man besluter den förändring i nu gällande lagstiftning för de enskilda sedelutgifvande bankerna, som Utskottet här föreslagit, och sådant desto hellre som, efter hvad känt är, den Kongl. propositionen i ämnet inkommit ganska sent under Riksdagens lopp, samt Utskottet, oansedt den korta granskningstiden, framlagt ett förslag, hvilket i högst väsentliga delar skiljer sig från det Kongl. förslaget innehåll, hvartill kommer, att, såsom de många reservationerna jemväl utvisa, Utskottets egna ledamöter

varit af synnerligen skiljaktiga åsichter beträffande utskottsförslagets lämplighet. Vid sådant förhållande anser jag mig med fullt skäl kunna säga, att jag för det närvarande icke vågar antaga det reformförslag, som här föreligger. Jag vill dermed ingalunda hafva sagt, att jag i och för mig har något att anmärka emot den grundsats, som i föreslagna lydelsen af denna 28 § funnit ett uttryck, då den intagit föreskrift derom, att bank-sedel skall ovilkorligen, då den i bankens hufvudkontor till invexling företes, inlösas *med lagligen i riket gällande guldmynt*. Denna princip finner jag tvärtom vara riktig och sund. Men frågan är, under hvilka villkor den skall göras till verklighet, samt huruvida tid och omständigheter m. m. medgifva dess tillämpning utan olägenhet.

I detta afseende föreställer jag mig, att om, såsom påstådt blifvit, meningen med föreslagna förändringen skall vara, att söka åstadkomma en ökad spridning af hårdt mynt bland allmänheten, sedelutgifningsrätten för de enskilda bankerna på samma gång bör begränsas derhän, att inga sedlar å 5 och 10 kronors valör hädanefter må af dem utgifvas, när eljest, till följd af allmänhetens benägenhet för och vana vid pappersmynt, detta syftemål svårligen kan vinnas. Visserligen kan häremot invändas, att, om riksbanken följaktligen ensam komme att utgifva sedlar å dessa små valörer, spridningen af dem skulle af det nämnda skälet i motsvarande grad ökas för att kunna uppfylla efterfrågan. Men denna tillökning af riksbankens sedelemmission torde dock finna ett ganska verk-samt korrektiv i den omständigheten, att de enskilda bankerna, hvilka för sin sedelrörelse komme att hafva ständigt behof af guld, antagligen hopsamlade alla de sedlar å 5 och 10 kronor, som de kunde öfverkomma för att hos riksbanken bereda sig en lätt tillgång till fyllande af sitt guldbehof, till följd hvaraf den utelöpande sedelmassan af dessa små valörer komme att betydligt begränsas.

Derjemte torde här böra tagas i betraktande, att, om afsigten är att göra de enskilda bankerna likställda med riksbanken i afseende å skyldigheten att inlösa sina sedlar med guld, mycken vigt ligger deruppå, att grunderna för de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt äfvenså bringas i närmare öfverensstämmelse med hvad som derutinnan gäller för riksbanken, än Utskottet funnit vara behöfligt att tillstyrka. Enligt Utskottets förslag skulle till grund för de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt läggas, förutom de i allmänt förvar nedsatta grundfondshypoteken, äfven deras reservfonder, om dessa utgöras af säkerheter, som äro jemförliga med grundfondshypotek, af bankernas fordringar till högst 50 procent af deras hela grundfonder samt slutligen dem tillhörigt, vid hufvudkontoren befinnigt guld utöfver 10 procent af grundfonden. Riksbankens sedelutgifningsrätt är deremot grundad på den metalliska valutan och på affärspapper af sådan beskaffenhet, att banken för dem i hast kan afskaffa förstärkning i den metalliska kassan. Skillnaden är, såsom man finner, högst väsendtlig.

Jag anser således, för min del, att, innan något godkännande meddelas af den princip, som 28 § i nu föreslagna lydelsen innehåller, man 1:o bör vara förvissad derom, att myntverket är så ordnad, att det kan obehindradt och i tillräckligt mått skyndsamligen fullgöra från riksbanken ingående beställningar å myntadt guld; att 2:o och i sammanhang der-

med en utgifning af 5- och 10-kronesedlar upphör för de enskilda bankerna samt slutligen 3:o, att dessa bankanstalters sedelutgifningsrätt ordnas på sundare grunder. Jag antager dessutom, att ännu flera befogade anmärkningar skulle kunna anföras mot detta Utskottets lagförslag, derest tiden medgäfvde en närmare och lugnare granskning af der förekommande olika bestämmelser. Enär emellertid något sådant tillfälle beklagligen icke förefinnes, återstår endast möjligheten att framhålla de hufvudsakligaste erinringar, hvartill utskottsförslaget vid en hastigare undersökning syntes gifva skälig anledning. De få anmärkningar, hvilka jag sålunda tillåt tit mig här framställa, äro emellertid, enligt min öfvertygelse, af den på hela förslaget djupt ingripande beskaffenhet, att de synas mig alldeles tillräckligt motivera min åsigt om oklokhets deraf att nu definitivt godkänna ett förslag af den vigt som det i fråga varande och om hvars verkliga beskaffenhet och möjliga verkningar tidens knapphet icke medgifver Kammarrens ledamöter att bilda sig ett på moget öfvervägande grundadt säkert och betryggande omdöme. Oaktadt, på sätt jag redan från början antydt, jag erkänner riktigheten af den princip, som finnes uttalad i 28 § af Utskottets redaktionsförslag, kan jag alltså, på grund af dessa tillbänk samhet manande förhållanden, för det närvarande icke annat än förena mig med dem, som yrka afslag å Utskottets förslag i dess helhet. Deremot föreställer jag mig, att, om ett med omsorg utarbetadt och på sundare principer, särskildt hvad sedelutgifningsrätten beträffar, grundadt förslag vid nästa riksdag framlägges till pröfning, någon svårighet icke skulle möta att antaga ett sådant förslag.

Hvad särskildt vidkommer den här uttalade farhågan med hänsyn till omöjligheten för riksbanken att inlösa sina sedlar med guld, om en större påtryckning från de enskilda bankernas sida skulle göra sig gällande, har jag redan antydt, hvad som för öfrigt torde vara temligen klart, att riksbankens förmåga att fullgöra sin inlösningsskyldighet är beroende deraf, huruvida myntverket kan uppfylla *sina* förpligtelser till riksbanken, ty utom i följd af detta rent mekaniska hinder eller, med andra ord, om blott riksbanken kan få guld myntadt i tillräcklig mängd inom behörig tid, läser någon svårighet för riksbanken att göra face emot innehafvarne af dessa sedlar icke ens af den mest uppskrämda inbillning behöfva vara att befara. I öfrigt tror jag verkligen icke, att de enskilda bankernas tryckning på riksbanken i detta hänseende kommer att blifva så synnerligen stor. Det värsta, som, enligt mitt förmenande, skulle kunna inträffa för Riksbanken, vore att, sedan de enskilda bankerna i utbyte mot riksbankens sedlar emottagit guld, banken icke vågade på nytt utlemna dem i rörelsen af farhåga för förnyadt gulduttag af de enskilda bankerna. Men å andra sidan och för den händelse, att dessa bankinrättningar tillförbindas att inlösa sina sedlar med guld, får äfven riksbanken i ty fall goda vapen i sina händer, enär riksbanken då i sin ordning kan vända sig till de enskilda bankerna och utkräfva guld för *deras* sedlar. Faran för en stormlöpning från dessa bankanstalter på riksbanken måste härigenom väsendtligen förminskas, då de anfallande hafva att frukta ett för dem säkerligen mycket vådligare anfall i sin tur. Likasom hvarje annan öfvergång till nya förhållanden blifver dock utan tvifvel äfven i detta af-

seende öfvergången farligast och faran minskas af sig sjelft i samma mån som de nya formerna vinna i stadga.

Emellertid och då visshet ännu saknas om myntverkets förmåga att behörigen fullgöra sina åligganden vid den nya reformens genomförande samt af förut i öfrigt af mig anförda och, såsom mig synes, talande skäl, anser jag, för min del, det vara bäst och med en klok försigtighet mest öfverensstämmande att se tiden an och låta så väl riksbanken som myntverket utveckla sig på de nya grundvalarne för deras verksamhet, innan beslut fattas om guldmyntsystemets tillämpning i hela dess omfattning; i följd hvaraf jag äfven anhåller om proposition å mitt förut framställda yrkande om afslag å det af Utskottet här afgifna förslag till förändrad lydelse af 28 §, emedan jag vill afslå utskottsförslaget i dess helhet.

Herr H. Schultz: Jag anser denna fråga af så stor betydelse för hela vårt land, att jag har trott det vara hvarje representants, och således äfven min, skyldighet att uttala sin mening om henne.

Jag ber då att i första rummet få erinra Kammaren derom, att Kongl. Maj:t till Riksdagen hänskjutit ett ärende, som Kongl. Maj:t ensam hade kunnat afgöra, nemligen förändring i nu gällande privatbankslag, en uppmärksamhet, för hvilken Riksdagen således, i min tanke, står i förbindelse till Kongl. Maj:t. Dernäst vill jag uttala min glädje öfver det resultat, hvartill det Sammansatta Utskottet kommit. Man har här sagt, att Utskottet haft så kort tid på sig, att det icke kunnat egna någon uppmärksamhet åt ärendet, men jag får säga, att Utskottet haft goda materialier att tillgå för att på dem grunda sitt omdöme, och efter min åsigt äfven framlemnadt ett betänkande, bättre och fullständigare än de flesta andra, som under denna riksdag af Utskotten afgifvits. Betänkandet är, synes mig, synnerligt väl sammansatt.

Jag har begärt ordet synnerligast därför, att jag icke kan dela de åsichter och invändningar, hvilka en ärad talare från Helsingborg funnit sig befogad att för Kammaren framhålla. Han sade, bland annat, att det icke vore någon uppoffring för de enskilda bankerna att förse sig med metallisk valuta för infriandet af sina sedlar. Jo! till en början under de första åren efter den nya skyldighetens inträdande, måste den visserligen för privatbankerna medföra en uppoffring; men jag för min del är fullkomligt öfvertygad om, att de enskilda bankerna gerna skola göra denna uppoffring, enär den kommer landet i dess helhet till godo. De enskilda bankerna äro visserligen icke så egennyttiga, som en och annan i denna Kammare antyder dem vara, utan äfven de se till landets bästa. Men äfven om man antager att uppoffringen vore känbar, så bör man dock ålägga dem densamma. Flera af dem ha för öfrigt redan förklarat sig villiga att underkasta sig denna uppoffring. Samme ärade talare sökte visa, huru betydligt riksbankens metalliska kassa skulle komma att sjunka, i fall de enskilda bankerna ovilkorligen skulle inlösa sina sedlar med guld, derigenom att de enskilda bankerna skulle komma att från riksbanken förse sig med sitt behof af i landet gångbart mynt. Men jag tror icke, att detta skall blifva fallet; jag tror att äfven de enskilda bankerna komma att importera guld och låta mynta det samt dermed förse sina respektive kassor. Erfarenheten under det senaste

året har flera gånger visat, att enskilda bankinrättningar i vårt land importerat guld, som en och annan gång blifvit försåldt till riksbanken; det har således icke varit ensamt riksbanken som importerat guld för att deraf slå mynt, utan äfven andra banker. Samme talare har framhållit de förskräckliga vådor den föreslagna förändringen skulle medföra och utmålet för oss en finansiell framtid, sådan, att ingen knappast skulle våga tänka på, ännu mindre tala om reformen. Jag ber till svar härfpå endast få återöpa ett yttrande, som blifvit fäldt i Medkammaren under diskussionen öfver denna fråga. Yttrandet förskrifver sig från en gammal, erfaren bankman. Han har sagt, att det vore möjligt att svårigheter skulle uppstå, men att dessa ej kunde blifva så stora, att förslaget för den skull borde förkastas. Förste mannen i riksbanken har äfven i Första Kammaren fäldt ett dylikt yttrande, hvilket han, efter mitt förmenande, icke skulle hafva gjort, om han hade kunnat föreställa sig, det någon våda vore dermed förenad. Hade förslaget i någon mån varit för riksbanken skadligt, skulle han bestämdt aldrig vågat eller velat tillstyrka detsamma. Samme talare frågade, huru det skulle tillgå att förskaffa sig metallisk valuta. Jo, det skulle tillgå precis som i alla andra länder, att man importerar metallen och, företrädesvis i goda tider, konsoliderar riksbanken genom att låta den behålla största delen af sin årliga vinst och således öka sin grundfond. Sker detta, så torde inga synnerligen stora svårigheter i den närmaste framtiden uppstå. Ett annat inkast har blifvit gjort, hvilket dock egentligen icke hör till frågan, nemligen att utlåningsräntan skulle kunna uppgå till 10 procent. Ja, detta har händt, då de enskilda bankerna icke voro skyldiga att haiva någon metallisk valuta — det hände under 1857 års kris, och jag vågar påstå, att den som då behöfde låna penningar gerna betalade dessa 10 procent i stället för att icke få några penningar alls — men att det skulle blifva sänre i det hänseendet, därför att 27 enskilda banker äfven hade metallisk valuta i sina fonder, kan jag sannerligen icke fatta. Vidare har man bestridt, att ett af de tvänne mål man med förslaget afser, ett bättre underlag för sedelutgifningsrätten genom att ålägga de enskilda bankerna hålla metallisk valuta och att sprida större belopp guldmünt i landet, ej skulle vinnas; man har sagt att det senare syftmålet ej skulle ernås. Jag medgifver att detsamma ej skulle uppfyllas genast; men om några år skulle det dock vara vunnet, detta såsom en nödvändig följd af det förra ändamålets ernående.

Den talare på göteborgsbanken, som sist hade ordet, yttrade, att en gammal erfaren bankman icke kunnat dela åsigten om det i fråga varande förslagets nytta och lämplighet. Jag ber i anledning häraf att mot denne ärade bankmans erfarenhet få sätta andra bankmäns, hvilka under senare åren deltagit i skötandet af stora bankaffärer — och de namnen böra väga minst lika mycket som det af honom anförda — namnen Dufwa, Stjernblad, Wallenberg och Schwerin. Jag tror icke att någon skall förneka, att äfven deras erfarenhet är af ganska stor betydelse; sådana män rösta icke för en så vigtig förändring som den af Utskottet nu föreslagna, utan att förut väl hafva öfvervägt och satt sig in uti de förändringar förslaget, om det blifver lag, kommer att medföra.

Ett ytterligare skäl för bifall till Utskottets förslag är, att fleras af de nuvarande enskilda bankerna oktrotjtid fortfar ännu 3 à 4 år. Skulle

man nu antaga en ny privatbanklag, men ur densamma utesluta skyldigheten för bankerna att inlösa sina sedlar med mynt, så skulle man under 13 à 14 års tid, om oktrojerna, såsom antagligt är, förnyades på tio år, vara förhindrad att ålägga privatbankerna att för sina sedlar hålla metallisk valuta, men detta vore väl icke klokt. Såsom bevis på att det finnes enskilda banker, som redan insett den stora vigten och fördelen af den förevarande förändringen för landet i dess helhet, vill jag anföra, att flera enskilda banker redan beslutit att infria sina sedlar med metalliskt mynt. Beslut härom fattades redan 1872 på åtskilliga bolagsstämmor; bland andra beslöt t. ex. Norrköpings enskilda bank att, då guldmyntfot blifvit antagen, förbinda sig att inlösa sina sedlar med guldmynt, och den banken har i sin verkställande direktör en man med mycket grundliga både teoretiska och praktiska insigter i bankrörelsen. Frågan härom är således icke så ny eller så föga utredd, som man från den motsatta sidan velat påstå.

Talaren på helsingborgsbanken yttrade i slutet af sitt anförande, att han hellre skulle se, att endast en enda sedelutgifvande bank funnes. Ja, det har funnits tider, då denna åsigt var mera allmän än nu, helt naturligt af den orsaken att de enskilda bankerna då ej opererade såsom nu. hvarken så omfattande eller så bankmässigt som numera är förhållandet; all tanke på blott en enda sedelutgifvande bank i vårt land torde dock ej vidare påkalla någon uppmärksamhet. I England och Skotland finnas äfven en mängd enskilda banker, i Skotland t. ex. 11 med omkring 900 afdelningskontor. Den minsta valören på dessa banksedlar är 1 pund sterling, således en mycket högre valör än våra lägsta privatbanksedlars. Jag hoppas att det icke skall dröja länge, innan alla banksedlar å 5 och 10 R:drs valör indragas, ty förr än det skett, lär man ej vinna det stora syftet att få en stor metallisk valuta cirkulerande i vårt land.

På grund af det anförda yrkar jag bifall till det Sammansatta Utskottets förslag.

Grefve Posse: Den ärade representanten från Göteborg, som hade ordet för en stund sedan, beklagade sig öfver att Kammarens bänkar nu vore tomma, men deremot temligen väl besatta, då ett vida mindre viktigt ärende än det nu förevarande, nemligen frågan om maldryckerna, i går diskuterades. Det föreföll mig, som hade han ansett detta för bristande uppmärksamhet. Jag vill lugna honom i det afseendet, ty hans ofta pikanta anföranden påkalla alltid vår uppmärksamhet. Jag tror att det finnes en vida enklare förklaringsgrund. Den fråga som nu diskuteras är före just i sjelfva middagsstunden; maldryckerna åter behandlades i går på eftermiddagen, då åtminstone en del af Kammarens ledamöter påtagligen redan hade fått middag.

Hvad sjelfva frågan beträffar, så har det angående henne här argumenterats egentligen i trenne riktningar. Å ena sidan vill man hafva uppskof med hennes afgörande, å den andra afslag, emot den tredje uppfattningen, som yrkar bifall. Rörande uppskofvet medgifver jag villigt, att den Kongl. propositionen kommit Riksdagen ganska sent till handa, och att det således måhända äfven varit svårt att nog fullständigt sätta

sig in i frågan, då man samtidigt skulle behandla äfven andra viktiga frågor. Enligt min uppfattning vore dock ganska beklagligt, om man skulle nödgas att nu uppskjuta denna viktiga fråga. Beklagligt derföre att vi sannolikt icke hafva att afvakta bättre och mera gynsamma konjunkturen än de nuvarande för att i lugn och utan all påtryckning af yttre förhållanden afgöra ett förslag rörande en så viktig sak som en ny privatbankslag. Man må icke hängifva sig åt den sangviniska förhoppningen, att dessa gynsamma förhållanden i all tid skola ostörda fortfara; det är icke osannolikt, åtminstone möjligt, att hårdare tider kunna komma, då kreditförhållandena kunna blifva berörda på sådant sätt, att man icke med samma lugn som nu kan gå till väga vid lagstiftningen om landets penningväsende. Jag tror att, om ett förslag till privatbankslag framlägges till granskning af Riksdagen under sådana förhållanden, att de flesta känna sig berörde af trycket af en annalkande penningkris, uppfattningen af hvad som är lämpligt och nyttigt att som lag stadga kan blifva helt annan än den nu är. Detta är skälet, hvarför jag skulle önska att beslutet om en ny privatbankslag vid denna riksdag blefve fattadt. Såsom skäl för afslag har man, enligt min uppfattning anfört, egentligen tvänne. Det ena skälet, enligt min uppfattning ett mera tendensiöst, är att man genom bifall till Utskottets förslag skulle eludera stadgandet i 72 § Regeringsformen. Jag för min del har dock, oaktadt all uppmärksamhet, icke kunnat komma till samma uppfattning. Man säger, att, då 72 § Regeringsformen bestämmer att Riksbankens sedlar äro lagligt betalningsmedel, så är det ett brott mot denna § att förmena de enskilda bankerna att inlösa sina sedlar med riksbankens och sålunda beröfva riksbankens sedlar deras egenskap af lagligt betalningsmedel, som de böra ega äfven i privatbankernas hand. Detta påstående vederlägges naturligen just derigenom, att stadgandet om privatbankernas skyldighet att inlösa sina sedlar med guld måste anses såsom ett nödvändigt vilkor, af staten bestämdt, för den exceptionela rättigheten privatbankerna ega att utgifva sedlar. Lika litet som riksbanken sjelf kan åberopa 72 § Regeringsformen och vägra att, derföre att enligt samma § dess sedlar äro lagligt betalningsmedel, invexla dessa sedlar med guld, lika litet bör det kunna förmenas lagstiftningen att ålägga de enskilda bankerna att invexla sina sedlar med guld. Talaren från Göteborg åtnöjde sig dock med att säga, det man hade trädt andan af stadgandet i 72 § Regeringsformen för nära derigenom, att man, ehuru riksbankens sedlar enligt nämnda grundlagsparagraf vore de enda som skulle gälla såsom lagligt betalningsmedel, på en omväg ville ställa så till, att de enskilda bankerna finge utgifva sedlar, hvilka äfven gällde såsom betalningsmedel. Men med samma skäl skulle man kunna påstå detsamma om de nuvarande privatbankssedlarne, ty dessa gå väl icke som mynt, men de cirkulera i rörelsen och mottagas öfver allt. Den uppfattningen är således, vågar jag tro, icke riktigt hållbar; jag åtminstone är öfvertygad om att man genom en sådan argumentation ej skall kunna bevisa, att 72 § Regeringsformen blifvit för nära tradd. Det andra skälet, som anfördes, var, att om de enskilda bankerna skola invexla sina sedlar med guld, så måste deraf blifva en följd, att de snart skulle tömma riksbankens tillgång på guld och fördela densamma öfver hela landet, så att riksbanken derigenom skulle komma i förlägen-

het. Detta skäl har utaf en annan talare, Herr Boman, blifvit så fullständigt vederlagdt, att jag icke anser mig behöfva upprepa hans argumentation; den var åtminstone för mig fullkomligt öfvertygande. Den talare, som anförde detta skäl, har sagt att det skulle vara en stor olycka för riksbanken, om de enskilda bankerna på detta sätt tömde hans tillgång på guld, men en annan talare har visat att det icke är farligt, ty guld kan riksbanken få genom att använda sina tillgångar till dess anskaffande, något hvarti han efter min tanke hade fullkomligt rätt. Det tredje skälet, som kanske är det svåraste att bestrida, är att, om de enskilda bankerna blifva förpligtade att inlösa sina sedlar med guld, så blifver det icke så lätt för de mindre bland dem att fullgöra sina åligganden. Den invändningen innebär verkligen en sanning; det blir verkligen svårare för de mindre bankerna att fullgöra sina skyldigheter, åtminstone svårare än för de större. Men detta enda verkliga skäl mot förändringen uppväger icke de fördelar, hvilka uppstå derigenom att de enskilda bankerna invexla sina sedlar med guld, ty guldet erbjuder såsom underlag för den utelöpande sedelstocken den bästa möjliga säkerheten. Genom Utskottets förslag ålägger man privatbankerna gent emot den allmänhet, som tager deras sedlar och gifver dem kredit, den mest tillfredsställande och betryggande förpligtelse; och detta skäl synes mig verkligen så stort och så ensamt afgörande, att jag för min del måste yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Hæggström: Herr Talman, mine Herrar! Jag skall söka att fatta mig så kort som möjligt, men Herrarne må ej undra, att jag såsom ledamot af Sammansatta Utskottet ber att få yttra några ord i frågan.

Rörande § 72 Regeringsformen vill jag säga, att jag verkligen för min del är ganska tveksam, huruvida icke denna paragraf blifvit träd för nära samma dag, som de enskilda bankerna började utgifva sedlar. Men derom är icke nu fråga; då de enskilda bankerna en gång fått sedelutgifningsrätt, så gäller det endast att se till det denna rättighet i verkligheten må blifva förenad med så liten fara som möjligt, med andra ord att densamma må komma att hvila på ett så starkt underlag som möjligt. Utskottet har för sin del ansett, att detta underlag ej kunde blifva någonting bättre än klingande valuta och därför föreslagit, att de enskilda bankerna i likhet med riksbanken skulle inlösa sina sedlar med guld. Det är verkligen besynnerligt, att ett sådant förslag kan möta motstånd i denna Kammare, synnerligen från ett håll, hvarifrån man förut hört uppgifvas såsom ett stort fel hos riksbankens sedlar, att de erkännas såsom mynt, ehuru blott föreställande mynt. När det nu föreslås, att de enskilda bankernas sedlar skola inlösas med guld, så är det ej heller bra, utan då vill man att de skola inlösas med riksbankens sedlar; en sådan motsägelse förefaller något konstig; å ena sidan vill man icke, att riksbankens sedlar skola erkännas såsom mynt, emedan de icke äro det, men å den andra vill man icke att privatbankerna skola inlösa sina sedlar med guld, utan med riksbankssedlar. Det har sagts här, att det vore lika bra, om guldet låge uti riksbanken som uti privatbankernas hufvudkontor i orterna; men å andra sidan säger man, att det är all-

deles nödvändigt att få guld spriddt uti landet. Detta var ett af skälen, hvarför silfret skulle utbytast mot guld; guldets vore nemligen lättare att handtera, representerade en större valuta o. s. v. Man tyckes således vara ense om att guldets bör spridas uti landet, men då Utskottet nu föreslår att de enskilda bankerna skulle vara skyldiga att hålla guld till inlösen af sina sedlar, så säger man, att det är alldeles öfverflödigt och att det är lika bra, att guldets ligger i riksbanken. Jag hemställer till Herrarne sjelfve, hvilketdera som är rimligare, att guldets skall finnas endast på ett enda ställe, i riksbanken, eller äfven på några och tjugo olika ställen i orterna, i alla privatbankers hufvudkontor. I senare fallet blifver ju guldets ofantligt mycket mera spriddt än i det förre, och lättheten att i stället för privatbankssedeln få motsvarande metalliskt mynt ojemförligt större. Man har sagt, att vid en panik det skulle vara lättare att tömma guldets, om det funnes fördeladt på flera håll, ty då skulle alla rusa till de enskilda bankerna, men att, om guldets funnes endast i riksbanken, så skulle det vara oåtkomligare. Måhända skulle detta blifva förhållandet; men kanske skulle panikerna blifva mera sällsynta, om hvarje innehafvare af privatbankssedeln vet, att han för sin fordran kan få åtminstone något guld, i stället för att han nu af privatbankernas kvartalsrapporter finner, att privatbankerna endast hafva en riksmyntskassa att inlösa sina sedlar med, men om denna kassa verkligen finnes till uppgifna beloppet, derom vet allmänheten icke mycket. Eller männe icke paniken kommer att åtminstone aflägsnas, om hvarje enskild bank inlöser sina sedlar med klingande valuta? Man har sökt att skrämman oss dermed, att de enskilda bankerna skulle kasta sig öfver riksbanken och taga ut hela sin fordran hos honom i guld samt på det sättet länsa riksbankens metalliska kassa. Visserligen egde de enskilda bankerna den 31 sistlidne Mars i riksmyntskassa cirka 30 millioner, men jag tror dock icke, att det blir så särdeles farligt med den förbådade rusningen till riksbankens vaxlingslucka.

Det blir en ganska dyr affär ensamt att transportera klingande mynt, åtminstone längre vägar, till så stort belopp som 20 à 30 millioner, så att privatbankerna snart torde förlora lusten att uttaga hela sin fordran i riksbanken uti hårdt mynt. De skulle säkerligen icke komma att uttaga mera än nått och jemnt så mycket klingande valuta som de behöfde, så mycket hellre som man tyckes hysa så stor motvilja att öka guldmyntförrådet utöfver föreslagna 10 procent af den grundfond, som skulle ligga till säkerhet för sedelutgifningsrätten. Är det sannolikt att de enskilda bankerna skulle hafva så stark aptit på detta klingande mynt, att de skulle vilja lägga hela sin fordran å riksmyntskassa uti hårdt mynt i sina egna hvalf, då de såsom underlag för sin sedelutgifningsrätt kunna lägga räntebärande obligationer till visst belopp i sin grundfond. Men för öfrigt, äfven om privatbankerna skulle uttaga denna sin fordran i myntadt guld ur riksbanken, så måste de väl dertill vara berättigade, ty ingen lärer väl vilja på fullt allvar påstå att riksbanken icke tänker att inlösa sina sedlar. Har riksbanken 30 millioners sedelskuld till de enskilda bankerna, så må han ock vara beredd på att inlösa dem med metallisk valuta; och för min del är jag ock fullkomligt öfvertygad, att när dessa sedlar presenteras, så blifva de också inlösta.

Men de enskilda bankerna komma icke på mycket lång tid att behöfva så mycket guld, derföre att man i landsorten icke, åtminstone ännu, vill veta af guldmynt; och det kommer sannolikt att dröja ganska länge innan någon förändring i det afseendet inträffar, ty man har vida beqvämare genom myntrepresentationen i riksbankens och privatbankernas sedlar. De senare hafva visserligen icke haft kurs af lagligt betalningsmedel — man har t. ex. vid betalningen af kronoutskylderna måst för privatbanksedlarne tillbyta sig riksbankssedlar — men någon rusning till privatbanksluckorna har derför ej uppkommit och skulle säkerligen ännu mindre i fråga komma, i fall allmänheten visste, att hvar enda privatbanksedel skulle med guld inlösas. Allmänheten är, som sagdt, ingalunda begärlig efter guldmynt, tvärtom man måste tvinga det på henne. Det enda verksamma medlet att förändra stämningen i det afseendet vore att borttaga privatbanksedlarne å 5 och 10 R:dr; men till dess detta skett, så blifver förhållandet oförändradt, allmänheten kommer hädanefter, som hittills, att vara belåten med sedlarne, så länge hon vet att riksbanken handhafves på ett sätt, som gör att dess kredit är oomkullrunkelig, och att sedlarne verkligen representera det värde som de föreställa. En talare på hallandsbanken sade, att den 28 § kunde vara mycket bra och baserad på en riktig princip, men ville det oaktadt att den skulle förkastas, och att man skulle besinna sig till ett annat år. Första Kammaren har emellertid redan bifallit §:n. Skulle nu andra Kammaren afslå den, så blefve det ingen ting utaf hela saken, utan frågan hade förfallit för i år, och Kongl. Maj:t hade i sådant fall ingenting att rätta sig efter, churu han just för att få höra Riksdagens mening i frågan hänskjutit densamma till Riksdagen. Och detta kan väl ändå icke vara meningen, allra minst om man godkänner principen att banksedlar skola inlösas med guld, vare sig den är en enskild banks eller en riksbankssedel. Man må hafva hvilken åsigt som helst i fråga om den öfriga delen af Utskottets förslag, men i afseende på denna, den viktigaste delen af detsamma, hoppas jag, att Andra Kammarens beslut skall utfalla i samma syftning som Första Kammarens, och Kongl. Maj:t således få veta hvad Riksdagen i frågan verkligen vill.

Jag yrkar bifall till det Sammansatta Utskottets förslag i föredragna §:n

Herr Boman: Jag skall fatta mig kort; men några framställningar hafva blifvit gjorda, hvilka jag anser nödvändigt att belysa.

En ärad talare sade nyss, att det vore obetänksamt att antaga Utskottets förslag, derför att det är afvikande från Kongl. Maj:ts, som naturligtvis efter mogen öfverläggning blifvit för Riksdagen framlagdt. Jag ber med anledning häraf endast få fästa uppmärksamheten derpå, att Regeringens förslag är i sina yttersta konsekvenser alldeles detsamma som Utskottets. Regeringen säger, att om icke riksbankens sedlar fortfarande skola vara lagligt betalningsmedel, eller om riksbanken icke kan inlösa dem, så inträder de enskilda bankernas skyldighet att inlösa sina sedlar med guld; och detta är i princip alldeles detsamma som Utskottet föreslagit. Utskottet föreslår, att de enskilda bankerna skola i tid, och i god tid, förbereda sig på att hafva material för denna inlösning. Regeringen säger, att de enskilda bankerna ej behöfva anskaffa detta material förr

än det verkligen behöfves. Jag hemställer till hvar och en af Eder, mine Herrar, hvilketdera förslaget som är det riktigaste, att i god tid, under de goda åren samla sig förmåga att inlösa sina, förbindelser i stället för att göra det först då faran står för dörren. Jag har velat påpeka detta, för att visa att det icke finnes någon principiell olikhet emellan Regeringens förslag och Utskottets.

Vidare har det sagts att, om Utskottets förslag antages, så skulle det åstadkomma en minskning i rörelsekapitalet, och såsom bevis på riktigheten af detta påstående har blifvit åberopad en uppgift af en anonym finansman. Jag vill icke betvifla, att denna finansman är mycket hemmastadd i sina stycken, men jag vågar dock påstå, att den satsen icke håller fullkomligt streck och vill äfven söka visa detta. Hvad är landets rörelsekapital? Jo, de inom landet utelöpande sedlarne. Betrakta vi bankernas kvartalsrapporter af den 31 December 1873, så finna vi att de då utelöpande riksbanks- och privatbankssedlarne i rundt tal utgjorde sammanlagdt 84,000,000 kronor. Riksbanken hade, enligt bok, samma dag 44,725,000 kronor sedlar ute i rörelsen, och de enskilda bankerna 67,000,000. Men af dessa 44,725,000 kronor lågo ej mindre än 27,000,000 i de enskilda bankernas hvalf; de voro således icke utelöpande, de kommo icke rörelsen till godo. Om nu de enskilda bankerna hade i riksbanken tagit guld för dessa 27,000,000 sedlar, som de hade i sitt förvar, så hade deras egen sedelmassa icke minskats eller ökats med ett enda öre; ty om de utgifva sedlar på riksbankens sedlar eller på guld, kommer alldeles på ett ut. Riksbankens sedelutgifningsrätt grundar sig på guld. Om vi nu taga de 27,000,000 riksbankssedlar, som finnas i de enskilda bankernas hvalf, och utbyta dem i riksbanken mot guld, så taga vi bort 27,000,000 af riksbankens förmåga att utgifva sedlar, men riksbankens enligt bok utelöpande sedelstock minskas äfven med samma belopp. Den obegagnade sedelutgifningsrätten blifver derigenom alldeles oförändrad och beloppet verkligen utelöpande sedlar detsamma som förut. De små privatbankerna, säger man, skulle krossas af en sådan lagstiftning som denna. Dessa banker hafva, likväl under förutsättning af kommunikationer eller beröringspunkter med platser, der det finnes guld, lika lätt att skaffa sig guld som att skaffa sig riksmünt, om man undantager den ökade kostnaden för transporten. Man hör stundom då en ny bank inrättas det slagordet: "försök icke med den der rörelsen, ty ni blir krossad genast;" men har den nya banken en gång väl fått fast fot, så krossas den icke, ty bankerna utgöra en kedja, sammanhållen genom den gemensamma krediten; faller en af dem eller förlorar krediten, så är förtroendet till dem allesammans rubbadt. I stället för att den ena enskilda banken skulle söka störta den andra, så bjuder det egna intresset att de understödja hvarandra.

Man har anmärkt mot mitt yttrande, att riksbankens metalliska fond kan nedgå 10 millioner, under det den utelöpande sedelstocken uppginge till 80 à 90 millioner, att detta vore omöjligt. Förhållandet är emellertid, att privatbankerna nu äro berättigade att utgifva sedlar på grundfondshypotek till 35,000,000 och mot säkerhet för kassakreditiv till 50 procent af grundfondens belopp, nemligen 23,000,000, således tillsammans 58,000,000 kronor. Har riksbanken 10 millioner guld ineliggande,

så kan den utgifva 40,000,000 kronor. Hela den utelöpande sedelstocken, riksbanks- och privatbankssedlar sammanräknade, kan således, under det hela metalliska valutan, hvarmed dessa sedlar skola inlösas, endast uppgår till 10,000,000 kronor, stiga till närmare 10 gånger så mycket, eller 98,000,000 kronor.

En ärad ledamot af bankofullmäktige gillade i sak förslaget, men yttrade tvekan, huruvida myntverket skulle kunna mynta så fort som myntet behöfdes. Enligt uppgift af en annan bankofullmäktig skulle emellertid det nya myntverket, enligt direktörens för myntet påstående, vara färdigt redan till nästinstundande Oktober. Låtom oss emellertid antaga, att myntverket icke blir färdigt förr än vid innevarande års slut; och äfven med detta antagande har nämnde bankofullmäktig, till hvilken jag för min del sätter mycket förtroende, förklarat, att det nya myntverket kan åstadkomma mera myntadt guld, än som behöfs för privatbankernas behof.

Jag yrkar fortfarande bifall till Sammansatta Utskottets förslag.

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman! Om man icke genom ett grundligt betraktande på förhand stadgat sin öfvertygelse i denna fråga, så skulle man lätt kunnat blifva missledd af de talare som uppträdde och talat emot förslaget samt skildrat dess stora vådor; men de farhågor och invändningar, dessa talare framställt, hafva blifvit så grundligt vederlagda af andra talare, att jag för min del med ganska stort lugn anser mig kunna yrka bifall till den nu förevarande 28 §.

Herr Talmannen aflägsnade sig nu, och Herr vice Talmannen intog talmansstolen, hvarefter

Herr Uhr erhöll ordet och anförde: Jag kan icke påminna mig någon riksdag efter den nya Riksdags-ordningens införande, då icke försök blifvit gjorda att få bort den förargliga 72 § Regeringsformen, och jag skulle ej hafva begärt ordet nu, om icke några talare hade påstått att det icke vore meningen att göra ett ingrepp i nämnda §. Så är emellertid förhållandet. Då nemligen icke riksbankens sedlar få gälla som lagligt betalningsmedel i privatbankernas händer, så hvad blifver följden? Jo, att då man icke lyckats få bort sjuttiotvåan på direkt väg, så vill man på indirekt väg skaffa henne ur verlden, med andra ord lönmörda henne. Förhållandet kommer nemligen att blifva det, att då privatbankerna skola inlösa sina sedlar med guld, så blifva dess sedlar likställda med riksbankens i verkligheten, om också icke på papperet, ty när man för dem kan få guld, så kan man ju lika gerna taga dem som riksbanks-sedlarne. Man har sagt, att vi, om privatbankerna ålades att inlösa sina sedlar med guld, skulle få så mycket guldmynt i rörelsen; men vi hafva ju redan riksbankens guldmynt och de danska och norska guldmynten, och det måtte väl ej vara så litet. Jag tror emedlerid, att saken är så vigtig, att vi icke böra förhastna oss, något som dock lätt kan hända, om vi antaga Utskottets förslag. Jag åtminstone tror, att vi icke kunna föreskrifva, att de enskilda bankerna skola inlösa sina sedlar med guld, utan att först hafva utstrukit 72 § Regeringsformen; och detta åter kan

icke ske vare sig vid denna riksdag eller vid den nästpåföljande, utan först vid 1876 års riksdag och sedan förslaget derom blifvit i grundlagsenlig ordning förklaradt hvilande. Blifver det förslaget bifallet af Riksdagen och gilladt af Kongl. Maj:t, först då är det rätt att ålägga privatbankerna att inlösa sina sedlar med guld. Jag är icke heller så rädd för den saken, men jag vill att förändringen skall ske utan att grundlagen trädes för nära, och kan således för det närvarande ej annat än yrka afslag på Utskottets förslag.

Herr Jöns Rundbäck: Ett gammalt ordspråk säger: "tala är silfver, men tiga är guld", och jag borde således rätteligen ej hafva uppträdt, sedan frågan nu så länge och från alla möjliga sidor blifvit diskuterad. Men då jag å ena sidan önskar, att de enskilda bankerna skola inlösa sina sedlar med guld, och å den andra sidan hyser den meningen, att det icke borde finnas mer än en sedelutgivande bank, riksbanken, så torde, då vi ännu hafva en mängd sedelutgivande enskilda banker, ingenting vara billigare, rättvisare, nödvändigare och enklare än att ålägga dessa banker att inlösa sina sedlar med guldmunt. En sådan åtgärd är af behovet högeligen påkallad och måste ske för betryggande af vårt bankväsende; ty det går helt säkert i längden icke an att hålla på med att utgifva myntrepresentativ på myntrepresentativ och endast hafva denna lilla metallpelare, på hvilken riksbanken och snart sagdt hela landets kredit nu hvilat. Denna metallpelare är sannerligen alltför svag för att vid en kris kunna bära den stora öfverbyggnad, som nu hvilat på honom. Tidpunkten för stegets uttagande är ock mycket väl vald, emedan oktrojerna under loppet af detta och de påföljande två åren så småningom gå till ända, och den befarade påtryckningen på Riksbanken, som skulle uppstå derigenom att de enskilda bankerna på en gång skulle vilja utbyta sina riksbankssedlar mot guldmunt, fördelas på en längre tid och således blifver för riksbanken mindre känbar. Hvad åter igen angår den påtryckning som vid en blifvande kris de enskilda bankerna skulle utöfva på riksbanken, så kan jag för min del icke inse annat än att, om guldmuntskassan, såsom förhållandet skulle blifva, om privatbankerna ålades att inlösa sina sedlar med guld, i stället för att, såsom nu, finnas endast i riksbanken, komme att finnas äfven alla i de enskilda bankerna, faran af en sådan påtryckning skulle blifva vida mindre än nu.

Då tiden är så långt framskriden och mycket redan blifvit i frågan taladt, samt hvar och en, som vill hafva ett solidt banksystem till stånd, måste gilla den här i fråga varande förändringen i privatbankslagen, som utgör första steget i den riktningen, så torde jag icke vidare behöfva utveckla skälen för mitt yrkande om bifall till Utskottets förslag.

Herr Lundström: Jag vill icke besvara Kammaren med några nya skäl som tala för bifall till Utskottets förslag, utan endast tillkännagifva, att jag i alla afseenden förenar mig med herr Boman och således yrkar bifall till den af Utskottet föreslagna förändringen i 28 § af privatbankslagen.

Herr Hammarberg: Jag anhåller endast att få taga tillbaka mitt

yrkande om bifall till Herr Philipssons reservation och i stället instämman i samma talares yrkande, då han sist hade ordet.

Herr Wedberg: Äfven jag återtager mitt yrkande och instämmer i Herr Philipssons sista yrkande.

Öfverläggningen var slutad. Några andra yrkanden återstodo icke än dels på bifall och dels på afslag; å dessa yrkanden gaf alltså Herr vice Talmannen propositioner och förklarade sig anse bifallspropositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd, i anledning hvaraf en omröstningsproposition af följande lydelse uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som godkänner det förslag till lydelse för 28 § i Kongl. kungörelsen den 20 Maj 1864, som af Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet framstälts i utlåtandet N:o 2,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, är Utskottets i fråga varande förslag af Kammaren afslaget.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, visade vid röstsedlarnes sammanräkning 98 ja mot 57 nej; hvadan Kammaren beslutit enligt ja-propositionen.

I anseende till den långt framskridna tiden, uppsköts den vidare föredragningen af detta utlåtande till eftermiddagens sammanträde.

§ 8.

Grefve Björnstjerna begärde ordet och yttrade: Då jag i afton är nödgad att företaga en inspektionsresa till kavalleriets exercisöfningar, så anhåller jag vördsamt om tio dagars ledighet från riksdagsgöromålen.

Den af Grefve Björnstjerna sålunda framförda anhållan blef af Kammaren bifallen.

Kammarens ledamöter åtskildes klockan 3 eftermiddagen, men sammanträdde åter

Kl. 7 e. m.

då till en början, i Herr Talmannens frånvaro, Herr vice Talmannen utöfvade talmansbefattningen.

§ 9.

Vid fortsatt behandling af sammansatta Banko- och Lag-Utskottets utlåtande N:o 2, förekom, enligt det beslutade föredragningsättet, nu i ordningen till afgörande

§ 26 i Utskottets förslag.

Mom. 1 af nämnda §.

Bifölls.

Beträffande *mom. 2* uppstod överläggning och yttrade:

Berr Boman: Här är föreslagen en respittid af fem dagar, inom hvilken öferskridande af sedelutgifts-rätten vid enskild bank skall rättas. Vi veta emellertid, att vid flera aflägsna banker, som hafva tillgång endast till långsamma kommunikationsanstalter, det kan vara svårt eller omöjligt att åstadkomma sådan rättelse inom denna korta tid. Jag får därför yrka, att Kammaren måtte i denna punkt fatta samma beslut som Första Kammaren och bestämma respittiden till 10 dagar i stället för 5.

Herr Ola Månsson: För min del kan jag icke gå in på siste talarens förslag. Jag är ej heller nöjd med Utskottets, utan yrkar bifall till Kongl Maj:ts proposition i denna punkt.

Herr Gustaf Jonsson: Jag kan icke heller biträda förste talarens mening. Kongl. Maj:ts förslag är väl ändå det rättaste, och jag yrkar bifall dertill i öfverensstämmelse med Herr Gumælii reservation, hvori jag instämt.

Herr H. Schultz: Jag ber att få instämma i Herr Bomans yrkande, att den af Utskottet föreslagna respittiden af fem dagar måtte utsträckas till tio dagar.

Grefve Sparre: Äfven jag instämmer med Herr Boman. Det är alldeles omöjligt för en bank å aflägsen ort, der jernväg ej finnes, att, i händelse det här ifrågavarande missförhållandet inträffar, inom fem dagar skaffa den massa guld som erfordras till rättelse deraf. Vi skola väl ej ställa till rena omöjligheter för bankerna, och jag instämmer så mycket hellre i Herr Bomans yrkande, som Första Kammaren redan fattat beslut af sådant innehåll.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Så vidt jag kan fatta, måste det vara nästan omöjligt för vissa banker att åstadkomma sådan rättelse, som här är i fråga, inom fem dagar. Något längre anståndstid synes mig

nödigt att gifva. Jag hade dock ej ämnat föreslå 10 dagar utan en vecka, men då Första Kammaren bestämt sig för tio dagar, vill jag icke framställa något särskildt yrkande. Vi böra väl ej ålägga bankerna något, som under vissa förhållanden är dem omöjligt att göra, eller i allmänhet stadga lagar, som icke kunna efterlevas.

Herr Ola Månsson: Jag vet icke, huru man kan säga, att det är omöjligt för bankerna att efterleva en lag, hvarigenom stadgades äfventyr för hvarje öferskridande af sedelutgifningsrätten. Denna är så långt utsträckt, att det väl knappt kan vara meningen, att den skall till yttersta spetsen begagnas. Vill man icke, att hvarje öferskridande af sedelutgifningsrätten skall vara belagdt med vite, så kunde man så gerna lemna sedelutgifningen helt och hållet okontrollerad.

Jag yrkar fortfarande, att 1,000 R:drs böter må stadgas för hvarje dag, sedelutgifningsrätten öferskrides.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det Herr vice Talmannen gifvit propositioner så väl på bifall till Utskottets förslag som ock på de olika yrkanden, som Herrar Boman och Ola Månsson under öfverläggningen framställt, samt förklarar svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för Herr Bomans mening, blef votering begärd, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition antagits bifall till det af Herr Ola Månsson gjorda yrkande, nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner det förslag till lydelse af 26 § 2 mom. i Kongl. kungörelsen den 20 Maj 1864, som Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet framställt i utlåtandet N:o 2, med den ändring, att orden "fem dagar" utbytas mot "tio dagar",

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, beslutit, att det ifrågavarande momentet skall erhålla följande lydelse:

Mom. 2. Finnes vid någon bank den sedelutgifningsrätt, som den samma tillkommer, vara öferskriden, skall banken för hvarje dag sådant förhållande eger rum till statsverket erlægga ett belopp af ett tusen kronor. Varder det anmärkta förhållandet ej rättadt inom tio dagar eller inträffar det vid samma bank oftare, ankomme på Kongl. Maj:t att återkalla det banken lemnade tillstånd att egna banksedlar utgifva.

Omröstningen försiggick och utföll med 45 ja mot 41 nej, i följd hvaraf Kammaren beslutit enligt ja-propositionen.

Sedan resultatet af voteringen för Kammaren tillkännagifvits, yttrade

Herr Jöns Rundbäck: Då Kongl. Maj:ts proposition i detta ämne utgått från den synpunkt, att vi genom nya banklagen skulle få trygghet och säkerhet i vårt penningväsende, men jag tror, att genom Kammarens nyss fattade beslut detta ändamål motverkats, får jag nedlägga min reservation mot beslutet.

Herrar *Thorell* och *Hægström* anmälde äfven reservation mot det fattade beslutet.

§ 19.

I afseende på denna § anförde:

Herr Jöns Rundbäck: Då, såsom jag nyss förut yttrat, efter Kam-marens bifall till § 26 i Utskottets förslag den trygghet och säkerhet i bankväsendet, som varit åsyftad med Kongl. Maj:ts proposition, icke mera synes stå att vinna, äfven om man sökte införa förbättrade kontroller, så får jag yrka afslag å denna § och kommer att yrka afslag å alla de följande.

Herr Boman: Här är föreslaget, att redogörelse för bankernas ställning skall afgifvas hvarje månad i stället för kvartalsvis, såsom nu är fallet. Kontrollen å de enskilda bankerna skulle efter nya lagen i dubbel måtto skärpas. Först och främst skulle, som sagdt är, redogörelser afgifvas 12 gånger i stället för fyra gånger om året, och vidare blir sedelutgifningsrätten, som nu grundas på kassabehållning och behållning i Riksbanken, byggd på vida mindre fluktuerande faktorer, nemligen dels i allmänt förvar nedsatta hypotek, och dels fordringar till 50 % af bankens grundfond, så framt vid hufvudkontoret befintlig kassa af lagligen i riket gällande guldmünt uppgår till 10 % af grundfonden, och slutligen på värdet af det guld, hvarmed bankens förråd öfverstiger nyssnämnda 10 %. Den enda af dessa faktorer, som i någon mån kan fluktuera, är den metalliska kassan, men den fluktuerar ofantligt mycket mindre än kassa i Riksbankens sedlar; och här är dessutom icke fråga om att till underlag för sedelutgifningsrätten räkna annan metallisk kassa än den vid hufvudkontoret befintliga, hvilken dagligen kan kontrolleras. Med de få fluktuationer, som de nu omförmälda nya faktorerna äro underkastade, anser jag Utskottets förslag icke innebära någon risk, utan yrkar bifall dertill.

Herr Hægström: Med den vidsträckta sedelutgifningsrätt, som blifvit privatbankerna medgifven genom det så att säga i en hastig vändning gifna bifallet till den af Utskottet föreslagna 26 §, har säkerheten i bankväsendet blifvit betänkligt äfventyrad, så mycket mera som äfven beslutits, att sedelutgifningsrätten får strafflöst öfverskridas under 10 dagar. Jag anser därför ändamålslost att i mindre betydande punkter söka ändra och bättra denna lag, hvarföre jag yrkar afslag å föreliggande §.

Herr Ola Månsson: En talare yttrade nyss, att införande af kontroll för hvarje månad i stället för kvartalsvis skulle vara så betryggande. Jag hemställer, huru mycken trygghet deri är att finna, då man vid en föregående § beslutit, att sedelutgifningsrätten får öfverskridas 10 dagars tid. Då kontrollen skall ske, kan ju banken helt sonika svara: vänta 10 dagar, till dess hafva vi tid på oss. Jag anser föregående beslut vara fattadt i så skef riktning, att jag för min del vill, lika med Herrar Rundbäck och Hæggström, yrka afslag å alla följande paragrafer.

Herr Gustaf Jonsson: Ja, oaktadt beslut om 26 § fattades medan Kammaren var glest besatt, hafva vi ingen befogenhet att klaga deröfver. Redan i fråga om 2 mom. af 26 § tog jag mig friheten yrka bifall till Herr Gumælii reservation, och får nu yrka bifall till densamma i hvad den rörer föreliggande §. Jag anhåller således, att i denna § bland styrelsens åligganden måtte upptagas, att för hvarje vecka till Finans-departementet, enligt derifrån erhållet formulär, insända utdrag ur bankens veckoslut.

Herr Peter Olsson: Då jag på förmiddagen yttrade mig öfver § 28, trodde jag, att, såsom nu blifvit fallet, § 26 skulle komma att bifallas. Jag beklagar, att så blifvit förhållandet, då, enligt min tanke, det mål, som afsetts genom bifall till 28 §, nu i det allra närmaste förfelats. Jag vill till protokollet uttala detta beklagande, och jag yttrade mig på förmiddagen mot både 28 och 26 §§, emedan de efter min uppfattning sines emellan egde så nära sammanhang. Beslut om dessa §§ är nu fattadt, och jag kan dervid intet annat än uttala den önskan, att Kongl. Maj:t ville på det allvarligaste pröfva en så vigtig fråga, innan de fattade beslutet blifva lag.

Hvad beträffar den nu föredragna §, ber jag att få yrka afslag derå.

Grefve Sparre: I Kongl. Maj:ts proposition var föreslaget, att bankernas ställning skulle granskas hvarje vecka. Detta förslag stod i samband med ett annat förslag i Kongl. propositionen, nemligen att chefen för Finans-departementet skulle förordna ett särskildt ombud vid hvarje banks hufvudkontor och vid en del afdelningskontor. Utskottet har varit alldeles ense derom, att denna här af nya embetsmän icke lämpligen borde tillsättas och har därför uteslutit den derom föreslagna bestämmelsen. Vid sådant förhållande ansågs falla af sig sjelf, att veckogranskningen icke heller kunde antagas, så mycket hellre som månatlig granskning ansågs alldeles tillräcklig.

En talare yttrade nyss, att, då redogörelse för bankens ställning skulle ske, banken kunde invända, att det vore tids nog efter tio dagar, emedan banken så länge kunde saklöst öfverskrida sin sedelutgifningsrätt. Nej, det går icke an, ty det förhåller sig så, att ändras icke öfverskridande af sedelutgifningsrätten inom tio dagar, så äfventyrar banken att blifva stängd, och för den risken lär väl ingen bank vilja exponera sig.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Törnfeldt: Jag märker, att nu måtte privatbankerna låta regna på klockaren, utan att det ens dryper på presten.

Den förste talaren, en klockare, ville för en stund sedan icke ens gå in på den kontroll, som är föreslagen uti ifrågakvarande §. Jag vill hafva kontroll och yrkar derföre bifall till Utskottets förslag.

Herr Edström: Då ifrågakvarande § enligt min tanke innehåller en förbättring af hvad nu gäller, får jag förena mig med dem som yrkat bifall till Utskottets hemställan.

Herr Gustaf Jonsson: Ja, skulle Kammaren finna sig föranledd att afslå denna 19 §, så hafva vi qvar det gamla stadgandet om redogörelser kvartalsvis i stället för månatligen eller hvarje vecka. Jag får emellertid vidhålla mitt yrkande, att redogörelserna måtte sättas till hvarje vecka i enlighet med Herr Gumælii reservation.

Herr Wedberg: Det synes mig, som skulle vi hafva nog af mångskrifveriet i våra embetsverk utan att nu, genom bifall till reservantens förslag angående veckorapporter för enskilda bankerna, äfven införa detta uti affärlifvet, och jag tror till och med att Finans-departementet skulle vara föga belåtet med att till sina många andra göromål nödgas emottaga och granska redogörelserna för 26 à 27 privatbanker 52 gånger om året. Jag är af den öfvertygelsen att hvad Utskottet föreslagit, eller månatliga rapporter, är alldeles tillräckligt för kontrollen, synnerligast som jag föreställer mig att hädanefter, såsom hittills, det icke hindrar departementschefen att genom tillfälliga ombud när som helst utöfva den närmare kontroll å bankerna, som han finner ändamålsenlig och nyttig; hvarföre jag äfven yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Öfverläggningen förklarades slutad. I enlighet med de meningar, som förekommit, gäfvos propositioner dels på bifall till Utskottets förslag i oförändradt skick, dels på bifall till samma förslag med det tillägg deri, som Herr Gumælius i sin rörande denna § afgifna reservation föreslagit, dels ock slutligen på afslag. Den förstnämnda propositionen fann Herr vice Talmannen vara med öfvervägande ja besvarad; men då votering blef begärd, skedde nu, sedan till kontraproposition antagits yrkandet på afslag, uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition:

Den, som godkänner det förslag till lydelse af 19 § i Kongl. kungörelsen den 20 maj 1864, som Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet framställt i dess utlåtande N:o 2,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är ifrågakvarande förslag af Kammaren afslaget.

Omröstningen företogs; och befanns vid röstsedlarnes sammanräkning att 80 ledamöter röstat ja mot 47 som röstat nej; hvadan Kammaren godkänt Utskottets förslag.

§ 13.

Efter uppläsning af *mom. 1* anförde:

Grefve Sparre: I den betänkandet vidfogade reservation har jag tillåtit mig fästa uppmärksamheten på, att det i den föredragna punktens 2:dra moment förekommande stadgande icke synes mig i något hänseende lämpligt. Det är nemligen aldrig lämpligt att den styrande makten inblandar sig i krediten och gör bestämmelser i afseende å den, ty regeringsmakten kan icke veta hvilka obligationer äro af den beskaffenhet att de kunna förtjena kredit; regeringsmakten kan icke heller ega den speciela kännedom öfver hela riket, att den är i tillfälle att bestämma alla dessa obligationers verkliga värde; men om Regeringen äfven skulle ega en sådan speciel insigt och på denna grund utfärda kungörelse, om hvilka obligationer skulle antagas såsom grundfondshypotek, så komme Regeringen härigenom att sätta högre kurs på somliga och deremot för-ringa kursen på andra obligationer, och en sådan åtgärd från regeringsmaktens sida anser jag vara farlig. Sådant vore nemligen en tillstymmelse till en centralisation i afseende å kreditinstitutionerna, som vi i allmänhet här i Sverige icke vilja veta utaf, och till hvilken för öfrigt hela vår bankrörelse bildar en skarp motsats. Det lämpligaste vore utan tvifvel, om Kongl. Maj:t ville under hand meddela Konungens Befallningshafvande föreskrifter i sådant hänseende, hvarefter denna myndighet genom ombud vore skyldig att iakttaga de lemnade föreskrifterna; men att, på sätt Utskottets förslag innehåller, publikation skulle ske angående sådana obligationer, som blifvit af Kongl. Maj:t hallstämplade, anser jag för min del vara i alla hänseenden olämpligt. Någon skada har icke heller, mig veterligen, skett af nu gällande bestämmelser angående grundfondshypotek, och ingen enda bank har förlorat ett öre på de obligationer, som hittills blifvit antagna såsom hypotek. Om för öfrigt någon våda skulle ligga i något af dessa grundfondshypotek, så förefinnes den snarare i hypoteken af stadsfastigheter, i hvilket hänseende dock icke någon motsvarande rättighet för finansministern finnes föreskrifven.

Jag anhåller sålunda om afslag å den föredragna paragrafen samt bifall till paragraf 15 i nu gällande lag angående enskilda sedelutgifvande banker.

Herr Berggren: Hvad den föregående talaren anförde berörde egentligen, så vidt jag kunde fatta, *mom. 2* i den föredragna punkten; och för den händelse diskussionen äfven skall omfatta detta andra moment, ber jag att få med denne talare instämma. Enligt min tanke borde på förhand vissa bestämmelser vara gifna, enligt hvilka Kongl. Maj:t eger att medgifva rättighet åt bolag, kommuner eller hvem det vara må, att utfärda obligationer. Men så länge sådana bestämmelser icke förefinnas, synes det mig ej vara välbetänkt, att Riksdagen skulle skänka sitt bifall åt ett förslag af det innehåll, att den eller den, det må nu vara sjelfva finansministern eller hvem som helst annan, skall ega att uppgöra en skala, efter hvilken vissa obligationer förklaras kunna antagas såsom grundfunds-

hypotek i enskilda banker, andra deremot icke. Följden af en sådan lag måste ovilkorligen blifva, att de obligationer, som äro nog lyckliga att räknas till det förra slaget, komma att i betydlig mån stiga i pris, hvar-
emot de öfriga, som icke äro hänförliga till samma kategori, ehuru de tilläfvventyrs hafva mycket större värde, komma att i högst väsendtlig grad sjunka i pris. Jag ber Herrarne noga behjerta, hurusom ett dylikt stad-
gande skulle störande ingripa i eganderätten och bereda oförskylda för-
luster för kommuner, korporationer och enskilde, hvilka på grund af i
nåder medgifvet tillstånd utgifvit eller äro i begrepp att utgifva obliga-
tioner.

Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan i den föredragna paragra-
fens 2:dra moment.

Enligt Herr vice Talmannens hemställan, blef nu jemväl *mom. 2*
föredraget, för att, sedan sådana yrkanden blifvit gjorda, som afsågo begge
momenten, gemensamt med *mom. 1* behandlas.

Herr Talmannen uppkom och lemnade ordet åt:

Herr Gustaf Jonsson, som yttrade: Jag begärde ordet för att er-
inra den förste talaren derom, att endast *mom. 1* nu vore föredraget;
men då på Herr vice Talmannens derom framställda proposition Kamma-
ren medgifvit att diskussionen äfven må omfatta *mom. 2*, så ber jag nu
i korthet få tillkännagifva, att jag för min del yrkar bifall till båda dessa
moment. Jag tror att det är alldeles riktigt att låta Kongl. Maj:t få be-
stämman, hvilka obligationer böra antagas såsom grundfondshypotek, lika-
som jag ock tror att åtskilliga af de grundfondshypotek, på hvilka de
enskilda bankerna grunda sin sedelutgifningsrätt, icke alltid kunde blifva
så goda som man skulle hafva önskat, i fall icke Kongl. Maj:t skulle utöfva
kontroll.

Såsom jag redan nämnt, yrkar jag bifall till båda momenten af den före-
dragna paragrafen.

Herr Jöns Rundbäck: Det vore godt, om vi, efter att nu hafva
gått baklänges med föredragningen af detta utlåtande, icke komme att
gå samma väg med våra beslut i åtskilliga delar af samma utlåtande.
Hvad särskildt beträffar den nu föredragna paragrafens bestämmelser
derom, att det skulle ligga i Regeringens skön att bestämma de värde-
papper som skola ligga till säkerhet för grundfonden, så, med allt för-
troende till nu varande eller blifvande Regering, må jag dock säga, att
omständigheter kunna inträffa, under hvilka en dylik bestämmelse kan
blifva ganska vådlig. Under kritiska tider kunna nemligen sådana för-
hållanden uppstå, att Regeringen, äfven om den vill, icke kan hålla till-
baka. Då jag i alla hänseenden tror att, sedan nu 26 § blifvit bifallen,
vi på alla de återstående ställen af förslaget, som det ännu står oss öppet
att skaffa oss garantier i afseende å grundfonden, böra begagna oss af
hvarje sådant tillfälle, så kan jag icke på något sätt godkänna *mom. 2*
af den föredragna § i dess närvarande skick, utan yrkar, att detta senare
moment måtte erhålla följande lydelse: "dessa grundfondshypotek skola

bestå till minst hälften af stats- eller allmänna hypoteksbankens räntebärande obligationer och för öfrigt af skuldebref“ etc. — — (i öfrigt lika med Utskottets förslag). Jag vill icke att det skall bero på Regeringen att utfärda föreskrifter i detta hänseende, ty det slår icke fel, att derigenom vissa obligationer skulle komma att under vissa tillfällen och förhållanden ganska betydligt stiga i pris, utan att deras verkliga värde egentligen behöfde vara så synnerligen stort. Deremot finnas två slag af obligationer, som med rätta kunna kallas verkliga statspapper: det ena slaget af dessa kallas statsobligationer, för dem står staten såsom garant i bakgrunden; det andra slaget kallas allmänna hypoteksbankens obligationer, och denna bank är den enda som får utgifva obligationer å fast egendom; såsom säkerhet och underlag för dem ligga alltid fastigheter i den svenska jorden, och alla som taga lån ur allmänna hypoteksbanken måste därför lemna sina inteckningar der. Om några värdepapper må anses fullt tillförlitliga, så är det väl de två nyssnämnda slagen. Jag vill härmed icke säga, att det icke kan finnas äfven andra papper, som kunna hafva ett godt värde; men det finnes dock derjemte och kommer äfven att framdeles i vårt land finnas sådana obligationer, som äro af noll och intet värde, när det kommer till kritan. Jag ber sålunda Herrarne vördsammast att taga i öfvervägande detta, på det att, om vi icke längre kunna hålla någon kontroll på sedelutgifningsrätten, vi åtminstone måtte få ett säkert underlag för denna sedelutgifningsrätt. Detta är så mycket mera nödvändigt, sedan nu Kammaren bifallit, att denna sedelutgifningsrätt äfven må grundas på bankens fordringar till högst 50 procent af bankens hela grundfond. Detta medgifvande innehåller en så utvidgad sedelutgifningsrätt, att icke något motstycke dertill kan uppvisas i andra länders banklagstiftning. Då man borttog denna rättighet på kassakreditiv, så kunde jag icke ana att samma rättighet skulle beviljas inom kort under en annan form, som icke är bättre än kassakreditiven. Ju mera utstäckt sedelutgifningsrätten är, desto fastare bör den grundval vara, hvarpå denna rättighet bygges.

Jag yrkar bifall till den föredragna paragrafen med den ändring af mom. 2, som jag nyss haft äran uppläsa.

Herr *Dofscn* förenade sig med Herr Jöns Rundbäck.

Herr Hæggeström: Då man nu har borttagit nästan all kontroll i afseende å sedelutgifningsrätten, så måtte man väl åtminstone besinna sig två gånger, innan man slopar detta förslag, hvarigenom åtminstone någon säkerhet fås för att de obligationer, som ligga till grund för sedelutgifningsrätten, verkligen hafva något slags värde. Skulle nu bestämmelserna i detta hänseende läggas i Konungens Befallningshafvandes händer, så torde hvar och en lätt kunna inse, att denna myndighet skulle få vidkännas en ganska stor påtryckning från alla de industriella företag, som finnas inom dess domvärjo. Det finnes nemligen icke något län, hvarest icke ett eller annat stort industriellt företag är i gång och hvilket icke är bygd så väl på kontanta tillskott som på lån mot obligationer. Det är gifvet att Konungens Befallningshafvande, så framt han icke vill totalt förderfva en industri som är under uppkomst, tvingas att taga dess obligationer som goda, äfven om de vore af ganska medelmättigt värde. Om nu staten beviljar enskilda banker detta privilegium, ett stort och, rätt handhaft,

visserligen nyttigt men, derest det icke fotas på tillräckliga garantier, äfven ytterst farligt privilegium att utgifva banksedlar — hvad är enklare och naturligare, än att staten mot en sådan förmån förbehåller sig rätt att pröfva hvad detta underlag, obligationerna, duga till? Man må väl äfven få tro, att Regeringen genom sin finansminister vid denna pröfningsåtgärd är mera oveldig än Konungens Befallningshafvande. Jag tror detta så mycket hellre som jag sannerligen icke vet, huru Konungens Befallningshafvande skall bära sig åt, när han i dylika fall blir jäfvig, ty, såsom man vet, är det endast få län, hvarest icke Konungens Befallningshafvande är såsom delegare intresserad i någon enskild bank. Så t. ex. kan jag nämna, att jag har mig bekant en landssekreterare, som icke blott är aktieegare utan äfven direktör i en enskild bank. Kan det väl anses lämpligt att denne Konungens Befallningshafvande skall få vara med om att afgöra, hvilka obligationer som skola anses goda såsom grundfondshypotek? Kan sådant vara rimligt? Sunda förnuftet svarar härtill nej. Jag upprepar ännu en gång min begäran, att Herrarne noga måtte besinna sig, innan den föredragna paragrafen slopas, ty den är visserligen ett litet och svagt band, men den är dock ett band på dessa enskilda banker, och man kan åtminstone härigenom få åsatt obligationerna ett lämpligt värde. Hvad skulle eljest hindra en enskild bank att köpa obligationer till exempelvis 80 procents kurs och strax derpå få dem godkända af Konungens Befallningshafvande till al pari? Vore väl ett sådant underlag för sedelutgifningsrätten att rekommendera? Sådant kan väl ej ur någon synpunkt anses vara rätt.

Jag skall ej längre uppehålla tiden, men tror att det sagda är tillräckligt för den som vill taga skäl. Jag yrkar bifall till båda momenten i nu föredragna § 13.

Herr Schultz: Det vore väl högst besynnerligt, om man skulle åt Kongl. Maj:t uppdraga att bedöma och bestämma, hvilka obligationer finge utgöra grundfondshypotek i enskilda banker. Ännu orimligare vore, efter min tanke, att, på sätt en talare på göteborgsbanken yrkat, stadga, att blott två slags obligationer, nemligen statens och allmänna hypoteksbankens, finge antagas såsom grundfondshypotek. Ingen lär vara okunnig derom, att en mängd af kommuner utfärdade obligationer finnas, som innebära full säkerhet för den summa, hvarå de äro utställda. Kommunerna ansvara med hela sin inkomst för dessa förbindelser och intet tvifvel är, att hvarje kommun, som fått tillåtelse att upptaga obligationslån, skall förmå gälda detsamma till fullo, så till kapital som ränta. Vore det icke en uppenbar orättvisa att icke godkänna sådana obligationer såsom grundfondshypotek? Jag får på det bestämdaste opponera mig mot Herr Jöns Rundbäcks yrkande och hemställer, att från den föreliggande paragrafen måtte uteslutas orden "så beskaffade" och de kort därefter följande kursiverade orden, efter hvilka uteslutningar paragrafens början skulle lyda så: "Dessa grundfondshypotek skola bestå till minst hälften af räntebärande obligationer och för öfrigt af skuldebref." o. s. v.

Herr Philipsson: Den siste ärade talaren gick så långt i sin benägenhet att åstadkomma eftergift för enskilda bankerna, att han ville

göra det ännu lättare för dem att skaffa grundfondshypotek, än det är enligt nu gällande banklag. Han föreslog, att det skulle heta: "dessa grundfondshypotek skola bestå till minst hälften af räntebärande obligationer" o. s. v. I nu gällande lag står åtminstone "*lätt säljbara* räntebärande obligationer." Således skulle enligt Herr Schultz förslag göras en ytterligare minskning i den säkerhet, bankerna äro skyldiga att bjuda allmänheten. Jag får fästa uppmärksamhet derå, att det af Utskottet förordade stadgandet är föranledt af Kongl. Maj:ts proposition, som dock icke på långt när afser så utsträckt sedelutgifningsrätt, som enligt Utskottets hemställan blifvit medgifven. Nu är beslutadt, att sedelutgifning får ega rum till belopp, som motsvarar de i allmänt förvar nedsatta grundfondshypoteken samt 50 procent af bankens hela grundfond, så framt guldmyntkassan vid hufvudkontoret uppgår till 10 procent af grundfonden. En bank med grundfond af en million kronor kan således, efter deposition af grundfondshypotek till värde af 600,000 kronor och med kassa vid hufvudkontoret af 100,000 kronor i guld, utgifva sedlar till belopp af 1,100,000 kronor. Då nu blott hälften af grundfondshypoteken behöfde utgöras af obligationer eller i det förutsatta fallet obligationer erfordras till belopp af endast 300,000 kronor, så måtte väl åtminstone icke vara för mycket begärdt, att dessa obligationer skola vara af alldeles otvifvelaktig beskaffenhet.

Jag yrkar bifall till Utskottets med Kongl. Maj:ts förslag öfverensstämmande hemställan.

Med Herr Philipsson instämde Herr *Åke Andersson*.

Herr Werner Ericson: Vid det beklagliga förhållandet, att frågan om det föreliggande förslaget viktigaste del, som innehåller stadgandena om enskilda bankers sedelutgifningsrätt, blifvit afgjord under det blott ett fåtal af Kammarens ledamöter voro närvarande — ett förhållande för hvilket vi, som icke voro tillstädes, svårigen kunna urskulda oss inför våra kommittenter — vill jag inskränka mig till att förorda att föreskrifterna i den nu föreliggande §:n måtte blifva så stränga som möjligt, hvadan jag instämmer i Herr Jöns Rundbäcks yrkande.

Herr Åstrand: Då Kongl. Maj:t har sig förbehållet att pröfva ansökningar om grundande af bolag, som skola hafva rätt att utgifva obligationer, så tror jag, att Kongl. Maj:t i hvarje sådant fall noga tillser, om bolaget erbjuder sådana garantier, att nämnda rätt kan åt det samma utan våda medgifvas. Har emellertid ett bolag fått sig sådan rätt tillerkänd, så synes mig, att det ej bör göras till föremål för ny pröfning, huruvida dess obligationer må anses tillräckligt goda för att användas såsom grundfondshypotek uti en privatbank. Hvarje bolag, som vederbörligen fått tillstånd att utgifva obligationer, bör också hafva rätt att fordra, att åt dess obligationer icke anvisas en sämre ställning än åt andra bolags obligationer. Den särskilda pröfning, som här är föreslagen, skulle deremot hafva till följd, att vissa obligationer officiellt hallstämplades såsom bättre än andra och derigenom finge högre kurs. Det vore visst helt lätt för personer med något inflytande, att genom en eller

annan liten manöver vinna ett sådant privilegium åt sina obligationer, utan att dessa behöfde verkligen vara mera värda än andra, som finge stå tillbaka. Jag instämmer alltså med Herr Schultz och yrkar, att ur föreliggande paragraf måtte uteslutas orden "så beskaffade" och de kort derefter följande kursiverade orden.

Grefve Sparre: I anledning af Herr Philipssons yttrande mot Herr Schultz vill jag nämna, att mitt yrkande gick ut derpå, att nu gällande § 13 skulle kvarstå oförändrad, undantagandes att bestämningen "till minst en tredjedel" blefve utbytt mot "till minst hälften". Således skulle, enligt min mening, orden "lätt säljbara" bibehållas.

Herr Philipsson har sagt, att, enligt Utskottets förslag, enskilda bankernas sedelutgifningsrätt blifvit i hög grad utsträckt. Det är alldeles tvärtom; om jag jemför nuvarande sedelutgifningsrätt med samma rätt, enligt Utskottets förslag, så finner jag, enligt förslaget, en stor minskning i sedelutgifningsrätten vara gjord. För närvarande utgifva privatbankerna sedlar, ställda på pappersmynt, men, enligt förslaget, blott på guldmynt; och dertill kommer ytterligare, att, enligt förslaget, bankerna, för att få grunda sedelutgifningsrätt på sina fordringar, skola vid hufvudkontoret hafva kassa af guldmynt, uppgående till 10 procent af grundfonden. Dessa tillvitelser, att Utskottet velat gynna privatbankerna, äro således icke sanningsenliga.

Nu är fråga blott derom, huruvida regeringsmakten skall intränga på kreditens område och hallstämpla vissa obligationer såsom goda och andra såsom dåliga. Sådant kommer, enligt min åsigt, alltid att skada krediten, som otvifvelaktigt bör få sköta sig sjelf.

Jag har icke hört, att den allra ringaste skada inträffat deraf att, enligt nu gällande lag, Konungens Befallningshafvande har sig öfverlåtet att genom ombud granska grundfondshypoteken och bedöma deras antaglighet. Kongl. Maj:t kan efter förhållandenas kraf gifva sina Befallningshafvande särskilda föreskrifter i detta hänseende, men Kongl. Maj:t bör icke utfärda en kungörelse för hela riket, innehållande, att vissa obligationer äro bättre än andra. I detta hänseende vore lätt att göra misstag äfven för Kongl. Maj:t, och äfven därför bör Kongl. Maj:t befrias från skyldigheten att verkställa ifrågavarande hallstämpling.

I allmänna kreditens intresse afstyrker jag antagande af föreliggande moment och yrkar, att det nu gällande måtte bibehållas med den förändring allenast, att orden "minst en tredjedel" utbytas mot orden "minst hälften".

Herr H. Schultz: En talare på göteborgsbanken sade, att man ville taga bort nödiga garantier för allmänheten för att gynna bankerna. Jag får säga, att jag trodde hvarje bankdirektion vara så intresserad för bankens fördel, att den icke skulle vilja taga emot andra obligationer än sådana, som för banken vore fullkomligt värdefulla och derigenom äfven betryggande för allmänheten.

Jag ber att få nämna, att jag nyligen erfarit, att en af Danmarks största banker innehar Göteborgs kommuns obligationer till värde af $1\frac{1}{2}$ million riksdaler. Då man i vårt grannland tager för godt ett sådant

belopp af en svensk kommuns obligationer, tror jag, att dessas säkerhet kan anses fullt ådagalagd. Jag vill icke att i bankerna skola till grundfondshypotek användas hvilka obligationer som helst, men jag vill, att det för en bankdirektion skall vara möjligt att antaga äfven kommuners obligationer.

Jag ber att få förena mig i Grefve Sparres yrkande, enligt hvilket orden "lätt säljbara" skulle i det föreliggande momentet tilläggas. Derigenom lägges intet hinder för antagande af kommuners obligationer.

Herr Jöns Rundbäck: Jag skulle så innerligt önska, att jag kunde göra klart hvad jag i detta fall menar. Jag vill be Herrarne alldeles icke fästa sig vid talet om bankernas större eller mindre fördel eller om Kongl. Maj:ts ingripande i kreditväsendet, utan endast vid sjelfva hufvudsaken, nemligen den säkerhet och garanti, som vi åstunda vid dessa seditmissioner. Kongl. Maj:t får sedermera, så godt sig göra låter, vaka öfver upprätthållandet af den af Riksdagen begärda säkerheten, bankerna må deraf hafva olägenheter eller fördelar. Jag ser förbi allt detta och ser blott på den åstundade garantien. Jag tror visst, att bankerna se till, att de icke taga emot annat än s. k. "fina papper", men då bankernas sedelutgifningsrätt blifvit i så hög grad utsträckt, är nödvändigt, att grundfondshypoteksobligationerna endast få utgöras af sådana, som äfven under de mest kritiska tider böra vara lätt försäljbara. De säkraste obligationer, som jag känner, äro statens och allmänna hypoteksbankens, och därför har jag yrkat, att endast dessa måtte antagas till grundfondshypotek. Jag erkänner visserligen, att somliga kommuners obligationer äro goda, men andra kommuners äro sämre, och i allmänhet måste kursen å kommuners obligationer anses vara vida mera föränderlig än å statens och allmänna hypoteksbankens.

Man har sagt, att mitt förslag nog i och för sig vore godt, men att det blefve alldeles för svårt för bankerna att skaffa tillräcklig mängd af de båda slagen obligationer. Dermed tror jag dock icke är någon fara, så mycket mindre som snart förestår försäljning af statsobligationer i stor skala.

Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Herr Hammarberg: Jag begärde ordet egentligen för att protestera mot det yttrande af en talare på östgötabanken, att alla obligationer af bolag, som fått Kongl. Maj:ts sanktion, vore tillräckligt goda till grundfondshypotek i enskilda bankerna. Då genom det fattade beslutet i fråga om 26 § sedelutgifningsrätten blifvit utsträckt öfver de gränser, jag anser lämpliga, finner jag kontroll öfver grundfondshypotekens godhet vara så mycket mera behöflig. Den kraftigaste garantien i detta afseende vore visserligen den, Herr Jöns Rundbäck föreslagit, men den torde dock vara något för sträng. Jag inskränker mig därför till att yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Carl Ifvarsson: Jag kan icke neka, att Grefve Sparre har rätt deri, att det icke är lämpligt att genom en allmän lagbestämmelse lägga i Kongl. Maj:ts hand en sådan pröfning, som här i 2:dra mom. af

föreliggande § omförmäles. Då jag å ena sidan erkänner detta, måste jag å andra sidan säga, att Grefve Sparres eget förslag synes mig ändå mindre lämpligt än Utskottets. Om jag ej missförstod honom, så måtte hans mening vara, att Konungens Befallningshafvande vid pröfning af grundfondshypotek skulle hafva större frihet att godkänna allehanda obligationer, än Kongl. Maj:t skulle hafva, derest pröfningen åt Kongl. Maj:t öfverlemnades. Man kan således icke antaga, att, i fall Grefve Sparres förslag vinner framgång, större säkerhet derigenom skulle åstadkommas än genom antagande af Utskottets förslag, utan snarare skulle förhållandet blifva omvändt. Då man nu godkänt Utskottets förslag om sedelutgifningsrätten, hvarigenom, enligt min tanke, i viss mån skett en försämring af denna lagstiftning, så synes mig så mycket nödigare att tillse, det grundfondshypoteken må blifva så säkra som möjligt. Det synes mig vara lämpligast och bäst att få stadgade fasta bestämmelser derom, hvilka obligationer få antagas såsom grundfondshypotek. Jag vill icke påstå, att endast de af Herr Jöns Rundbäck omförmälda obligationer äro af antaglig beskaffenhet, men då här icke kan vara tid att ingå i omfattande öfverläggning och pröfning rörande godheten af de i landet förekommande olika slag af obligationer, så synas mig icke andra än de af Herr Jöns Rundbäck föreslagna bestämmelser vara möjliga att i detta hänseende på rak arm antaga. Men så mycket anser jag vara höjdt öfver allt tvifvel, att åtminstone de af honom omtalade obligationer, nemligen statens och allmänna hypoteksbankens, måste godkännas såsom grundfondshypotek. Jag tror därför, att genom antagande af Herr Jöns Rundbäcks förslag något skulle vara vunnet, om också flera slag obligationer skulle kunna godkännas. Jag beklagar, att hela banklagstiftningen, efter hvad jag tror, kommit på sned genom ett förhastadt beslut rörande 26 §. Man får nu finna sig dervid och se till att rädda hvad räddas kan. Jag tror, att det skulle ske till någon, om ock ringa del genom godkännande af Herr Jöns Rundbäcks förslag, hvartill jag yrkar bifall.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Jag begärde ordet i anledning deraf, att en talare nyss yttrade ett beklagande deraf, att en vigtig paragraf i detta förslag bifallits, under det endast ett litet fåtal af Kammarens ledamöter voro tillstädes. Detta yttrande synes mig innebära en antydan derom, att något slags öfverraskning skulle hafva egt rum. Jag vill protestera mot hvarje sådan antydan. Jag var närvarande, när plenum började. Jag kom hit efter det klockan slagit sju, och ändå dröjde det några minuter innan föredragningen begyntes. Är något att beklaga, så är det endast det förhållande, att så många af Kammarens ledamöter icke vårdat sig om att passa på tiden att infinna sig vid behandlingen af ett viktigt ärende. Men icke tillkommer det dessa ledamöter, som låtit sådan försummelse komma sig till last, att föra klagan öfver hvad som inträffat.

Hvad angår den föreliggande punkten, så får jag säga, att, då så många skäl blifvit anförda mot lämpligheten af hvad Utskottet här föreslagit, mig synes klokast att behålla det gamla stadgandet. Det har visat sig lämpligt och tillräckligt hittills, och torde därför kunna antagas

blifva så äfven hädanefter. Jag vill fästa särskild uppmärksamhet derpå, att det vore högeligen svårt för Kongl. Maj:t att afgöra, huru mycket olika slags obligationer skola anses värda såsom grundfondshypotek. Konjunkturerna förändras så hastigt, att obligationer, som för några veckor sedan betaltes efter hög kurs, kunna hvilken dag som helst finnas nästan värdelösa. Jag vill icke utsätta Kongl. Maj:t för att begå misstag vid en sådan hallstämpling, som här är föreslagen, och jag vill ej kasta på finansministern den tunga bördan af skyldigheten att uppbörligt följa med kursvexlingarne för alla möjliga obligationer.

Jag yrkar för min del bibehållande af det nu gällande stadgandet.

Herr Lyttkens: I sammanhang med de stora förändringar i vår privatbankslagstiftning, som nu äro i fråga, torde det vara af högsta vikt att tillse, att åtminstone de obligationer, som skola utgöra sjelfva grunden för bankrörelsen, också äro af beskaffenhet att betrygga bankens sedelutgifningsrätt. Vare sig nu Kongl. Maj:t eller Landshöfdinge-embetet kommer att verkställa pröfningen af dessa grundfondshypotek, så läser det väl icke kunna undvikas, att en del af de ifrågasatta hypoteken kaseras, såsom varande mindre säkra papper; och jag vill då fråga, om icke i hvilketdera fallet som helst en hallstämpling kommer att ega rum. Således förfaller helt och hållet den invändningen man velat göra mot det olämpliga uti att dessa obligationer skulle komma att hallstämplas af Kongl. Maj:t. Jag går till och med så långt, att jag påstår, att en sådan åtgärd vore ganska mycket af behovet påkallad. Jag skulle kunna angifva jernvägsobligationer, utgifna af utländska bolag, som äro af beskaffenhet att icke kunna läggas till grund för någon sedelutgifning. Om man nu, i likhet med en ärad talare på norrköpingsbanken, antager att en landskamrerare eller landssekreterare vore tillika direktör uti en enskild bank och måste pröfva halten af dylika till grundfondshypotek afsedda jernvägsobligationer, så ligger det i sakens natur, att han skall mera ensidigt bedöma saken än Regeringen, som har att öfvervaka det hela och till följd deraf äfven kommer att verkställa hallstämplingen mera opartiskt. Af dessa jemte öfriga i samma syfte anförda skäl, ansluter jag mig till Herr Jöns Rundbäcks förslag.

Det är nog sannt, att äfven statsobligationer kunna vexla i kurs, men de äro dock icke underkastade så hastiga förändringar, som t. ex. jernvägsaktier, hvilka kunna, till följd af en mängd tillfälliga anledningar, hastigt falla i värde. Skulle deremot statens egna obligationer falla i värde, så läser väl detta under sådana förhållanden komma att i ännu högre grad inträffa med alla andra värdepapper.

Jag ber, som jag nämnde, att få förena mig i Herr Jöns Rundbäcks förslag och vill härjemte tillkännagifva, att jag icke röstat för de beslut, som hittills blifvit af Kammaren i den förevarande frågan fattade — ett tillkännagifvande, som jag anhåller att få i protokollet antecknad.

Herr C. A. Larsson: Vore det möjligt för finansministern att åtaga sig administrationen af alla våra tjugusju privatbanker, så skulle måhända det föreslagna stadgandet kunna hafva något skäl för sig. Men

nu ser det ut, som om det vore fråga att inrätta tjugusju särskilda förmynderskap, liksom icke de som i första rummet äro betalningsskyldige, då det gäller bankens skulder, vore mest intresserade att tillse att dess grundfondshypotek motsvarade de valutor, som banken utgifver. Här har påpekats vådan af att en tjänsteman i länsstyrelsen, som tillika vore direktör i en enskild bank, skulle pröfva säkerheten af ifrågavarande grundfundsobligationer. Han är dock tio gånger mer intresserad än finansministern att verkställa denna pröfning så omsorgsfullt som möjligt, af det enkla skäl, att han står i solidarisk ansvarighet för att dessa obligationer äro säkra papper. Man tänker litet på de fluktuationer, som kunna inträffa inom en bank och som göra att banken måste realisera en större eller mindre del af dessa grundfondshypotek. Detta kan inträffa dels vid en tidpunkt, då statens samt allmänna hypoteksbankens obligationer äro för tillfället utsålda och icke stå att anskaffa för penningar. Hvarifrån skola privatbankerna då fylla bristen, när man vill föreskrifva att endast nyssnämnda obligationer få användas till grundfondshypotek. Finansministern har sjelf i sitt utlåtande öfver privatbankernas verksamhet under det senaste decenniet gifvit dem ett hedrande vitsord. Hvarifrån kommer då denna ifriga benägenhet att undertrycka dem, en benägenhet, som är så mycket mer oförklarlig, då man besinnar hvilken mängd industriella företag under dessa förflutna tio år uppstått och som just hafva privatbankerna med deras rörliga kapital att tacka för sin existens.

Jag ber att få fästa Herrarnes uppmärksamhet på svårigheten för en finansminister att gå i botten med denna pröfning, hvarmed man nu vill belasta honom. Det kan väl icke anses lämpligt att ställa så till, att våra ministrar blifva öfverhopade med en massa småbestyr från landsorterna, som folket derstädes mycket väl både kan och bör sjelf ombesörja. Då delegarne i bankerna stå i solidarisk ansvarighet för bankernas rörelse, så lära väl inga auktoriteter finnas, som hafva större intresse än delegarne sjelfve att tillse att säkerheten är god. Går man igenom rapporterna från de särskilda bankerna för de senaste tio åren, så skall man deraf finna, att dessa banker icke på långt när hafva kunnat under samma tid begagna sig af sin sedelutgifningsrätt i dess fulla utsträckning. Det beror nemligen icke så mycket på bankerna, att deras sedlar komma ut i allmänna rörelsen, utan mer på allmänheten, som använder sedelmyntet. I min hentrakt, hvarest man har bankkontor snart sagdt i hvarje by, går ingen menniska och bär pengar på fickan, utan man placerar dem hellre i bankerna. Sedelmyntet kommer derigenom icke ut i allmänna rörelsen, utan deponeras på kreditiven eller sättes in på deposition samt upp- och afskrifning uti bankerna. Annorlunda var förhållandet på den tid, då man ännu icke hade så många enskilda banker i landet och då följaktligen den inbördes konkurrensen dem emellan saknades. Då kunde en enskild bank lemna i utdelning ända till 70 procent, under det nuvarande banker endast lemna sju, åtta à tio procent. Jag talar icke om en eller annan stadsbank, som ligger synnerligen väl till och derfore kan lemna en större vinst, utan om det stora flertalet banker i landsorten, hvilka göra allmänhetens största tjänsten. Enskilda bankerna äro numera icke föremål för samma utsläckliga hat, som förr. Jag var bland de förste som vågade höja min röst till försvar för deras sedelutgifnings-

rätt, och man lofvade då sätta munlås på mig. Men, Gud ske lof, det har icke skett och, hvad som är än bättre, privatbankerna hafva icke heller gjort något ondt. Det kan väl hända att en eller annan genom lättheten att från dem anskaffa kapital blifvit förledd att spekulera i alltför hög skala, och jag tror nog att man i sådant fall varit färdig att skjuta skulden på bankerna, som dock menat väl då de försträckt penningarne. Jag kan således för min del icke inse, att det föreslagna tillägget är i någon mån behöfligt, åtminstone häntyder icke den hittills vunna erfarenheten på något sådant, utan snarare på raka motsatsen. Då det blifver fråga om att antaga grundfondshypotek, så granskas dessa af så insigtsfulla och af saken intresserade personer, att man sannerligen icke har något för bankens säkerhet att frukta, helst denna operation för öfrigt skall öfvervakas af Konungens Befallningshafvande genom en af bemälda myndighet för sådant ändamål utsedd person. För öfrigt utsläpper banken icke sina sedlar i allmänna rörelsen utan motsvarande säkerhet, vare sig af reversal eller vexlar. Och skulle så illa hända, att allmänheten, hos hvilken banken har sina fordringar placerade, dukar under i sådan mängd, att derigenom förorsakades rubbning i bankrörelsens jemna gång, så har banken alltid kvar sin grundfond och slutligen, om icke ens den skulle göra tillfyllest, sina delegares solidariska ansvarighet. Under sådana förhållanden tycker jag icke att det finnes någon rimlig anledning att hålla granna tal om åstadkommande af större säkerhet i de enskilda bankernas affärsställning. Jag anhåller derföre, att den närvarande lagstiftningen måtte fortfarande få vara gällande. Den är enligt min tanke alldeles tillräckligt betryggande.

Herr Werner Ericson: En talare på norrlandsbanken har här framhållit svårigheten för Konungens Befallningshafvande att verkställa den ifrågavarande granskningen af grundfondshypotekens säkerhet, utan att derigenom orättvisor på ett eller annat håll framkallades; och Grefve Sparre, Herr Åstrand m. fl. hafva å andra sidan påpekat, att samma svårighet skulle uppstå om hallstämplingen verkställdes af Kongl. Maj:t. Men då, såsom erkänns måste, det finnes obligationer, som icke äro fullgoda för ifrågavarande ändamål, så blifver deraf en gifven följd, att den ifrågavarande åtgärden, vare sig den verkställs af Kongl. Maj:t eller af Konungens Befallningshafvande, måste, så vidt den skall omfatta alla slag af obligationer, leda derhän, att dessa icke fullgoda obligationer offentligen stämplas såsom dåliga papper, hvilket åter i sin ordning menligt inverkar på deras kredit och anseende som utfärdat desamma. Och hvem säger att icke härvid misstag kan ega rum. Det enda konsekventa sätt att tillvägagå synes derföre vara, att antingen godkänna alla eller ock kassera alla de föreslagna grundfondshypoteken. På grund och just i anledning af de uttalanden i alldeles motsatta riktningar, som jag nyss omnämnde, kan jag för min del icke komma till något rimligt resultat i frågan på annan väg än att biträda det förslag, som blifvit af Herr Jöns Rundbäck framställt.

Beträffande slutligen det, som Herr Sven Nilsson i Österslöf behagade adressera till mig, så ber jag att få svara honom, att jag talade tillräckligt

ligt högt förra gången jag hade ordet, för att han skulle hafva kunnat höra att jag yttrade, att det just var vi som icke i afton passat på tiden, som vore skyldige men svårligen kunde rättfärdiga oss. Jag har således icke uttalat den ringaste skymt till missnöje med det sätt hvarpå Kammarens förhandlingar blifvit denna afton ledda. Och till sist vill jag säga honom att i afseende på hvad som anstår eller icke anstår mig att härstädes yttra rådfrågar jag lika litet honom som någon annan.

Herr Per Nilsson i Espö: Jag ber endast att få öppet tillkännagifva, att i händelse af votering jag kommer att rösta för Herr Jöns Rundbäcks förslag.

Herr H. Schultz: En ärad talare på göteborgsbanken påstod att jag skulle hafva yttrat, att alla obligationer vore antagliga till grundfondshypotek. Det har jag visst icke yttrat. Jag sade endast att nästan alla kommuners obligationer numera vore af sådan beskaffenhet.

En annan ärad talare från Göteborgs och Bohuslän uppdrog en jmförelse mellan olika aktiers prisförhållanden och fluktuationer i värde; ja! kommer man in på sådana afvägar, att man talar om aktier, då man skall tala om obligationer, då förlorar man snart fotfästet. Låt oss endast tala om det, hvarom fråga är, obligationer; de hafva aldrig stigit och fallit i värde så som aktier.

Hvad slutligen angår de af representanten från Uddevalla uttalade farhågor, att den allmänna säkerheten skulle blifva mindre betryggad, om pröfningen af enskilda bankernas grundfondshypotek verkställdes på sätt som hittills egt rum, så vill jag erinra, att den som haft äran att vara ledamot i en enskild banks styrelse, han har också förskaffat sig erfarenhet att bedöma obligationers värde och är tillika så intresserad för bankens säkerhet att denna pröfning sker så omsorgsfullt som möjligt, att man sannerligen icke behöfver riskera något, om man låter allt förblifva på gamla sättet. Jag vidhåller fortfarande mitt senaste yrkande.

Friherre Ericson: Herr Talman, mine Herrar! Jag skall be att få fästa uppmärksamheten på en sida af saken, som, enligt hvad det vill synas, icke blifvit hittills tillräckligt påpekad. Derförinnan torde dock vara nödvändigt att lemna en kort redogörelse för de olika sätt, hvarpå denna granskning af enskilda bankernas grundfondshypotek är anordnad enligt nu gällande lagstiftning samt enligt Utskottets förslag. För närvarande är det Konungens Befallningshafvandes åliggande att kontrollera det de enskilda bankerna innehafva sådana hypotek, som kunna anses giltiga och för deras verksamhet betryggande. Enligt Utskottets förslag skulle åter "dessa grundfondshypotek bestå till minst hälften af så beskaffade räntebärande obligationer, som enligt särskilda, af Kongl. Maj:t meddelade föreskrifter få i sådant afseende antagas". Konungens Befallningshafvande utöfva nu denna sin kontroll i största tysthet och på sätt som affärer alltid böra behandlas; men hvad skulle hända, om Utskottets förslag ginge igenom? jo! Kongl. Maj:t skulle på förhand offentligen förklara, hvilka obligationer vore antagliga eller ej till grundfondshypotek.

Jag nämnde att Konungens Befallningshafvandes granskningsrätt utöfvas utan allmänhetens vetskap och utan att resultatet kommer till allmänhetens kännedom. Och man har ingen anledning antaga, att Konungens Befallningshafvande dervid förfar annat än fullt opartiskt på embetets vägnar och under embetesansvar. Om deremot, såsom nu är föreslaget, Kongl. Maj:t skulle bestämma hvilka obligationer kunde antagas till grundfondshypotek eller icke, så kan visserligen allmänheten vara lika trygg att endast goda obligationer blifva för ändamålet antagna, men det ligger också i sakens natur att dessa obligationer, som blifvit af Kongl. Maj:t hallstämplade såsom goda papper, skola komma att få en helt annan valör i den allmänna rörelsen än de eljest till följd af sin egen beskaffenhet möjligen skulle hafva. Jag skall visa detta genom ett exempel. Låt oss antaga att jag är delegare uti åtskilliga industriella företag. Jag försäkrar att jag under sådana förhållanden skulle med största nöje se, att de obligationer, som utgifvas från dessa företag, blefve af Kongl. Maj:t godkända såsom grundfondshypotek i de enskilda bankerna och att jag, om så skedde, skulle göra allt hvad jag kunde för att genom ortens tidningar bringa denna händelse till allmänhetens kännedom. Herrarne kunna vara öfvertygade om att detta skulle komma att gifva dessa obligationer en icke obetydlig "hausse" å den stora marknaden och medföra icke så liten förtjenst för deras utgifvare. Nå väl, invänder man, det är ju icke något ondt i det! Visserligen icke, under förutsättning nemligen att obligationerna verkligen vore goda papper. Men det finnes äfven en baksida å medaljen. Finansministern kan begå ett misstag. I ett sådant antagande ligger icke någon orimlighet. Vi hafva ju till vår förvåning sett de säkraste handelshus och de bästa affärer helt plötsligt ramla; och en finansminister är lika litet som hvarje annan människa fri från möjligheten att begå misstag. Det skulle således kunna hända, att han satte sitt godkännande på värdepapper, som i sjelfva verket vore mindre goda. Följden blifver den, att personer, som icke äro i tillfälle eller som sakna förmåga att sjelfve bedöma hvad det ena eller andra värdepapperet verkligen gäller, i förlitande på Kongl. Maj:ts auktorisation företrädesvis skaffa sig dessa mindre goda papper och således blifva af Kongl. Maj:t inlockade i ofördelaktiga affärer. Sedermera visar sig, som jag nämnde, hvad obligationerna verkligen äro värda, den affär, hvarifrån de utgifvits, går öfver ända, och obligationsinnehafvarne göra stora förluster just till följd af den auktorisation som obligationerna, enligt Utskottets förslag, skulle komma att genom Kongl. Maj:ts pröfning och godkännande erhålla. Kommen ihog, mine Herrar, att det ligger en betydlig skilnad uti att låta hvar och en sjelf efter öfverläggning med vänner eller vänners vänner öfvertyga sig om hvilka papper han bör anse såsom goda och följaktligen skaffa sig, än att genom regeringens försorg gifva vissa obligationer en offentlig auktorisation och derigenom komma allmänheten att lita på att de äro säkra och goda. Det vore mycket beklagligt, om derigenom, enskilda personer skulle på detta sätt inlockas i föderfliga spekulationer; men det är mycket möjligt att så kunde inträffa. Och detta är, som jag nämnde, baksidan af medaljen. Om jag alltså med största beredvillighet medgifver, att den noggrannaste granskning från finansministerns sida säkerligen skulle föregå ett sådant för-

klarande, så utesluter detta dock icke möjligheten att i ett eller annat enstaka fall ett misstag kan komma att insmyga sig. Och jag ber Herrarne vara goda och observera denna sida af saken, ty den är ganska allvarlig. Jag vet icke att man i något främmande land har på detta sätt med flit uppdragit åt regeringen att trycka sin stämpel på vissa slags affärer. Man har sett exempel i de stora länderna inom vår verldsdel, att regeringarne genom sitt inflytande medverkat att gifva den ena affären mera aplomb än den andra och derigenom lockat personer att engagera sig i det ena eller andra företaget. Men man har med rätta klandrat detta och klandrat det mycket skarpt. Det är just något härmed jemförligt som man med det nu föreliggande förslaget vill åstadkomma inom vårt land. Jag kan därför icke annat än yrka afslag å Utskottets förslag. Mycket hellre skall jag biträda det förslag, som Herr Jöns Rundbäck framställt och ännu hellre Grefve Sparres reservation.

Herr Lundström: Jag tror för min del att man icke kan iakttaga nog varsamhet i afseende på stadgandet om goda garantier, då fråga är om enskilda bankers rätt att utgifva sedlar. Här har blifvit yrkadt af Herr Grefve Sparre, med hvilken åtskilliga andra talare förenat sig, att man skulle bibehålla det gamla stadgandet i förevarande 13 § oförändradt. Men detta stadgande, som endast innehåller att ifrågavarande obligationer skulle vara "lätt säljbara", förefaller mig vara föga betryggande i afseende på sedelutgifningsrätten. Jag får säga att jag vet knappast något värdepapper, som icke är lätt säljbart, ej ens dåliga sådana, såvida nemligen de afyttras för lågt pris eller rent af till underpris; och jag hemställer därför om detta stadgande kan anses innebära någon säker garanti för att denna del af de enskilda sedelutgifvande bankernas grundfondshypotek kommer att utgöras af verkligt säkra och goda obligationer.

Herr Grefve Sparre har mot det föreliggande förslaget invändt, att det innebär en hallstämpling af vissa slag af obligationer, hvilka derigenom framför andra skola erhålla ett ökad värde. Jag ber att härvid få erinra, att en dylik hallstämpling i alla fall redan nu länge egt rum enligt 14 §, som stadgar, att Konungens Befallningshafvande skall bestämma, huruvida de till grundfondshypotek föreslagna obligationer äro antagliga eller ej. Det är ju en lika god hallstämpling i ena fallet som i det andra.

Dessutom skulle jag tro att det af ett annat skäl icke går an att taga bort de kursiverade orden ur 13 §; ty jag föreställer mig nemligen att Kongl. Maj:ts åtgöranden i detta fall skulle afse att lemna allmänna bestämmelser icke allenast om beskaffenheten af de obligationer som skulle kunna antagas till grundfondshypotek utan äfven beträffande åtskilliga andra omständigheter, som vid pröfningen och bestämmandet af deras värde böra iakttagas, såsom exempelvis att deras kurs ej får beräknas efter deras nominalvärde utan efter den ränta som är utfäst och utlottningsplanen. Stryker man nu ut ur paragrafen de kursiverade orden, utan att sätta något annat stadgande i stället, så kommer man också att lemna oafgjordt, huru eller efter hvilka grunder det verkliga värdet, efter

hvilket obligationerna böra beräknas till grundfondshypotek, skall beräknas.

Herr Åstrand förmenade, att hvarje bolag, som af Kongl. Maj:t får rättighet att utgifva obligationer, har i afseende på sin bolagsordning och de garantier, det erbjuder, undergått en sådan pröfning af Kongl. Maj:t, att man kan vara förvissad att dess obligationer skola vara lika goda som några andra. Jag tror icke att denna Kongl. Maj:ts pröfning innebär några sådana garantier, emedan Kongl. Maj:t dervid icke lärer befattna sig med att granska säkerheten af de obligationer samma bolag ämnar utgifva.

Herr Jöns Rundbäck har föreslagit det beslut, att endast statens och allmänna hypoteksbankens obligationer skulle förklaras antagliga till grundfondshypotek. Genom antagandet af detta förslag skulle visserligen undanrödjas svårigheten i afseende på grundfondshypotekens pröfning. Men jag vill fästa uppmärksamheten på, att det dock vore mycket obetänksamt att införa ett sådant stadgande, då, såsom vi veta, det gifves tillfällen, när man svårigen kan få hvarken statens eller allmänna hypoteksbankens obligationer, synnerligast som med det ifrågasatta stadgandet efterfrågan å dessa obligationer komme att blifva mycket stor, så att man understundom icke skulle kunna anskaffa dem utan efter alltför hög kurs. Konkurrenten emellan olika obligationer skulle derigenom blifva alldeles för liten. Dessutom kan med skäl anmärkas, att det vore orimligt att utesluta sådana, af större kommuner, såsom t. ex. Stockholm, Göteborg m. fl., utgifna obligationer, hvilka kunna anses fullt ut lika goda som allmänna hypoteksbankens. När dessa andra obligationer gå med samma ränta, betinga samma och stundom högre pris och sålunda åtnjuta lika stort förtroende hos allmänheten som hypoteksbanks-obligationerna, så anser jag att de böra vara lika antagliga till grundfondshypotek; och jag tror att Kongl. Maj:t i detta afseende skulle meddela sådana bestämmelser, som gjorde att sådana obligationer kunde godkännas.

Herr Sven Nilsson i Österslöv har mycket fäst sig vid den svårighet, som skulle uppkomma för Kongl. Maj:t att bestämma värdet på de obligationer, hvilka skulle få tagas såsom säkerheter; flere andre talare hafva sedermera äfven fäst sig dervid och man har förmenat, att Kongl. Maj:t skulle komma i valet och qvalet, då det blefve fråga om industriella aktiebolags obligationer, och att, om Kongl. Maj:t skulle antaga obligationer från ett sådant bolag, skulle han få taga från ganska många, om icke alla. Jag tror dock, mine Herrar, att det icke finnes någon finansminister, som skulle någonsin våga tillstyrka att i de bestämmelser, som skulle utfärdas om beskaffenheten af antagliga obligationer, icke infördes ett bestämdt förbud att aktiebolags obligationer finge mottagas såsom säkerheter, ty vid dylika obligationer börjar efter mitt förmenande strecket, hvaröfver man icke bör gå. Det må vara hvilka aktiebolag som helst, så kunna dess obligationer stå högt i dag, men ganska lågt i morgon, och jag tror, att finansministern har för stort ansvar inför Riksdagen för att våga underkasta sig att föreslå accepterande af obligationer, hvilka icke äro fullt säkra. Om man antager detta, så förfaller också den anmärkning, som nyss gjordes af Friherre Ericson, att Kongl. Maj:t

skulle, så att säga, inlocka allmänheten till att taga dylika obligationer, hvilka sedermera visade sig icke vara fullt säkra.

Jag hör Herrarne ropa på proposition, och då jag tror det vara tillräckligt taladt uti denna fråga, för att hvar och en må kunna bestämma sig, skall jag icke längre uppehålla Kammarerna och yrkar emellertid bifall till den nu föredragna paragrafen oförändrad såsom Utskottet föreslagit densamma.

Grefve Sparre: Jag skulle icke hafva vågat begära ordet en gång till, om icke här blifvit af Herr Jöns Rundbäck framställt ett förslag, hvilket sedermera vunnit understöd af ett par talare och hvilket otvifvelaktigt är det mest opraktiska, som man kan hitta på. Det har också blifvit ganska grundligt diskuteradt inom Utskottet, ty jag kan försäkra Herrarne, att under de 14 dagar, som denna fråga behandlats derstädes, har det icke varit brist på en allvarsam och grundlig diskussion i ämnet. Det ifrågasattes verkligen der, att man skulle bestämma statens och hypoteksbankernas obligationer såsom allena antagliga till grundfondshypotek, men man befarade då, att i så fall den omständigheten, att man på en gång skulle behöfva dessa papper, skulle höja deras kurs, då under en annan tidpunkt kursen på dem kunde blifva särdeles låg. Det är nu dessutom tänkbart, att det kan finnas andra papper, erkända såsom de allra förträffligaste och yppersta — t. ex. engelska consols, hvilka betraktas lika säkra som guld — och om nu en bank skulle vilja skaffa sig sådana, så skulle den icke få använda dem såsom grundfondshypotek derföre att lagstiftningen förklarar, att dertill endast får antagas ett visst slags obligationer, statens eller hypoteksbankernas. Om vi för öfrigt tänka oss den olyckliga tillfällighet, att vi blifva invecklade uti ett krig, i hvilket fall, då det alltid gäller på bankerna, statens obligationer ögonblickligen falla, kanhända till och med så lågt, att de till äfventyrs icke kunna säljas; vore det då klokt, vore det rimligt att nu på förhand hafva stadgat en sådan bestämmelse, som att endast dessa slags papper, hvilka äro mest underkastade kursen, skulle få antagas just till det ifrågavarande ändamålet. Man måste väl åtminstone lemna bankerna frihet att skaffa sig det bästa som finnes, men det skulle på så sätt icke blifva tillåtet.

Här har blifvit taladt om garantier. Den bästa garanti är utan tvifvel stadgandet om aktieegarnes solidariska ansvarighet. Det nödgar styrelsen till varsamhet i sina operationer och betänksamhet i fråga om valet af grundfondshypotek, om aktieegares utträdande och antagandet af andra i deras ställe.

Jag vill dermed ingalunda säga, att man icke bör vidtaga alla möjliga försigtighetsmått för alla händelser, men jag har blott velat framhålla, att det säkraste stödet för privatbankerna, efter min tanke, är denna solidariska ansvarighet. Så länge man för öfrigt har det stadgande, att ett af Konungens Befallningshafvande tillsatt ombud skulle jemte bankens direktion pröfva bankens säkerhetshandlingar, så länge Kongl. Maj:t ju alltid är i tillfälle att härom lemna sina Befallningshafvande vederbörliga föreskrifter, så anser jag, att man gått tillräckligt långt härutinnan och att det icke skulle kunna medföra annat än stora olägenheter,

om Kongl. Maj:t på förhand skulle bestämma, att dessa papper få antagas och dessa icke.

En talare har här yttrat, att Kongl. Maj:t skulle bestämma, icke blott huruvida papperen finge antagas såsom grundfondshypotek, utan äfven till hvilken kurs det skulle få ske. Då papperen ju oupphörligt vexla kurs, skulle Kongl. Maj:t ju också oupphörligen få utfärda nya kungörelser om till hvilken kurs bankerna finge acceptera dem. Detta visar, hvartill det leder, när man vill inblanda regeringen i rent ekonomiska frågor.

Jag vill nu slutligen tillägga, att Första Kammaren fattat just det beslut, som jag tillåtit mig att föreslå, och att genom antagande af detta mitt förslag man således vunne den fördel, att få saken afgjord.

Herr Boman: Det vill synas mig, som om Kammaren fästade mera vikt vid formuleringen af denna paragraf än hvad den verkligen förtjenar. Uti Utskottets förslag står inskjutet, att de räntebärande obligationer, hvilka skola kunna gälla såsom grundfondshypotek, böra vara sådana, "som enligt särskilda, af Kongl. Maj:t meddelade föreskrifter få i sådant afseende antagas". Denna mening kan efter mitt förmenande icke hafva afseende på annat än den instruktion, som från Kongl. Maj:t afgår till Konungens Befallningshafvande, och såsom jag fattar detta uttryck, så kan dermed aldrig afses ett yttrande rörande de särskilda slagen af obligationer, utan blott i allmänhet ett förständigande att iakttaga vissa försigtighetsmått i afseende å granskningen af papper. Skulle det tolkas så som Utskottets ordförande Grefve Sparre yttrat, så skulle ett sådant stadgande efter min tanke vara verkligen olycksbringande, ty då kunde några papper utan någon verklig anledning få ett högre värde och andra deremot utan förskyllan falla i värde. Om emellertid detta uttryck står kvar och tolkas på det sätt, som jag nyss nämnde såsom enligt min åsigt varande det rätta, så vore det fullkomligt oskadligt. Att meddela sådana föreskrifter ligger nemligen inom gränsen af regeringens verksamhet, ty det är naturligt, att, så snart några åtgärder eller försigtighetsmått böra vidtagas vid en bank, så kommer finansministern sjelf eller hans ombud att derom meddela föreskrift. Jag hade icke ämnat yttra mig i denna fråga, emedan jag ansåg det vara alldeles likgiltigt om denna mellanmening funnes eller icke, men sedan flere talare uppträdt och tolkat den på samma sätt som Grefve Sparre, har jag velat påpeka vådan af att låta den stå kvar.

Den, som efter min tanke mycket riktigt fattat ställningen härvidlag, är talaren på östgötabanken. Han fästade nemligen uppmärksamheten på, att enligt Kongl. förordningen den 6 Oktober 1848 här bildats bankbolag, hvilka icke äro sedelutgifvande, men dock få bedrifva bankrörelse i huru stor skala som helst, till och med mycket större än som motsvarar sedelutgifningen, men om dessa banker skola blifva berättigade att utgifva sedlar, så fordras dertill att hela bolaget skall stå solidariskt ansvarigt och att således ingen kan förlora ett öre på banken, förrän hvar och en lottegarare är atklädd intill sista skillingen. Under sådana förhållanden finnes ju icke någon sådan fara, som man här tyckes hafva ifrå-

gasatt, ty det är naturligen i bolagets intresse att icke köpa andra papper såsom säkerheter än dem, som hafva det värde, hvarpå de lyda.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid, utan ber blott att på grund af det sätt, hvarpå det ifrågavarande tillägget här blifvit af flere tolkadt, få tillstyrka bifall till paragrafen med den förändring, som af Grefve Sparre föreslagits.

Herr Ola Andersson: Dertill föranledd af ett yttrande här nyss, ber jag att få börja med ett par ord utom saken, något, hvartill jag annars sällan gör mig skyldig. Det var nemligen ett yttrande af en talare, som klandrade några ledamöters försummelse vid början af sammanträdet. Jag vill visserligen ej bestrida befogenheten af ett sådant klander, men jag öfverlemnar åt Herr Sven Nilssons i Österslöf eget bedömande, huruvida han är rätta mannen att i detta fall kasta första stenen.

Hvad nu sjelfva saken beträffar, så har jag för min del deltagit uti att bifalla 28 § af denna lag, fullt öfvertygad om dess riktighet. Emot antagandet af 26 § har jag haft någon betänklighet, skulle snarast varit böjd att afslå den, men hade hoppats att under en blifvande diskussion stadga min mening; då den nu emellertid blifvit bifallen, återstår för mig att i min ringa mån söka bidra till införande af sådana bestämmelser, som kunna medföra nödig trygghet och säkerhet. Vid sådant förhållande har jag vid granskning af denna 13 § ansett, på skäl, som af flere föregående talare redan blifvit anförda, det vara både olämpligt och för Kongl. Maj:t omöjligt att bestämma hvilka slags obligationer som må få antagas såsom grundfondshypotek. Ehuru jag väl tror, att det kan finnas många andra slags obligationer, som kunna vara lika säkra som de af Herr Jöns Rundbäck föreslagna, eller stats- och hypoteksbankernas obligationer, så skulle det dock efter min tanke icke vara möjligt att i denna lag uppräknat hvilka de kunna vara, och då återstår, såsom jag tror, endast att yrka bifall till Herr Jöns Rundbäcks förslag.

Grefve Posse: Jag kan väl tro, att Herrarne snart vilja hafva slut på diskussionen i denna fråga, och lofvar derföre att yttra mig helt kort. Jag vill blott säga, att detta förslag har i alla afseenden öfverraskat mig, ty det förefaller mig sannerligen högst eget, att både den ärade Herr Finansministern och Utskottet erbjudit oss ett sådant stadgande, som att Kongl. Maj:t skall granska de obligationer, hvilka skola få anses användbara såsom grundfondshypotek. Jag har för min del icke den uppfattning, att man med förslaget afsett det Kongl. Maj:t bör granska dessa obligationer, hvar och en för sig. Jag förmodar förslaget afser att Kongl. Maj:t genom ett cirkulär skall bestämma de obligationer, hvilka kunna anses såsom lämpliga. Redan detta är enligt min tanke en ganska oklok utväg. Den har nemligen först och främst den olägenheten med sig, att den erbjuder finansministern ett osökt tillfälle att inverka på värdet af börsapper. Det är, mine Herrar, ett lyckligt förhållande i vårt land att Sveriges finansminister såsom sådan icke har något tillfälle dertill, men han skulle få ett sådant tillfälle derigenom att man antager den nu ifrågavarande föreskriften, och jag tror ingalunda, att man bör erbjuda honom det. Det andra skälet emot att antaga en sådan bestämmelse är

att, såsom vi ofta hört, Konungens rådgifvare hafva fullt upp att göra, och jag tror icke att finansministern för att blifva sysselsatt behöver få sig anförtrodt det besvärliga uppdraget att följa med börsspekulationen och granska säkerhetspapper och obligationer; det torde väl vara onödigt att öka hans arbete dermed. För det tredje, så hvem kan väl garantera, att hvarje finansminister är lämplig person att företaga en sådan granskning? Han kan vara en utmärkt finansminister i öfrigt, utan att ega de egenskaper, som fordras för ett arbete som detta, utan att vara lämplig att ligga inne uti börsspekulationer och hvad som dermed står i sammanhang. Dessutom tror jag icke att den kontroll, som här ifrågasatts, bör centraliseras, utan att man gör klokast att låta den förblifva oförändrad såsom den nu är. En förändring i nu bestämda kontroll är icke nödig och ej heller nyttig. Den är icke nödig, derföre att bättre kontrollant på de värdepapper, som inköpas af en enskild bank, icke finnes än banken själf, såsom talaren på östgötabanken också redan mycket riktigt anmärkt; ty, mine Herrar, huru kan man väl tänka sig, att någon bank skulle belasta sig med dåliga papper? Det är icke tänkbart, men för alla händelser har ju den nu gällande privatbankslagen ålagt bankerna att låta Konungens Befallningshafvande, hvar i sin ort, granska grundfondshypoteken, och det har visat sig vara alldeles tillräckligt för att utöfva en nödig kontroll. Jag vet mycket väl, att man kan säga emot detta argument, att det är tänkbart, att en enskild bank slutar ett lån, som icke kan realiseras, och att den, för att likväl tillgodogöra sig de obligationer, som äro köpta, nödgas lägga dessa obligationer i sin kista såsom grundfondshypotek. Det är väl samnt, att en sådan möjlighet är tänkbar, men om, såsom Grefve Sparre föreslagit, paragrafen kommer att innehålla, att det skall vara "lätt realisabla" obligationer och att granskningen såsom hittills skall komma att ske hos Konungens Befallningshafvande, så torde det vara mer än tillräckligt för att förebygga en sådan eventualitet, som jag nyss ifrågasatt.

Att, på sätt Herr Jöns Rundbäck föreslagit, bestämma några särskilda obligationer såsom antagliga, har verkligen det emot sig, att, om man förutsätter, det en enskild bank skulle föredraga att köpa t. ex. engelska consols, så skulle den vara förhindrad derifrån genom ett dylikt stadgande.

Jag kan således för min del icke understödja Herr Jöns Rundbäcks förslag, men får deremot yrka bifall till det af Grefve Sparre framställda, äfven derföre att han utsträcker bankens skyldighet till att hafva minst *hälften* af grundfondshypoteken uti obligationer, då bankerna nu blott behöfva hafva *en tredjedel* deruti. Det är en förändring, som jag anser vara lycklig, ty obligationer äro som grundfondshypotek utan tvifvel mycket lämpligare än in-tecknade skuldsedlar. Numera, sedan hypoteksföreningarna bevilja lån emot in-teckningar, som icke öfverskrida hälften af taxeringsvärdet, kan man häremot icke göra den invändningen, att ett sådant stadgande skulle föranleda till minskning i utvägen att få belåna jord.

Jag yrkar således bifall till det af Grefve Sparre framställda förslag.

Herr Åstrand: Jag kan icke afstå från ordet utan att bemöta de uttydingar, som icke af en utan af tvänne föregående talare blifvit gjorda af hvad jag i denna fråga anfört.

Man har velat lägga i min mun ett sådant yttrande som att alla sådana obligationer, hvilka utfärdats af bolag med Kongl. sanktion, skulle vara tillräckligt goda säkerheter. Detta har jag aldrig sagt, utan jag har sagt att, då dessa bolag prövas och fastställas af Kongl. Maj:t och de fått rättighet att utfärda obligationer, dessa obligationer icke borde undergå någon särskild hallstämpling och en del förklaras för goda och en annan del för underhålliga papper.

För öfrigt tror jag att den säkraste garantien ligger i den privatbankernas styrelser tillkommande rättigheten och skyldigheten att granska de säkerhetshandlingar, som till dem öfverlemnas. Hitintills under de 30 år som privatbankerna varit i verksamhet har ingen menniska förlorat ett öre på dem; hittills har ingen klagat öfver att icke dessa banker skött sin rörelse på ett för det allmänna gagneligt sätt, och styrelserna äro nog så måna om sig och bankerna att de icke taga emot andra säkerheter än dem som hafva verkligt värde.

Jag har blott velat påminna om detta och kan icke på något sätt finna det förslag, som Herr Jöns Rundbäck framställt, vara lyckligt; ty jag tror att detsamma går i en riktning, som skulle kunna göra privatbankernas verksamhet under vissa förhållanden nära nog omöjlig. Jag yrkar fortfarande bifall till Grefve Sparres förslag.

Herr Andreasson: Friherre Ericson yttrade, att det skulle blifva svårt för finansministern att granska privatbankernas värdepapper, och jag tror att han deri har ganska rätt; men jag frågar: kan detta icke mången gång vara lika svårt för Konungens Befallningshafvande.

Han yttrade vidare att, om säkerheterna skulle prövas af Kongl. Maj:t, dessa skulle komma till allmänhetens kännedom till men för de säkerheter, som ej blifvit godkända; ja, men har man väl någon visshet att sådant icke lika väl kan inträffa om de prövas af Konungens Befallningshafvande?

Jag kan icke tro att Konungens Befallningshafvande skulle hålla till godo med hvad papper som helst. Jag har endast hört en talare, en ärad ledamot på östgötabanken, anse all kontroll öfverflödig, men denna uppfattning tror jag icke hyses af Kammaren, lika litet som jag kan dela densamma, utan tror jag tvärtom all möjlig säkerhet önskvärd och yrkar därför bifall till Herr Jöns Rundbäcks förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Det skulle onekligen vara godt om någon kunde uppgifva något fullt praktiskt förslag att lösa denna fråga och hvarigenom man kunde undvika att besvära så väl Kongl. Maj:t som Konungens Befallningshafvande med den granskning, hvarom fråga är. Jag medgifver att det kan vara ganska svårt att tillämpa Herr Rundbäcks förslag, men så helt och hållet opraktiskt tror jag det icke vara. Man har visserligen sagt att det kunde gifvas tillfällen då det vore förenadt med ganska mycken svårighet, ja, vore rent af omöjligt att anskaffa stats- och hypoteksbanksobligationer. Jag tror dock icke att något sådant, åtminstone på lång tid, skall inträffa; ty vi låna ju oupphörligen, och så länge staten skuldsätter sig, lärer det nog också finnas tillgång på statsobligationer.

Man har påstått, att det vore bäst att öfverlemna till privatbankerna sjelfva att bestämma hvilka säkerhetshandlingar de önska begagna såsom grundfondshypotek. Vore sedelutgifningsrätten begränsad, så att endast större sedlar finge utgifvas, då kunde detta måhända vara riktigt, ty vid sådant förhållande komme sedlarne hufvudsakligen att begagnas af personer som sjelfva vore i tillfälle att bedöma den säkerhet banken erbjöde, men så länge privatbankerna få utgifva sedlar å 5 och 10 R:drs valör, hvilka till stor del stanna i arbetarnes fickor, så är det nödigt att från statens sida stadga tillräcklig kontroll å de säkerheter, som ligga till grund för dessa bankers sedelutgifning. Vid sådant förhållande blir nästa fråga: *hvad* skall man göra, då frågan nu skall afgöras så att säga på stående fot? Jag får säga att i mitt tycke är Herr Rundbäcks förslag det mest antagliga; då man icke velat, såsom jag förut yrkat, låta frågan i dess helhet ännu någon tid hvilat. Jag befarar blott att det kan gå med denna lagstiftning som med åtskilliga andra frågor, att vi inom kort skola finna att vi förhastat oss.

Herr Grefve Sparre nämnde, att det kunde blifva ytterst farligt om Sverige råkade i krig; stats- och hypoteksbanksobligationerna skulle då falla, och det kunde då vara godt om de enskilda bankerna hade jemväl andra obligationer. Jag vill med anledning deraf erinra att, om statsobligationerna och hypoteksbanksobligationerna falla, det icke är mycket sannolikt att några andra svenska obligationer skola stå mycket högt i värde, och jag tror derföre att denna invändning icke förtjenar särdeles mycken uppmärksamhet.

Herr Hæggström: Jag begärde ordet i anledning af Grefve Sparres yttrande. Han sade att, om man antog Herr Rundbäcks förslag, så vore detta mycket ledsamt; stats- och hypoteksbanksobligationer, menade han, vore det sämsta man kunde få, ty komme ett krig öfver oss, så skulle dessa obligationer hastigt falla aldeles ofantligt. Jag förmodar att, om ett krig komme öfver en landsort, som stode aldrig så högt i industrielt hänseende, obligationer utgifna från den orten komme att sjunka vida hastigare än statens och hypoteksföreningarnes, och således kan jag icke finna att denna hans betänklighet förtjenar den ringaste uppmärksamhet. Den ädle grefven förmenade, att genom godkännande af Herr J. Rundbäcks förslag skulle bankstyrelserna och Konungens Befallningshafvande hindras att taga utländska goda papper, såsom engelska consols och dermed jemförliga, och att Kammarern väl aldrig kunde ingå på ett sådant förslag.

Jag ber i anledning häraf få fästa Herr Grefvens uppmärksamhet på, att Herr Rundbäcks förslag ingalunda afser blott svenska statens obligationer utan äfven utländska — ty Herr Rundbäcks förslag talar om *stats-* icke *statens* obligationer.

En talare från Malmö sade, att det icke vore någon fara att öfverlemna till Konungens Befallningshafvande att pröfva säkerhetshandlingarne, ty det ginge ju på lottegarnes risk, och det vore desse som i sista hand finge svara för möjliga förluster; räckte ej grundfonden till, så hade man lottegarnes solidariska ansvarighet att hålla sig till. Ja, mine Herrar, den der solidariska ansvarigheten, den står på papperet men — sväfvar i luften! Jag vågar säga att så är. Inom Utskottet väcktes ett förslag i den

riktning, att man skulle få klart hvad som verkligen menades med denna solidariska ansvarighet, men det föll med stor pluralitet och hufvudargumentet var, att man genom förslaget antagande skulle skrämja alla kapitalister att ingå som solidariska bolagsmän i enskilda banker med sedelutgifningsrätt, och att man genom förslaget skulle omöjliggöra bildandet af nya sedelutgifvande banker vid oktrojernas utgång.

Herrarne behagade af ett dylikt skäls framkastande finna, hvad de flesta som tänkt närmare på frågan äfven hafva klart för sig, att, såsom jag nyss hade äran nämna, den solidariska ansvarigheten i vår nu gällande förordning angående de enskilda bankerna med rätt att utgifva egna bank-sedlar *existerar på papperet, men dess värre endast på papperet och alls icke i verkligheten.*

Råkar enskild sedelutgifvande bank i konkurs, får, enligt "Kongl. Förordningen den 6 Oktober 1848 (N:o 44) angående lagbestämmelser med afseende på enskilda banker", borgenär utan förmånsrätt visserligen ränta men ingen utdelning å sin fordran *förr än två år förflutit*, och under denna långa tid äfvensom före konkursens början torde de solidariska bolagsmännen väl veta att på ett eller annat vis sätta sina enskilda tillgångar utom borgenärernas åtkomst.

Grefve Posse ifrågasatte huruvida finansministern, om än aldrig så duglig i öfrigt, alltid skulle kunna anses vara lämplig att granska privatbankernas grundfondshypotek. Jag vill göra honom en dylik fråga: Hvem garanterar att ett landshöfdingeembete, om än aldrig så skickligt, kan anses vara lämpligt att pröfva sådana handlingar? Hvem kan påstå att de 24 Konungens Befallningshafvande, som nu finnas, alla skulle vara lämpliga att granska ifrågavarande säkerhetshandlingar?

Emellertid är det nu så mycket angelägnare att de enskilda bankerna förse sig med dugliga och fullgoda hypotek, som deras sedelutgifning i en hastig vändning ganska betydligt ökats. En talare sade visserligen, att den minskats, men jag vågar påstå motsatsen, ty nu har man rättighet att utgifva sedlar på reservfonden och vissa procent af bankens fordringar. Om man har en grundfond på en million, så finnes ingenting som hindrar att sätta upp reservfonden till tre millioner och utgifva sedlar för fyra och en half millioner. Och hvad fordras för underlag i hårdt mynt för dessa $4\frac{1}{2}$ millioner? — jo hvarken mer eller mindre än 100,000 R:dr eller jemnt 10 procent af grundfonden, om denna är 1 million. Är icke detta en farlig ökning i sedelutgifningsrätten, och böra vi då icke se till att pröfningen af grundfondshypoteken sker med den största möjliga omsorg och noggrannhet?

Jag skall afstå från mitt förra yrkande och instämja med Herr Rundbäck, ty då kommer man ifrån denna så kallade hallstämpling och får att göra endast med stats- och hypoteksföreningarnes räntebärande obligationer.

Herr Santesson: Jag begärde ordet endast för att tillkännagifva, att jag instämmer med Grefve Sparre i denna punkt. Han har uttalat åsigt, som jag icke kan annat än gilla, och han har i sin reservation angifvit de grunder, som ledt hans omdöme i detta fall, grunder som äfven

för mig äro bestämmande, då jag nu tager mig friheten yrka bifall till denna reservation.

Herr Falk: Det af Herr Rundbäck framställda förslag anser jag för min del icke af beskaffenhet att kunna antagas. Det är ju gifvet att, om man först föreskrifver att privatbankernas grundfondshypotek skola bestå till en viss bestämd del af obligationer och man sedan föreskrifver att dessa obligationer skola vara stats- eller hypoteksbanksobligationer, det lätt nog kan komma att inträffa, att sådana obligationer till tillräcklig myckenhet icke finnas att få. Och då ingen lärer kunna tvingas att för sådant ändamål göra sig af med de obligationer han möjligen kan innehafva, så kan det ju härigenom inträffa, att bankerna blifva urståndsatta att förskaffa sig det belopp de blifvit ålagda att innehafva.

Jag kan således icke anse Herr Rundbäcks förslag annat äu ganska vådligt, hvarför jag yrkar afslag å detsamma, men anhåller deremot om bifall till Herr Grefve Sparres förslag, för hvilket många och enligt min tanke goda skäl blifvit anförda.

Öfverläggningen var slutad.

Den förevarande §ns 1 mom., i afseende hvarpå endast yrkats bifall, blef, efter derå af Herr Talmannen framställd proposition, af Kammaren bifallet.

Beträffande åter 2 mom. hade under öfverläggningen yrkats dels bifall till Utskottets förslag, dels bifall till de olika ändringsförslag, som Grefve Sparre och Herr Jöns Rundbäck i afgifna yttranden framställt, dels ock slutligen att, med afslag å Utskottets förslag, momentets nuvarande lydelse måtte bibehållas oförändrad. Efter upptagande af dessa yrkanden och enligt dem framställda propositioner, förklarade Herr Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för Herr Jöns Rundbäcks förslag. Votering blef då begärd; och skedde alltså, sedan till kontraposition antagits bifall till Grefve Sparres yrkande, omröstning enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd vote-ringsproposition, lydande sålunda:

Den, som godkänner det förslag till lydelse för 13 § mom. 2 i Kongl. kungörelsen den 20 Maj 1864, som Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet framställt i utlåtandet N:o 2, med den ändring, att begynnelseorden skola erhålla följande lydelse:

Mom. 2. Dessa grundfondshypotek skola bestå till minst hälften af Stats- eller Allmänna Hypoteksbankens räntebärande obligationer och för öfrigt etc.

(Fortsättning enligt Utskottets förslag.)

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner Nej, är Utskottets förslag godkänt, med följande ändring af begynnelseorden:

Mom. 2. Dessa grundfondshypotek skola bestå till minst hälften af lätt säljbara räntebärande obligationer och för öfrigt etc.

(Fortsättning enligt Utskottets förslag.)

Omröstningen visade 88 ja mot 74 nej; hvadan Kammaren fattat beslut i enlighet med ja-propositionen.

Mot beslutet reserverade sig Herrar *H. Schultz, Wedberg, Törneblad* och *G. C. Mæchel*.

Efter föredragning dernäst af § 8 anförde

Herr Gustaf Jonsson: Jag skulle här vilja göra det yrkandet, att mom. B, angående kommanditlottegarer, må uteslutas. Dessa lottegarer äro hädanefter obehöfliga, så mycket mer, som sedelutgifts-rätt på grund af deras insatser icke bör tillåtas, då de icke hafva solidarisk ansvarighet.

Herr Philipsson: Jag tillåter mig fästa uppmärksamheten derpå, att nu gällande banklag af den 20 Maj 1864 i 8 § stadgar under mom. K, att bolagsreglerna böra innefatta bestämmelser om de grunder, efter hvilka de in-tecknade skuldebref och räntebärande obligationer skola uppskattas, hvilka få såsom grundfondshypotek antagas. Denna punkt utslöts nu, emedan man accepterat Kongl. Maj:ts förslag, att Kongl. Maj:t i allmänhet skulle meddela föreskrifter om grunden för obligationernas bedömande. Nu har Kammaren beslutit, att endast hypoteksbankens obligationer och statsobligationer få användas såsom grundfondshypotek, och det torde därför vara nödvändigt att i bolagsreglerna upptaga bestämmelser om grunderna för dessa obligationers värdering. Det är nemligen icke tillräckligt att hafva sagt, att de få upptagas såsom grundfondshypotek, utan man måste äfven bestämma om grunderna för värderingen, och jag yrkar därför, att mom. K i § 8 af nu gällande lag jemväl upptages i den nya banklagen.

Grefve Sparre: Jag instämmer med Herr Philipsson, ty det är en gifven följd af Kammarens beslut i fråga om grundfondshypoteken, att stadgandet i den gamla lagens 8 § under mom. K bör stå kvar, och jag yrkar därför, i likhet med Herr Philipsson, att detta moment upptages i den nya lagen.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gäfvos propositioner så väl på bifall till Utskottets förslag i oförändradt skick som ock, enligt de yrkanden, som blifvit gjorda, på bifall till de olika ändringsförslag, Herrar Gustaf Jonsson och Philipsson under öfverläggningen framställt; och som svaren utföllo med öfvervägande ja för Herr Philipssons förslag, hade Kammaren således, med godkännande af paragrafen, sådan den af Utskot-

tet föreslagits, beslutit att till densamma skulle fogas ett ytterligare moment, så lydande:

“k) om de grunder, efter hvilka, med iakttagande af hvad § 13 här nedan föreskrifver, de in-tecknade skuldebref och räntebärande obligationer skola uppskattas, hvilka få såsom grundfondshypotek antagas.“

§ 9.

Godkändes.

§ 12.

Beträffande denna § anfördes af

Grefve Sparre: I den reservation, som jag anmält mot Utskottets förslag i 12 §, har jag påpekat olämpligheten deraf, att reservfonden ej ens efter oktrojtids slut skulle få minskas. Det är tänkbart, att i ett bankbolag finnas personer, som önska utgå ur bolaget, men om ej reservfonden får minskas, kunna de ej utgå, ty man kan ej begära, att de skola lemna sin andel i reservfonden kvar, men man kan ej heller begära mera, än att reservfonden skall förblifva oförminskad längre tid, än oktrojen fortfar. Om Utskottets förslag antages, så skulle det vara förbjudet att minska reservfonden, i fall bolaget begär förlängning af oktrojen. Då sedelutgifningsrätten bör grundas jemväl på reservfonden, ligger deri en tillräcklig uppmaning för bolaget att bilda reservfond. Så länge oktrojtiden fortfar, bör reservfonden ej minskas, men att förbjuda bolaget dispositionsrätt öfver reservfonden efter oktrojtids slut, är utan tvifvel oriktigt, och jag tror, att Utskottets förslag tillkommit genom en felaktig redaktion. Jag yrkar derföre bifall till min reservation, att ifrågasvarande tillägg må erhålla följande form: “Reservfond, som på grund af föreskrift i bolagsreglerna blifvit bildad, må ej under oktrojtiden genom utdelning minskas“.

Herr Jöns Rundbäck: Den siste ärade talaren känner mer än väl, att svensk lag stadgar, att arf ej må skiftas förr än gäld är gulden. Detta stadgande bör äfven tillämpas på bolag, ty det är icke lämpligt dela behållningen förr, än boet blifvit utredt. Jag finner det föreslagna stadgandet ganska välbetänkt och anser, att den, som vill gå ut ur bankbolag innan utredning skett, gerna kan vänta tills alla fått sitt; hvarföre jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Grefve Sparre: Hvad den föregående talaren ordade om, att arf icke får skiftas förr än gäld guldits, och utdelning icke ske förr än utredning skett, hör alls icke hit. Här är endast fråga om, att Utskottets förslag i denna § erhållit en oriktig redaktion, ty det är klart, att, när oktrojtiden är ute, böra delegarne ega rätt att disponera reservfonden.

Herr *Lars Ersson* i Wik instämde med Grefve Sparre.

Herr Gustaf Jonsson: Jag vill endast upplysa Kammaren, att Grefve Sparre inom Utskottet icke erhöi något understöd för sin åsigt. För min del yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Edström: Jag kan icke finna annat, än att den åsigt, som Herr Grefve Sparre framhållit, är riktig, hvarföre jag anhåller att få understödja hans yrkande.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr Talmannen gaf propositioner, i öfverensstämmelse med de meningar som förekommit, dels på bifall till Utskottets förslag i oförändradt skick och dels på bifall till samma förslag med den förändrade lydelse, Grefve Sparre i sin, rörande denna paragraf afgifna, vid utlåtandet fogade reservation föreslagit. Den förra af dessa propositioner fann Herr Talmannen vara med öfvervägande ja besvarad; men då votering begärdes, blef af sådan anledning en omröstningsproposition af följande lydelse nu uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller i oförändradt skick 12 § i det förslag, som blifvit framställt i Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets utlåtande N:o 2,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, är den ifrågavarande §:n antagen med följande förändrade lydelse:

Insatt grundfond må ej genom utdelning minskas, så länge bankrörelsen fortfar, och icke heller vid dennas upphörande i vidsträcktare mån, än att återstoden fullt motsvarar beloppet af bolagets utelöpande och gällande förbindelser af alla slag.

Reservfond, som på grund af föreskrift i bolagsreglerna blifvit bildad, må ej under oktrotiden genom utdelning minskas.

Omröstningen, i vanlig ordning verkställd, utföll med 106 ja mot 35 nej; och hade Kammaren således beslutit enligt ja-propositionen.

§§ 22 och 24.

Godkändes.

§ 27.

Mom. 1.

Förra afdelningen af detta moment blef af Kammaren godkänd.

I fråga om momentets *senare afdelning* yttrade:

Herr Ola Månsson: Jag tillåter mig vid detta moment framställa ett särskildt yrkande, ehuru jag hyser ringa förhoppning att vinna framgång för detsamma efter den utgång 28 § fått, men då jag anser, att de små sedelvalörerna i högsta grad skola motverka spridningen af guldmynt, då allmänheten har stor benägenhet för dessa småsedlar, och de enskilda bankerna gerna släppa ut dem, så finner jag mig föraniåten yrka, att mom. 1 erhåller följande lydelse: Banksedlar få endast lyda å femtio, etthundra, femhundra och ett tusen kronor.

Herr Jöns Rundbäck: Jag är förekommen af den föregående talaren, som uttryckte den tanke, som flera gånger förut blifvit uttalad inom Kammaren, om önskvärdheten att metallisk valuta erhöles mera spridning i landet. Nu har Kammaren beslutit, att banksedel ovillkorligen skall inlösas med guldmynt, men då vi icke ega guldmynt under tio kronor, kan detta beslut icke tillämpas i fråga om banksedlar på fem kronor. Jag behöfver endast återöpa detta förhållande såsom motiv för mitt yrkande, att ifrågavarande moment må erhålla följande lydelse: Banksedlar få endast lyda å 50, 100, 500 och 1,000 kronor samt tills vidare, och intill dess Kongl. Maj:t annorlunda förordnar, jemväl å 10 kronor.

Herr Anders Johansson: I likhet med den föregående talaren anser jag, att, till vinnande af nödig säkerhet och förekommande af rubbningar i penningvärdet, guldmyntet bör erhålla större spridning inom landet, men detta låter sig icke göra så länge som de enskilda bankerna erhålla rättighet att utgifva sedlar å mindre valör, än vi hafva guldmynt. Jag anser derföre, att denna rättighet bör upphöra och instämmer med Herr Jöns Rundbäck.

Grefve Sparre: Jag hoppas, att Kammaren icke af den ovilja, som här börjat göra sig gällande mot privatbankerna i anledning af det beslut, som blifvit fattadt i fråga om 26 §, låter förleda sig att nu fatta ett beslut, som onekligen skulle vara ytterst vådligt. Tro Herrarne verkligen, att det skulle gå an att så här i en hast draga in alla privatbanksedlar på tio och fem riksdaler? Hvad skulle väl följden här af blifva? De sedlar af denna valör, som för närvarande äro utelöpande i riket, uppgå troligen till fyratio eller femtio millioner, och skulle väl Riksbanken i ett ögonblick kunna ersätta dem alla? Omöjligt! Utskottet har varit af den tanke, att de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt bör minskas och sedlarne å fem riksdaler i första rummet indragas, och då Kongl. Maj:t förklarar, att en sådan indragning bör ega rum så fort ske kan, samt Utskottet med anledning deraf föreslagit, att banksedlar å fem kronor endast tills vidare, och intill dess Kongl. Maj:t annorlunda förordnar, må utgifvas, så kunna vi ej gerna för närvarande gå längre. Vi skola väl ej sätta oss i en sådan ställning, att vi sakna mynt i landet. Så rasande skola vi väl icke blifva öfver att en votering icke slagit ut efter önskan. Jag är öfvertygad, att när Kongl. Maj:t sagt sig vara betänkt på att göra en indragning, och Riksdagen dertill lemnat bemyndigande, så

så hafva vi gått så långt vi kunna gå med det mål för ögonen, att privatbankssedlarne så småningom indragas, när sådant kan ske, utan att skada den allmänna rörelsen och allmänhetens fordringar.

Hvad beträffar Herr Jöns Rundbäcks åsigt, att det skulle vara nödvändigt att indraga sedlarne å fem kronor derföre, att banksedlar ovilkorligen skola inlösas med guldmynt, så ber jag honom betrakta en riksbankens sedel å fem kronor eller en krona, och han skall deraf finna, att på dem står, att de skola inlösas med guldmynt enligt lagen om rikets mynt af den 30 Maj 1873, som säger, att smärre belopp kunna inlösas med silfver eller till och med koppar. Denna hans invändning betyder således icke mycket, och så enfaldiga hafva vi i sanning icke varit i Utskottet, att vi icke tänkt på en så simpel sak. Då vi nu alla önska, att privatbankernas sedelutgifningsrätt så småningom bör minskas, hemställer jag i den allmänna rörelsens intresse om bifall till Utskottets förslag, hvilket af Första Kammaren blifvit antaget med det tillägg likväl, att i momentet skulle intagas ett stadgande, att privatbankerna icke finge utgifva sedlar å mindre valör än Riksbanken. Jag yrkar så mycket hellre, att Kammaren måtte biträda detta beslut, som frågan eljest, i fall Kamrarna stanna i olika beslut, för denna gång förfallit.

Herr H. Schultz: Då, såsom bekant är, flera af våra i verksamhet varande enskilda sedelutgifvande banker sökt ny oktroy, men Kongl. Maj:t icke funnit skäl att bevilja sådan, innan Riksdagen lemnats tillfälle att yttra sig angående föreslagna ändringar i lagstiftningen för ifrågavarande stags banker, och man vet, att flera af nu gällande oktroyer tilländagå åren 1875, 1876 och 1877, hvaraf följer, att den lag, som nu möjligen blir antagen, kommer att tillämpas under en tid af 10 till 12 år framåt, samt alla torde vara ense derom, att ofta skeende förändringar i denna lagstiftning icke äro nyttiga, så är det, enligt min tanke, nödvändigt att tillse, det lagstiftningen på en gång undergår förändring i alla de delar, der sådant må anses behöfligt. Då nu denna Kammare, i likhet med Första Kammaren, beslutit, att de enskilda bankerna skola med guldmynt inlösa sina sedlar, så bör man äfven vidtaga sådana åtgärder, som befrämja guldmyntets spridning i den allmänna rörelsen. Detta mål kan dock ej uppnås, om man beslutar en lag, som skall gälla åtminstone 10 eller 12 år framåt och i hvilken lag det är de enskilda bankerna fortfarande medgifvet att utgifva sedlar å 10 kronors valör. Jag anser det således nödvändigt, att den af Utskottet föreslagna inskränkning i rättigheten för enskilda banker att utgifva sedlar å 5 kronor göres gällande äfven i fråga om sedlar å 10 kronor. Detta kan lämpligen ske på det sätt, att ordet "tio" i första raden af den nu föredragna punkten nedflyttas till orden "fem kronor" i den sista raden, hvarigenom punkten skulle erhålla följande förändrade lydelse: "Banksedlar få endast lyda å femtio, etthundra, femhundra och ett tusen kronor samt tills vidare, och intill dess Kongl. Maj:t annorlunda förordnar, jemväl å tio och fem kronor". Derigenom vinnes en möjlighet att borttaga de enskilda bankernas sedlar å 5 och 10 kronor, när Kongl. Maj:t finner sådant lämpligt. Detta bör dock ej ske annorlunda än i sammanhang med

en förändring af Riksbankens sedelvalörer, enär det ej kan vara rättvist att för den ena banken stadga strängare bestämmelser än för den andra. Om deremot Utskottets förslag bifalles i oförändradt skick, så har Rege- ringen ej makt att hindra de enskilda bankerna att under oktrojtiden utgifva sedlar å tio kronor, och derigenom skulle ej cirkulationen af guld- mynt inom landet befordras.

Jag får därför vördsamt hemställa om proposition å bifall till Ut- skottets förslag i denna punkt med den af mig deri nu gjorda för- ändring.

Herr Gustaf Jonsson: Äfven jag var i Utskottet af den menin- gen, att de enskilda bankernas sedlar å fem kronor borde alldeles bort- tagas, men jag måste underkasta mig majoritetens beslut. Jag trodde att sådana sedlar lätt kunde undvaras och det är, man må resonnera huru man vill, en oegentlighet att sådana sedlar skola få kvarstå i bank- lagen, då man ej har guldmynt till motsvarande värde. Derföre anser jag det riktigt, att sedlar å 5 kronor försvinna. Sedlarne å 10 kronor vågar jag mig ej på för närvarande.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Per Nilsson i Espö: Hvad mig enskildt vidkommer, så har jag visst icke fattat humör af det beslut Kammaren fattat i fråga om den 26 §, emedan jag vant mig vid att anse pluralitetens åsigt såsom den förständigaste. Jag ber blott att, i anledning af Herr Grefve Sparres yttrande, att det vore orätt att beröfva landets rörelsekapital sedlarne å 5 kronor, få anmärka att det, enligt min tanke, är lika orätt att beröfva landet möjligheten att inom kort tid få hårdt mynt i stället för de små representativen i sedlar, som egentligen ej äro annat än nödmynt. Om man deremot i lagen införer den bestämmelse, att de enskilda bankerna successivt, och i den mån ny oktroj beviljas, icke tillåtas att utgifva sedlar å 5 kronor, så är jag öfvertygad derom, att Riksbanken, som har Tumba pappersbruk till sin disposition, under öfvergångstiden och till dess vi få vårt myntverk i ordning, så att tillräckligt med guld- och silfvermynt finnes att tillgå, utan någon svårighet skall kunna fylla be- hofvet af sedlar å 5 kronor.

Jag får därför instämma i Herr Jöns Rundbäcks yrkande.

Herr Jöns Rundbäck: Jag ber Kammaren om ursäkt för det jag ännu en gång uppträder i denna fråga, men jag kan ej underlåta att be- svara hvad Herr Grefve Sparre yttrade. Han sade, att Kammaren icke skulle låta af den ovilja, som förefinnes i anledning af utgången af vote- ringen öfver den 26 §, förleda sig till någon obillighet. Är det då så gifvet, att jag, som framställt det förslag, som af Herr Grefve Sparre klan- drats, tagit humör af beslutet i den föregående paragrafen? Och har det någonsin varit min afsigt att förleda någon att göra sig skyldig till en obillighet? Nej, visst icke. Jag undanber mig alla sådana beskyllningar!

Herr Grefve Sparre talade om de olägenheter, som skulle uppstå, om de enskilda bankernas sedlar å 5 kronor på en gång dragas ur den all- männa rörelsen. Men något sådant hafva vi ej påyrkat; utan det är na-

turligt att, så länge de nu varande oktrojerna gälla, de enskilda bankerna fortfarande ega rätt att utsläppa sedlar å 5 kronor. Först vid oktrojtidens slut skall denna rättighet upphöra. Men nu är det att märka, att oktrojtiden för flera sedelutgifvande banker ännu på flera år ej utgår. Följaktligen skall indragningen af sedlarne å 5 kronor blott successivt ega rum.

Dessutom får jag fästa uppmärksamheten derå att, enligt mitt förslag, sedlarne å 10 kronor skulle kvarstå. Jag har ej föreslagit deras borttagande, och alla Herr Grefve Sparres anmärkningar härom hafva således varit helt och hållet obefogade.

Jag vill ej längre upptaga tiden, utan blott säga, att det är, enligt min tanke, så mycket som talar för det förslag jag haft äran framställa, att jag vågar hoppas, att Kammaren skall bifalla detsamma.

Herr Karl Aron Jönsson: Jag har begärt ordet blott för att i anledning af Herr Grefve Sparres yttrande förklara, att det ej är af något hämdbegär, som jag instämmer i Herr Jöns Rundbäcks yrkande. Jag har röstat emot Kammarens beslut i den föregående paragrafen, men får naturligtvis underkasta mig majoritetens åsigt. Herr Grefven yttrade, att man ej borde fatta ett så rasande beslut som att på en gång borttaga sedlarne å 5 och 10 kronor. Jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att Herr Rundbäck ej föreslagit borttagande af 10-kronesedlarne, utan blott af dem å 5 kronor, och dessa ej heller på en gång, utan allenast i den mån nu gällande oktrojer utgå.

Jag skulle, för min del, helst vilja förena mig med Herr Ola Månsson, men då jag fruktar, att hans förslag skulle medföra allt för stor rubbning i den allmänna rörelsen, inskränker jag mig till att yrka bifall till Herr Rundbäcks förslag.

Sven Nilsson i Efveröd: Då man redan har kännedom om Första Kammarens beslut i denna fråga, så bör man söka göra för sig klart, hvad detta beslut egentligen innebär. Första Kammaren har satt valören å de enskilda bankernas sedlar i parité med Riksbankens och föreslagit, att de enskilda bankerna ej skola få utgifva sedlar å lägre valör än den minsta å Riksbankens sedlar. Man finner således häraf, att den åsigt, som under diskussionen om den 28 § uttalades, eller att Utskottets förslag skulle medföra borttagande af de enskilda bankernas mindre sedlar, ej håller stånd, åtminstone efter den mening, som i Första Kammaren gjort sig gällande i fråga om den nu föredragna punktens lydelse. Jag är också öfvertygad derom, att det ej skall blifva så lätt att få bort det mindre sedelmyntet ur den allmänna rörelsen.

Herr Grefve Sparre yttrade, att man borde akta sig för att ställa så till, att tillräckligt småmynt saknades i landet. Jag föreställer mig dock att, om de enskilda bankerna fortfarande få utgifva sedlar å 10 kronor, landet ej skall sakna tillräckligt rörelsekapital, helst som riksbankens rätt att utgifva sedlar å 5 kronor bibehålles oförändrad. Det torde nemligen ej kunna anses för mycket begärtdt, då man fordrar, att de enskilda bankerna skola från riksbanken förskaffa sig sedlar å 5 kronor för att tillhandahålla allmänheten. För öfrigt kan jag ej fatta, huru de enskilda

bankerna skola kunna inlösa sina sedlar å 5 kronor med guld, då guldmynt af sådan valör helt och hållet saknas. Det skulle således, derest Utskottets förslag antoges till lag, blifva rent af en omöjlighet att tillämpa densamma, och sedlarne å 5 kronor måste derföre försvinna.

Jag yrkar, för min del, bifall till Herr Jöns Rundbäcks förslag, genom hvilket man ej går så bröstgänges tillväga; ty öfvergången från sedlar till hårdt mynt inträder då så småningom, och det ligger ingen fara uti att genast stryka de enskilda bankernas sedlar å 5 kronor. Om det är Riksdagens åsigt, att sådana sedlar böra försvinna ur den allmänna rörelsen, så bör ock sådant ske så godt först som sist.

Herr Boman: Då förlidet år den nya myntlagen antogs, skedde detta i ändamål att äfven få hårdt mynt mera spridt i den allmänna rörelsen. Det är till detta mål man bör sträfva, men för att uppnå densamma erfordras att icke blott de enskilda bankernas utan äfven riksbankens små sedelvalörer borttagas. Om jag läst Utskottets betänkande rätt, så äro genom den nu föredragna punktens föreslagna lydelse sedlarne å 5 kronor faktiskt strukna. Hvarföre Utskottet föreslagit, att de "tills vidare" skola kvarstå, beror väl derpå, att Utskottet tagit i betraktande, att oktrojtiden för 2 eller 3 enskilda banker utlöper år 1875 och att, om vid denna tidpunkt vi icke hafva tillräckligt med hårdt mynt i den allmänna rörelsen, dessa sedlar då ännu skulle få kvarstå. Deras dom är dock fälld, ehuru verkställigheten deraf möjligen kommer att uppskjutas ett eller annat år. Sedan detta önskningsmål är vunnet, kommer turen till sedlar af 10 kronors valör. Det torde derjemte vara klart, att det ej går an att stifta en lag så, att, i händelse Riksdagen beslutar, att utgifning af riksbankssedlar å 10 kronor skall upphöra, de enskilda bankerna det oaktadt skola ega rätt att fortfarande utsläppa sedlar af samma valör. Det synes mig derföre nödvändigt, att till denna punkt göres ett tillägg i öfverensstämmelse med Första Kammarens beslut, hvarigenom de enskilda bankerna förbjudas att utgifva sedlar af lägre valör än den minsta af riksbankens sedelvalörer. Denna bestämmelse lemnar ej de enskilda bankerna större frihet, utan tvärtom skärper de af Utskottet föreslagna föreskrifter.

Jag yrkar således bifall till det af Herr Grefve Sparre framställda förslag.

Herr Granlund: Jag anser det högeligen viktigt att ej lagstifta så, att man ej har tillräckligt med skiljemynt i landet. Detta skulle vi ej få, om vi borttaga sedlarne å 5 kronor. Det är obeqvämt att i den allmänna rörelsen använda för mycket guld- och silfvermynt. De enskilda bankernas femriksdalerssedlar äro mycket spridda i landsorten, och riksbankens sedlar å denna valör förirra sig sällan dit. Då det således skulle för allmänheten medföra en stor olägenhet, om man på en gång borttog sedlar å 5 kronor, en valör, som mest begagnas i den mindre allmänna handeln, yrkar jag bifall till Herr Grefve Sparres förslag.

Grefve Sparre: Jag tillåter mig anmärka, att om den värde representanten från Bohuslän vill taga åt sig hvad jag säger i allmänhet eller

till en helt annan person, detta icke är mitt fel. Han får också ursäktas mig, men jag erkänner helt uppriktigt, att jag icke så alldeles noga hörde på hvad han yttrade, och jag vet således ej, om han yrkade, att alla enskilda banksedlar, som lyda å 10 och 5 kronor, skulle indragas. Deremot hörde jag, att representanten från Kronobergs län framställde yrkande, att äfven tio-kronesedlarne borde slopas; — och det var *derpå* jag svarade. Det går icke icke an att så der totalt missuppfatta en talares ord och deras syftning, när man vill tråda upp och göra repliker.

I sjelfva saken tillåter jag mig upplysa, att jag ytterligare tagit i betraktande den Kongl. propositionen och der funnit uppgifvet, att den 31 sislidne December totalbeloppen af 23 enskilda bankers sedelutgifning utgjordes af 17,211,565 R:dr i 5-riksdalrar och 23,332,020 R:dr i 10-riksdalrar, eller tillsammans omkring 40¹/₂ millioner R:dr, eller just hvad jag nyss yttrade. Tro Herrarne, att riksbanken, som är begränsad i sin sedelutgifning af bestämda föreskrifter, skall kunna med ens tillhandahålla allmänna rörelsen dessa millioner och ersätta denna sedelemmission? Huru mena Herrarne att man skall bära sig åt i landet, om denna sedelmängd i ett nu drages in? Vilja Herrarne verkligen ställa så till, att en allmän strypning, en allmän brist på rörelsemedel skall uppkomma? Herr Boman har med sitt resonnement just, såsom man brukar säga, slagit hufvudet på spiken. Meningen är ju, att de enskilda bankernas femmor skola bort, fast i god ordning. Här står ju i momentet, att "banksedlar få endast lyda å tio, femtio, ett hundra, fem hundra och ett tusen kronor samt tills vidare och in till dess Kongl. Maj:t annorlunda förordnar, jemväl å fem kronor". Bifalles detta moment, är det ju klart, att Kongl. Maj:t, då sådant finnes möjligt utan att medföra några svårare olägenheter, skall förbereda hvad vi i detta hänseende önska och vilja.

Jag vill slutligen erinra, att det tillägg, som Första Kammaren antagit, ingalunda kan tolkas derhän, som Herr Sven Nilsson i Elfveröd ansåg troligt, eller att de enskilda bankerna skulle få utgifva sedlar å lika låg valör som riksbanken, enär i den af mig redan citerade del af föredragna momentet är bestämdt, att ingen enskild banks sedel får lyda å lägre belopp än tio och fem kronor, som således är minimisiffran tills vidare. Tilläggets betydelse är följaktligen endast den, att i det ögonblick riksbanken upphör att utgifva femmor, skall jemväl denna rättighet upphöra för de enskilda bankanstalterna. För att ernå full visshet i detta hänseende har Första Kammaren beslutit nämnda tillägg. Det åsyftar att ytterligare betrygga det mål, hvilket så väl Kongl. Maj:t som Utskottet afsett och som är: en småningom skeende förminskning af den utelöpande sedelmassan och en stegrad spridning af guld.

Herr Uhr: Då föregående talare framställt särskilda förslag till beslut, vill äfven jag tillåta mig att framkomma med förslag i sådant hänseende. Detta förslag är icke nytt, eftersom det daterar sig från den tid för många Herrans år sedan, då jag var ledamot af sammansatt Banko- och Lag-Utskott. Detta Utskott afgaf redan då förslag derom, att enskild bank icke skulle få utgifva sedlar å 5 R:drs valör, men icke desto mindre och fastän detta förslag blef godkändt af Riksdagen, har Kongl.

Maj:t allt framgent och fortfarande ännu i denna stund tillåtit de enskilda bankanstalterna att utsläppa sådana sedlar i rörelsen. Nu är här förslaget, att banksedlar få lyda å fem kronor endast "tills vidare" och intilldess Kongl. Maj:t säger stopp. Ja, skall detta tåla lika länge hädanefter som förut, då Riksdagen beslöt, att inga femmor skulle få af enskilda banker utgifvas, lär det dröja i lång tid ännu, och resultatet blifver då ungefärligen detsamma, som om *intet* beslut vore fattadt. Jag auser derfore, att inga dylika obestämda uttryck böra inryckas i banklagen och önskar för den skull att föredragna momentet må godkännas med uteslutande af orden: "samt tills vidare — — — jemväl å fem kronor". Visserligen har häremot anmärkts af min förman i bänken, att riksbanken icke kan med ens stå till reds att fylla den sedelmassa af omkring 17 millioner kronor, som genom ett dylikt beslut komme att indragas. Jag ber dock härvid få anmärka, att meningen ju icke är att indragningen skall ske på en gång och så, att de bankinrättningar, hvilka i kraft af egande privilegier undfått rättighet att utgifva femmor, skola, så länge dessa privilegier hafva bestånd, beröfvas denna förmån, utan åsyftar förslaget endast, att nyoktrojerade bankanstalter icke få tilldelas en dylik befogenhet. Dermed är ju all rättfärdighet uppfylld och ändamålet vinnest säkert, fast småningom. Jag anhåller alltså om bifall till momentet med den begränsning, att orden från och med: "*samt tills vidare*" och till och med: "*fem kronor*" uteslutas.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Grefve Sparre har visserligen visat hvad som gäller i afseende å inlösen af riksbankens ettor, men han har *icke* visat huru, sedan de enskilda bankerna ålagts skyldighet att inlösa sina sedlar med guld, en dylik bankanstalt skall bete sig för att gifva mig guldmunt i utbyte mot en af densamma utfärdad femkronesedel, hvilken jag för sådant ändamål företer till inlösen vid hufvudkontoret då inga guldmunt finnas preglade till så lågt värde som 5 kronor. Detta återstår att ådagalägga, innan jag kan inse, huru det skall ske, och intill dess kan jag icke anse annat än att paragrafen, som nu föredrages, är oantaglig.

Hvad åter vidkommer det tilläggsförslag, som Första Kammaren antagit, förefaller det mig, som om detsamma skulle kunna tydas ända derhän, att de enskilda bankerna dymedelst vunnit tillåtelse att utgifva sedlar äfven å en kronas valör. Tillägget lyder sålunda: "Bankbolag må ej utgifva sedlar å mindre valör, än den minsta som af riksbanken utgifves."

Då den lägsta sedelvalör riksbanken utgifver är ettorna, skulle möjligen, på grund af detta förslag, äfven de enskilda bankerna kunna få utfärda enkronesedlar, hvartill de för det närvarande icke äro berättigade. Dessutom är det ju tydligt genom detta tillägg till paragrafen af Första Kammaren, att, så länge riksbanken utgifver sedlar å 5 och 10 kronors valör, så skulle de enskilda bankerna ej heller kunna förhindras deri, och hvarigenom också framgår huru svårt det skall blifva att få de enskilda bankernas småsedlar afskaffade, om ej nu Andra Kamnaren fattar ett sådant beslut. Jag har velat fästa uppmärksamhet å denna möjlighet, enär förslaget synes mig gå i en sådan riktning, att jag icke tror, att Andra Kamnaren kan lemna detsamma sitt godkännande. Jag anhåller fortfarande om bifall till Herr Jöns Rundbäckes yrkande.

Herr *Gustaf Jonsson*, som begärt ordet, förklarade, att han instämde med Herr Jöns Rundbäck.

Friherre af Schmidt: Sedan numera blifvit upplyst, hvilket beslut Första Kammaren fattat, beträffande Utskottets förslag i denna punkt, anser jag, för min del, klokast vara att i samma beslut sig förena. Jag torde icke böra misstänkas att tillhöra antalet af dem, som äflas att vilja qvarhålla småsedlarne i allmänna rörelsen längre än behofvet kräfver, och jag hoppas därför, att ingen må tro, att jag instämmer i Första Kammarens berörda beslut af något obehörigt undseende för de enskilda bankinrättingarnes intresse att tillgodogöra sig största möjliga inkomst af sedelutgifningen. Det är för visso icke så. Anledningen är helt enkelt den, att jag befarar, att, om vi för mycket envisas i denna punkt, vi härutinnan komma att med hänsyn till banklagstiftningen befinna oss in statu quo, eller med andra ord att, derest vi i detta hänseende fatta ett annat beslut än Första Kammaren, frågan förfaller och motsvarande stadgande i nu gällande banklag kommer att bibehållas. Der är ju föreskrifvet, att femmor få finnas. Föreliggande redaktionsförslaget af samma moment innehåller deremot, att banksedlar å 5 kronor få utgifvas endast "tills vidare och intill dess Kongl. Maj:t annorlunda förordnar". Jag föreställer mig alltså, att, om vi biträda Första Kammarens mening i detta fall, vi ernå trygghet att vinna allt hvad vi önska.

Medan jag har ordet, vill jag besvara en fråga, som nyss framställdes af en aktad representant på skånebanken, derom, huru en enskild bank skall gå till väga, om innehafvaren af en af bankens femkronosedlar finner sig vid huvudkontoret och presenterar den till inlösen samt begär guldmynt i utbyte. Jag antager, att, likasom i det Banko-Utskottets betänkande, som jag här håller i min hand, finnes uppgifvet, att texten för riksbankens femkronosedlar torde komma att lyda sålunda: "Riksbanken inlöser, vid anfordran, hvarje jemnt tal af dessa femkronosedlar med guldmynt, enligt lagen om rikets mynt af den 30 Maj 1873" — enskild banks femmor, så länge de finnas, komma att stämplas på samma sätt, och då är upplyst, hurudant förfarandet blir i det af den nämnde representanten antydda fallet. Om jag företer till invexling 2 femmor, får jag guldmynt, men kommer jag endast med 1, nå väl, då får jag vänta, till dess jag skaffat mig den andra.

Herr Hæggström: Jag ber att i korthet få instämma i Herr Jöns Rundbäckes yrkande. Jag gör det utan någon farhåga för de våldliga följder, som, enligt Grefve Sparres föreställning, borde komma att härflyta af ett sådant beslut, då han antog, att, om de enskilda bankinrättningarne så här tvärt beröfvades rättigheten att utgifva sedlar af fem kronors värd, landet skulle komma i en farlig förlägenhet för rörelsemedel. Han uppgaf mycket riktigt, att den 31 December 1873 voro i 23 enskilda bankers tiotus och femmor utelöpande tillsammans omkring 40½ millioner R:dr. Nå väl! Jag föreställer mig, att en ganska lämplig och nära till hands liggande utväg finnes att göra sig af med hela denna massa af mångskiftande papperslappar, utan att någon afsaknad efter dessa behöfde uppkomma i landet, om nemligen de enskilda bankerna bytte ut dessa sedlar

mot sina egande fordringar hos riksbanken, på samma gång de för någon viss del deraf tillvexlade sig guld. Dermed vore denna reform i ett drag genomförd och allmänhetens behof äfvenså sedt till godo.

En olägenhet skulle dock ett antagande af Herr Rundbäcks förslag möjligen kunna anses medföra i så måtto, att de enskilda bankernas oktrojer icke utlöpa på samma tid, och sålunda kunde verkligen en viss orättvisa sägas tillskyndas de bankinrättningar, som efter år 1878 förlora rättigheten att utgifva femmor, om de då finnas. Men derpå kan åter svaras, att de banker, hvilkas oktrojer sluta med nämnda år, genom de nya oktrojerna samt de större rättigheter, friheter och förmåner, som dessa medföra utöfver de gamla oktrojerna, erhålla så fullgod ersättning för den minskning i inkomst af sedelutgifningen, som femmornas indragning vållar dem, att de säkerligen med mycket lugn foga sig derefter. Häraf framgår ock, att den förmenta orättvisan af föreslagna åtgärden är mera skenbar än verklig, och jag finner således icke heller i denna omständighet någon anledning att frängå Herr Rundbäcks förslag.

Beträffande deremot det tillägg till momentet, som Första Kammaren antagit, tror jag visserligen, att Herr Boman kan hafva rätt deruti, att egentliga syftmålet af detta beslut just icke varit att bereda de enskilda bankerna understucken möjlighet att utgifva sedlar äfven i ettor, utan endast att föranleda dertill, att, om Riksbanken upphör med sedelutgifning å femmor och tiör, ingen enskild bank, under åberopande af gällande oktrojer, må kunna tillvälla sig rättighet att fortfarande utsläppa i rörelsen sedlar å *dessa* små valörer. Men Herr Boman torde dock få medgifva, att redaktionen af tillägget i detta hänseende icke är fullt upplysande, då onekligt är, att densamma möjligen äfven *kan* tolkas på *det* sätt, att, så länge Riksbanken tillhandahåller allmänheten en-kronesedlar, enskild bank eger samma befogenhet. Jag nödgas för den skull yrka, att det af Första Kammaren beslutade tillägg till föredragna momentet icke godkännes.

Herr Boman: Den tolkning, som den siste talaren velat gifva åt det ifrågakomma tillägget, kan icke gerna vinna bifall, då den föregående delen af momentet innehåller uttrycklig föreskrift derom, att banksedlar ej få lyda å lägre valör än å 10 och "tills vidare" jemväl å 5 kronor samt genom beslutade tillägget detta stadgande desto mindre upphäfts, som detsamma blifvit oförändradt godkändt af Första Kammaren. Meningen med tillägget är således och kan icke vara någon annan än den, att, för den händelse Riksbankens sedlar å 5 och 10 kronors valör strykas, de enskilda bankerna äfven skola vara skyldiga att stryka sina sedlar å samma belopp. Då jag alltså yrkar bifall till momentet med det oftaberörda tillägget, gör jag det följaktligen ingalunda i akt och mening att bereda de enskilda bankanstalterna någon ytterligare favör, utan fasthellre för att skärpa villkoren för deras sedelutgifning.

Herr *Ola Månsson* afstod från sitt särskilda yrkande och förenade sig med Herr Jöns Rundbäck om det förslag, som af honom blifvit framställt.

Sedan öfverläggningen nu förklarats slutad, framställde Herr Talmannen först proposition på bifall till Utskottets förslag i oförändradt skick och derefter, i öfverensstämmelse med de yrkanden, som förekommit, på bifall till hvart och ett af de olika förslag, som Herrar *Jöns Rundbäck*, Grefve *Sparre* och *H. Schultz* under öfverläggningen afgifvit; och blef Herr *Jöns Rundbäck*s förslag af Kammaren bifallet, i följd hvaraf Kammaren beslutit, att den förevarande afdelningen af mom. 1 skulle ändras sålunda:

“Banksedlar få endast lyda å femtio, etthundra, femhundra och ett tusen kronor samt tills vidare, och intill dess Kongl. Maj:t annorlunda förordnar, jemväl å tio kronor“.

Herr Talmannen aflägsnade sig och Herr vice Talmannen intog hans plats samt anmälde till föredragning *mom. 2* i förevarande § 27.

Beträffande detta moment anförde:

Herr *Jöns Rundbäck*: På grund af Kammarens i föregående punkt fattade beslut, anhåller jag, att Kammaren måtte, i öfverensstämmelse dermed, nu besluta, att i föredragna momentet orden: “5 och” skola utgå, så att lydelsen blir denna: “*De skola till storlek och form vara så beskaffade, att papperet till dem å 10 kronor är*” etc.

Herr *Boman*: Jag anhåller att få fästa Kammarens uppmärksamhet å en liten oegentlighet, som förekommer i redaktionen af detta moment. Det börjar sålunda: “*De skola till storlek och form*” etc. Inledningsordet “*de*” borde måhända förändras i enlighet med Första Kammarens beslut, och den af mig nu upplästa meningen i stället erhålla följande lydelse: “*Banksedlarne skola till storlek och form*” etc. Jag hemställer således om bifall till momentet med denna förändring.

Herr *Philipsson*: Med anledning af Herr *Bomans* nu gjorda anmärkning ber jag få erinra, att Kongl. kungörelsen den 20 Maj 1864 i motsvarande 2 mom. af 27 § har aldeles samma lydelse, som i den citerade delen af Utskottets förslag här förekommer. Början af momentet är äfven der formuleradt sålunda: “*De skola till storlek och form vara så beskaffade*” etc.; och då man hjälpt sig fram med denna ordställning i 10 år, utan att några olägenheter eller misstydingar uppkommit, anser jag, att densamma allt för väl äfven hädanefter kan användas. Jag yrkar således att momentet må godkännas utan annan förändring, än den Herr *Jöns Rundbäck* föreslagit.

Efter denna öfverläggning, som nu var slutad, gifvos propositioner i öfverensstämmelse med de yrkanden, som derunder blifvit gjorda; och som propositionen på bifall till Herr *Jöns Rundbäck*s ändringsförslag besvarades med öfvervägande ja, hade Kammaren således godkänt den af Utskottet föreslagna lydelsen för ifrågavarande moment med den ändring, att de i 2:dra raden förekommande orden: “5 och” skulle utgå.

Mom 3.

Godkändes.

Herr Hæggström begärde härefter ordet och yttrade: Ehuru, såsom Herrarne veta, beslut i dag blifvit fattadt derom, att de enskilda bankerna skola, vid anfordran, inlösa sina sedlar med guld, finnes likväl i hela den nu föredragna och godkända 27 § af Utskottets redaktionsförslag icke intaget något stadgande, som bestämmer, att denna enskilda bankerna skyldighet skall vara å sedlarne tydligt angifven. Af sådan anledning tillåter jag mig föreslå, att till ifrågavarande 27 § må fogas ett fjerde moment, så lydande: "*Å sedlarne skall bankens skyldighet att vid hufvudkontoret med lagligen i riket gällande guldmynt inlösa desamma vara tydligt angifven*". Utan ett sådant stadgande vet man icke med visshet, huru tillgå skall med inlösningen af enskild banksedel, och då härtill kommer, att lagen för riksbanken uttryckligen bestämmer, att å hvarje af densamma utfärdad sedel skall vara tydligt utsatt, att densamma inlöses med guldmynt enligt lagen för rikets mynt af den 30 Maj 1873 samt således äfven ur synpunkten af en god konsekvens i den nu föreliggande banklagen ett motsvarande stadgande jemväl torde böra förekomma, anhåller jag, att det af mig föreslagna anendement må godkännas och såsom ett särskildt moment tilläggas 27 §.

Grefve Sparre: Jag anhåller få upplysa, att det yrkande, Herr Hæggström nu framställt, äfven gjordes inom det Sammansatta Utskottet, utan att likväl der tillvinna sig något afseende; — och detta, såsom mig synes, med rätta. I 1 mom. af 27 §, hvilket vi nys godkänt, är nemligen stadgadt, att "de af bankbolag utgifna banksedlar skola utställas till innehafvaren, att utan ränta vid anfordran inlösas" och i 28 § är föreskrifvet, att "banksedel skall ovilkorligen, då den i bankens hufvudkontor till invexling företes, inlösas med *lagligen i riket gällande guldmynt*". Dessa bestämmelser torde vara fullt tillräckliga för ändamålet. Jag hemställer fördenskull, att föreslagna tillägget, såsom obehöfligt, må ogillas.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Herr vice Talmannen gaf propositioner så väl på bifall till Herr Hæggströms förslag som ock på afslag derå och fann den senare propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Som emellertid votering begärdes, blef, med upptagande af bifall till Herr Hæggströms yrkande såsom ja-proposition, omröstning företagen enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd voteringsproposition, lydande sålunda:

Den, som bifaller yrkandet derom, att till 27 § af det i Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets utlåtande N:o 2 framställda förslag måtte fogas ett 4:de mom., så lydande:

Mom. 4. Å sedlarne skall bankens skyldighet att vid hufvudkontoret

med lagligen i riket gällande guldmünt inlösa desamma, vara tydligt an-
gifven,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är berörda yrkande afslaget.

Röstsedlarne afgåfvos och visade 52 ja mot 64 nej; och hade alltså
beslut blifvit fattadt enligt nej-propositionen.

§ 30.

Jemväl angående denna § uppstod öfverläggning och anförde:

Herr Boman: Herr Talman, mine Herrar! Den kursiverade mellan-
meningen i denna paragraf tyckes genom förbiseende hafva inkommit.
Man skulle åtminstone hafva trott det, om icke en reservation varit vid-
fogad och anvisat, att saken varit föremål för öfverläggning inom Utskot-
tet. Enligt nu gällande banklag skall, om ett bankbolag, för att inlösa
sedlar, behöfver anlita större eller mindre del af grundfondshypoteket, en
motsvarande del af bankens sedelutgifningsrätt upphöra. Nu har Utskottet
föreslagit att, om ett sådant behof gör sig gällande, sedelutgifningsrätten
skall minskas med en och en half gång det använda hypotekets värde.
Huru skulle väl detta stadgande slå sig ut vid tillämpningen? Om vi
antaga att banken har sextio procent af grundfonden uti grundfunds-
hypotek, är bolaget berättigadt att utgifva 60 procent af grundfondens
belopp i sedlar. Om sedermera bankstyrelsen finner lämpligt att öka
hypoteket med exempelvis 20 procent, så vidgas äfven sedelutgifnings-
rätten med 20 procent. Efter en tid finner bolaget icke lämpligt att
hålla hypotek till så stort belopp, utan sänker det åter till den ursprung-
liga siffran, d. v. s. 60 procent. Huru mycket skall då sedelutgifnings-
rätten minskas — skall den återgå till 60 procent? Det synes vara helt
naturligt, att den så skall göra, men Utskottet säger: "nej, den skall
minskas, icke med 20, utan med 30 procent". Jag finner detta orim-
ligt, ty banken bör väl icke beröfvas en del af sin ursprungliga
sedelutgifningsrätt, då hypoteket uppgår till ett ursprungligt belopp.
Då sedelutgifningsrätten ursprungligen varit 60 procent på 60 procent
hypotek, så bör den fortfarande så förblifva, så länge hypoteket uppgår
till lika belopp. Bankstyrelsen använder naturligtvis icke grundfunds-
säkerheten för inlösen af sedlar i annat fall, än då banken råkat i
trångmål och att under sådana förhållanden fordra indragning af en och
en half gång det använda hypotekets belopp uti utelöpande sedlar, skall
helt visst bringa banken i ytterligare förlägenhet. Jag yrkar att de
kursiverade orden borttagas, och att således paragrafens nuvarande lydelse
bibehålles.

Grefve Sparre: Jag måste erkänna, att den ärade talaren har rätt — af förbiseende har Utskottet kommit att intaga denna kursiverade mellanmening. Då paragrafen fick denna formulering, togs icke i betraktande, att grundfonden icke utgöres endast af hypotek, och derigenom kom Utskottet i en hastig vändning till detta stadgande. Den siste talaren anmärkte äfven mycket riktigt, att, om en privatbank befinner sig i så kritisk belägenhet, att den nödgas använda grundfondshypoteket för sedelinvexling, banken naturligtvis bör kunna använda hypotekets hela belopp för ändamålet, om så behöfs. Men Utskottet säger, att sedelutgifningsrätten skall minska 50 procent utöfver värdet af de för sedelinvexlingen använda grundfondssäkerheterna, hvadan således, om t. ex. två tredjedelar af grundfondshypoteket för ändamålet blifvit användt, hela sedelutgifningsrätten är förverkad. Hvarmed skall i så fall bankstyrelsen inlösa den återstående sedelstocken? Jag kan icke finna ett tillfredsställande svar på denna fråga och måste anse detta tillägg i paragrafen tillkommet genom förbiseende, då det vid tillämpningen skulle leda till orinligheter. Jag yrkar derföre afslag å ifrågavarande del af paragrafen, hvilket också lär vara Första Kammarrens beslut.

Herr Philipsson: För min del kan jag omöjligen medgifva, att det tillägg, Utskottet här infört, tillkommit genom förbiseende, såsom Herr Grefve Sparre nyss antydde. Jag åberopar till stöd för min uppfattning härutinnan dels sjelfva betänkandet, der förändringen finnes motiverad, dels den af Grefve Sparre afgifna reservation, hvori reservanten gjort ett försök att vederlägga Utskottets argumentation. Han anför bland annat, att detta stadgande om minskning i sedelutgifningsrätten icke blifvit infördt i regeringens förslag, oaktadt äfven Kongl. Maj:t vill medgifva privatbankerna sedelutgifningsrätt till belopp af en och en half gång grundfonden. Härvid ber jag Herrarne erinra sig, att den Kongl. propositionen satt detta medgifvande i sammanhang med bestämmelsen, att kassan alltid skall motsvara tredjedelen af beloppet, hvadan de öfriga två tredjedelarne just nått och jemnt motsvara grundfondens belopp. Båda Kamrarne hafva redan bifallit 26 §, sådan den af Utskottet blifvit föreslagen, och det är således Riksdagens mening, att en privatbank, som af grundfondens belopp deponerat 60 procent såsom hypotek och derjemte håller 10 procent af grundfonden i guldmyntkassa, skall få utgifva sedlar till ett belopp, som motsvarar 50 procent af grundfonden eller, med andra ord, som göra saken enklare, sedelutgifningsrätten blir i så fall — enär 10 procent skall finnas i kassan — endast 40 procent af grundfondens belopp. Hvad är då naturligare, än att banken, om den vill så vidsträckt som möjligt begagna sig af sin sedelutgifningsrätt, inskränker beloppet af grundfondshypoteken till 60 procent af grundfonden samt derefter, med en guldmyntkassa af 10 procent deraf, utgifver sedlar, motsvarande 50 procent af grundfonden. Om banken derefter, för invexling af sedlar, måste använda grundfondshypoteken, så bör väl deraf följa, att en minskning skall ega rum *icke* blott uti den på hypoteken grundade sedelutgifningsrätten, utan *jenväl* i den sedelstock, som, utan motsvarighet af deponerade säkerheter, tillkommit.

Emellertid vill jag medgifva, att den af Utskottet föreslagna minskningsprocent icke är den rätta. Densamma borde egentligen stå i sådant förhållande till grundfondshypoteken, att, då dessa utgöra 60 procent af grundfonden, sedelutgifningsrätten borde minskas, då man afräknar guldmyntkassan, i förhållande af 60 till 40; då hypoteken utgöra 80 procent af grundfonden i förhållande af 80 till 40, och då säkerheterna motsvara hela grundfonden i förhållande af 100 till 40. Denna åsigt uttalade jag inom Utskottet, men då densamma ej tillvann sig afseende, och då Utskottets förslag må kunna försvaras utur synpunkten af en medelproportion, så yrkar jag bifall till paragrafens lydelse, sådan densamma blifvit af Utskottet föreslagen.

Herr *Gustaf Jonsson* instämde med Herr Philipsson.

Herr Jöns Rundbäck: Detta stadgande har sin berättigade grund i 26 §. Jag får dock säga, att, då jag betraktar mom. c i nämnda §, blir jag nedstämd, ty det synes mig vara det mest bedröfliga momentet i hela banklagen, en klippa, på hvilken all trygghet skall ramla. Jag hoppas att Kongl. Maj:t skall stryka detta moment!

Det är en gifven sak, att, då här säges i 26 §, att bankbolaget har sedelutgifningsrätt på bankens fordringar till högst 50 procent af bankens hela grundfond, denna senare bestämmelse i 30 § är alldeles riktig. Antag att grundfonden är 1,000,000 R:dr, hvaraf räntebärande papper 600,000 R:dr, på hvilka banken har sedelutgifningsrätt till 900,000 R:dr. Banken köper vidare upp 200,000 i papper, således eger banken tillsammans 800,000 i papper, hvarvid sedelemmissionen stiger till 1,200,000. Falla nu grundfondssäkerheterna ned till det förra beloppet, d. v. s. från 800,000 till 600,000, så måste naturligtvis sedelutgifningsrätten på sätt § 30 stadgar, falla till 900,000, men den ärade reservanten vill icke sänka den lägre än till 1,000,000. Den värde talaren från Göteborg har visat riktigheten af detta stadgande så tydligt, att jag utan vidare motivering anser mig kunna yrka bifall till paragrafen, sådan den af Sammansatta Utskottet är föreslagen.

Herr Ola Månsson: Jag kan på intet vis erkänna, att den förändrade lydelsen af denna paragraf blifvit förorsakad af värdeslöshet eller förbiseende å Utskottets sida. På det att Kammarens ledamöter icke skola blifva missledda af de uppgifter, som i sådant afseende lemnats, vill jag för min del upplysa, att visserligen inom Utskottet ingen mera härklyfvande diskussion fördes vid det sammanträde, då frågan första gången var före och denna 30 § erhöi den nu föreslagna lydelsen, men att deremot gången derpå om samma fråga uppstod en ganska liflig diskussion, så att, hvad man än vill säga om sjelfva beslutet, ingen må tro, att förbiseende eller försumlighet varit den verkande orsaken.

Hvad sjelfva saken beträffar, har Herr Philipsson redan med sådan klarhet visat, att Utskottet haft fullkomligt grundad anledning att gifva paragrafen den omtvistade redaktionen, så att jag icke behöfver dervid uppehålla mig, utan i största korthet kan yrka bifall till densamma.

Grefve Sparre: Göteborgsrepresentanten påstod, att tillägget icke härrörde af förbiseende. Det förefaller mig besynnerligt, att den ärade talaren kan derom så bestämdt uttala sig, då han ej var närvarande i Utskottet vid det tillfälle, då ärendet första gången förevar. Herr Philipsson kom först tillbaka dagen derpå, och det var vid detta senare tillfälle en af majoriteten, som hade kommit till besinning och funnit, att ifrågavarande stadgande vore olämpligt, begärde att paragrafen skulle ånyo tagas i öfvervägande. Herr Philipsson höll då ett intressant föredrag, alldeles som i dag, men med den skilnaden, att han då bevisade, att detta stadgande var alldeles olämpligt, men nu har han sökt visa, att det är fullkomligt riktigt.

Herr Boman: Jag måtte icke hafva lyckats göra mig rätt förstådd, då jag nyss talade. En privatbank eger utgifva sedlar dels på grundfondshypotek och dels på bankens fordringar, och en bank med — såsom Herr Rundbäck angaf — en million i grundfond, deraf 60 procent i hypotek, har således en sedelutgifningsrätt af 1,100,000, deraf 600,000 på grund af hypotek och 500,000 på grund af fordringar. Någon tid derefter ökar banken hypoteket till 800,000, hvarvid sedelemmissionen ökas till 1,300,000, deraf 800,000 på hypotek och 500,000 på fordringar. Om sedan hypoteket åter minskas från 800,000 till 600,000, så har hypoteket återgått till det ursprungliga beloppet, vid hvilket förhållande den enklaste rättvisa synes kräfvä, att banken får behålla den sedelutgifningsrätt banken från början egde på grundfondshypoteket. Men Utskottet vill sänka sedelemmissionen till 500,000 R:dr, oaktadt hypotekets belopp så väl nu som vid början utgjorde 600,000 R:dr. Att samma säkerhet sålunda i ena fallet skulle betinga en sedelutgifningsrätt af 600,000 R:dr, eller, om jag tager med i beräkningen den sedelemmission på grund af bankens fordringar, som vi antaga till 500,000 R:dr, alltså 1,100,000 R:dr, i andra fallet åter endast jemnt 1,000,000 R:dr, anser jag för min del orimligt och orättvist, då bankens finansiella ställning i båda fallen är precis densamma.

Jag yrkar fortfarande uteslutande af de kursiverade orden.

Herr Gustaf Jonsson: Jag ber endast att, med anledning af Grefve Sparres yttrande, få tillkännagifva, att första gången detta ärende i Utskottet förevar till behandling, fattades deri icke något definitivt beslut och någon votering skedde då icke heller. När sedermera vid andra föredragningen slutligt beslut genom votering fattades, då var Herr Philipsson i Utskottet närvarande, enligt hvad jag härmed intygar.

Herr Ola Månsson: Som af Grefve Sparre blifvit ifrågasatt, om Herr Philipsson varit närvarande i Sammansatta Utskottet, då föreliggande beslut fattades, och den nästföregående talaren, Herr Gustaf Jonsson, derpå svarat ja, så vill äfven jag efter öfligt bruk, att en sak skall med tvänne vittnen styrkas, intyga, att då förevarande paragraf i Utskottet slutbehandlades, Herr Philipsson då var derstädes närvarande.

Herr Philipsson: Nog veta vi litet hvar, att Grefve Sparre ganska ofta, genom att gifva sin fantasi fria tyglar, förmår roa Kammaren, och jag tror, att han sjelf erkänner sin stora förmåga i det afseendet. Det är emellertid första gången, som jag varit föremål för hans lifliga inbillningskraft, men att han skulle dervid gå så långt, att han ville förneka min tillvaro, min existens inom Utskottet vid ett tillfälle, då jag verkligen var der närvarande, det hade jag sannerligen icke väntat. Jag hade ämnat att från Utskottet låta upphemta dess protokoll, för att vederlägga honom, men sedan nu två af Kammarens ledamöter intygat, att jag verkligen vid oförmälda tillfälle var inom Utskottet tillstädes, så anser jag det öfverflödigt att ingå i vidare bevisning.

Öfverläggningen var slutad. Herr vice Talmannen upptog de yrkanden, som derunder blifvit framställda, och gaf, enligt dem, propositioner dels på bifall till Utskottets förslag i oförändradt skick och dels på bifall till samma förslag med den af Herr Boman påyrkade förändring. Den senare af dessa propositioner ansåg Herr vice Talmannen hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad. Emellertid äskades votering; och skedde alltså, sedan Kammaren beslutit att bifall till Utskottets förslag i oförändradt skick finge uppställas såsom ja-proposition, uppsättning, justering och anslag af en omröstningsproposition, så lydande:

Den, som godkänner i oförändradt skick 30 § i det förslag, som Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet framställt i utlåtandet N:o 2,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är den i fråga varande paragrafen antagen med följande förändrade lydelse:

För infriande af sina utelöpande banksedlar eger bankbolag att, om behofvet sådant kräfvat, efter dertill af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande erhållet tillstånd, använda större eller mindre del af bankens grundfunds-säkerheter; i hvilket fall bankbolagets sedelutgifningsrätt dock skall minskas med det belopp, hvartill de föruttrade säkerheterna varit uppskattade; skolande bankbolaget, så snart möjligen ske kan, återbringa dessa säkerheter till behörigt belopp.

Omröstningen företogs och utföll med 69 ja mot 42 nej; i följd hvaraf Kammaren godkänt Utskottets förslag utan förändring.

Mot detta beslut anmälde Herr *Lyttkens* sin reservation.

§§ 31 och 35.

Godkändes;

och biföll Kammaren slutligen, med hänvisning till sina här ofvan an-

tecknade beslut, jemväl den hemställan, hvarmed Utskottet inledt sitt, af Kammaren nu granskade förslag.

§ 10.

Föredrogos och godkändes Riksdagens Kanslis förslag till nedannämnda delar af riksdagsbeslutet, nemligen:

- N:o 1, Ingressen;
- N:o 2, Slutmeningen;
- N:o 3, angående ändring och tillägg i vissa delar af sjölagen;
- N:o 4, angående skyldighet för kommunala myndigheter att afgifva statistiska redogörelser;
- N:o 5, angående reglering af biskopslönen i Lunds stift;
- N:o 6, angående förändrade bestämmelser i afseende å behandlingen och fullföljden af vissa mål;
- N:o 7, angående bankovinsten;
- N:o 8, angående val af fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret;
- N:o 9, angående décharge för fullmäktige i Riksbanken;
- N:o 10, angående décharge för fullmäktige i Riksgäldskontoret;
- N:o 11, om ändring i gällande stadganden angående mannens målsmansrätt öfver hustrun; samt
- N:o 12, angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden.

§ 11.

Anmälades och bordlades följande inkomna ärenden:

Stats-Utskottets utlåtande N:o 21 c, i fråga om den vissa häradshöfdingar i följd af ny reglering af deras löneförmåner tillkommande godtgörelse för minskning i inkomster;

Bevillnings-Utskottets memorial och betänkande:

N:o 10, i anledning af återremiss i vissa delar af Utskottets betänkande N:o 7, angående villkoren för tillverkning och försäljning af brännvin; och

N:o 11, i anledning af en ännu oafgjord fråga angående allmänna bevillningen;

Banko-Utskottets memorial och betänkande:

N:o 13, med förslag till ändring och tillägg i en del af aflöningsstaten för tjänstemännen vid Riksbankens hufvudkontor; och

N:o 14,

N:o 14, med yttrande i anledning af Herr A. O. Wallenbergs motion, i fråga om bestämmelserna rörande Riksbankens sedelutgifning samt med förslag till ändringar i 1:sta och 2:dra afdelningarne af Bankreglementet; och

Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 31, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande dikning m. m.;

N:o 32, i anledning af väckt motion, åsyftande närmare bestämmelser rörande återvinningsrätt till lös egendom, som blifvit genom olofligt tillgrepp rätte egaren afhänd;

N:o 33, i anledning af väckt motion om ändring af 23 § af Kongl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 Mars 1862;

N:o 34, i anledning af väckt motion om ändring i gällande stadganden angående tillsättande af klockare, orgelnist och folkskolelärare;

N:o 35, i anledning af väckt motion om upphörande af klockares brefbäringsskyldighet; samt

N:o 36, i anledning af väckta förslag, åsyftande förändrade bestämmelser angående dels lagfart å fastighetsfång och dels in-teckning i fast egendom.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å den lista, som för föredragningen i nästa sammanträde komme att upprättas.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag rörande Kammarens, i anledning af Stats-Utskottets memorial N:o 94 fattade, här ofvan under § 3 omfördä beslut.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 1 på natten.

In fidem
H. Husberg.